MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
POLITIKOS IR VADYBOS FAKULTETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO INSTITUTAS

JANINA STUKIENĖ

SENYVO AMŽIAUS ASMENŲ SOCIALINĖS GLOBOS POLITIKOS ĮGYVENDINIMAS LIETUVOJE: VŠĮ ANTAVILIŲ PENSIONATO ATVEJIS

Magistro baigiamasis darbas

Vadovas
Prof. dr. *Alvydas Raipa*

VILNIUS
2016

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

POLITIKOS IR VADYBOS FAKULTETAS

VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO INSTITUTAS

SENYVO AMŽIAUS ASMENŲ SOCIALINĖS GLOBOS POLITIKOS ĮGYVENDINIMAS LIETUVOJE: ANTAVILIŲ PENSIONATO ATVEJIS

Sveikatos apsaugos įstaigų administravimo magistro baigiamasis darbas

Vadovas

_____ Prof. dr. *Alvydas Raipa*

2016 -

Recenzentas

_____

2016

Atliko

_____ stud. J. Stukienė

2016- -

VILNIUS
2016

TURINYS

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS....4
LENTELIŲ SĄRAŠAS....5
PRIEDŲ SĄRAŠAS....6
PAGRINDINIŲ SĄVOKŲ ŽODYNĖLIS....7
ĮVADAS....8
1. SOCIALINĖS GLOBOS POLITIKOS ĮGYVENDINIMO TEORINIŲ ASPEKTŲ ANALIZĖ....11
1.1. Socialinės globos politikos įgyvendinimo pokyčiai XX-XXI a. sandūroje....11
1.2. Socialinės globos politikos įgyvendinimo praktika Europos Sąjungos šalyse....14
1.3. Socialinės globos politikos modelių charakteristikos....18
2. SOCIALINĖS GLOBOS POLITIKOS ĮGYVENDINIMAS LIETUVOJE....24
2.1. Teisinės – įstatyminės bazės, reglamentuojančios socialinės globos teikimą, analizė....24
2.2. Socialinės globos politikos finansavimo analizė....30
2.3. Organizacinės struktūros pokyčiai teikiant socialinę globą....35
2.4. Personalo, dalyvaujančio įgyvendinant socialinės globos politiką kiekybiniai ir kokybiniai rodikliai....42
2.5. Socialinės globos politikos įgyvendinimo strateginės kryptys ir perspektyvos....47
3. EMPIRINIS TYRIMAS: VŠĮ ANTAVILIŲ PENSIONATO ATVEJIS....53
3.1. Bendroji pasirinktos tyrimui institucijos charakteristika....53
3.2. Tyrimo metodologija....54
3.3. Empirinio tyrimo rezultatų analizė....57
3.4. Empirinio tyrimo apibendrinimas....71
IŠVADOS....75
PASIŪLYMAI....77
NAUDOTOS LITERATŪROS SĄRAŠAS....79
ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS....83-84
SANTRAUKA....85
SUMMARY....86
PRIEDAI

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 paveikslas. SADM departamentų schema 37
2 paveikslas. Respondentų atsakymai kokiomis vertybėmis ir kaip dažnai tenka vadovautis darbe 57
3 paveikslas. Respondentų atsakymai ar darbe dažnai susiduria su stresinėmis situacijomis 58
4 paveikslas. Respondentų atsakymai apie tai, kokio pobūdžio žinių jiems labiausiai reikia darbe 59
5 paveikslas. Respondentų atsakymai apie tai, kokio pobūdžio žinių jiems labiausiai trūksta darbe 60
6 paveikslas. Respondentų atsakymai apie tai, kokius svarbiausius socialinio darbuotojo vaidmenis jie galėtų priskirti sau 61
7 paveikslas. Respondentų atsakymai apie tai, kokių problemų jų manymu, dažniausiai turi pensionato gyventojai 61
8 paveikslas. Respondentų atsakymai apie tai, kokį bendravimo būdą, priimant sprendimus pensionato gyventojo atžvilgiu, jie taiko dažniausiai savo darbe 62
9 paveikslas. Respondentų atsakymai apie tai, kuris iš būdų yra svarbiausias, teikiant socialinę pagalbą asmenims, gyvenantiems pensionate 63
10 paveikslas. Respondentų atsakymai apie tai, ar pensionato socialiniai darbuotojai geba padėti pensionato gyventojams atstovauti save ir išreikšti savo interesus 63
11 paveikslas. Respondentų atsakymai apie tai, kas įtakoja pensionato socialinių darbuotojų sprendimą teikti pagalbą asmenims, juos atstovaujant 64
12 paveikslas. Respondentų atsakymai į teiginius apie pensionatą apie tai, kas įtakoja pensionato socialinių darbuotojų sprendimą teikti pagalbą asmenims, juos atstovaujant 65
13 paveikslas. Respondentų atsakymai apie tai, kokios paslaugos jų manymu yra svarbesnės ir reikalingesnės pensionato gyventojams 66
14 paveikslas. Respondentų atsakymai apie tai, kokie veiksniai trukdo bendradarbiavimui 67
15 paveikslas. Respondentų atsakymai apie tai, kuris pensionato darbuotojas yra bendradarbiavimo iniciatorius 67
16 paveikslas. Respondentų atsakymai apie tai, kokia darbo forma/būdas dominuoja pensionate 68
17 paveikslas. Respondentų atsakymai apie tai, kaip dažnai vyksta bendri pensionato specialistų pasitarimai dėl asmenų poreikių 68
18 paveikslas. Respondentų atsakymai apie tai, kiek padeda įstaigos veiklai programinis finansavimas 69
19 paveikslas. Materialinės infrastruktūros, kurias reikėtų realizuoti, siekiant pagerinti socialinės globos paslaugų teikimo kokybę pensionato gyventojams 70
20 paveikslas. Respondentų atsakymai apie tai, ar jų nuomone, socialinės globos paslaugų teikimo kokybė pensionate per paskutinius metus pagerėjo ar išliko nepakitusi 7

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Standartų skirtumų ypatumai 17
2 lentelė. Bismarko ir Beveridžo modeliams būdingi bruožai ir valstybės, kuriose jie taikomi 18
3 lentelė. Gerovės valstybių modeliai 21
4 lentelė. Remiamos socialinių paslaugų priemonės ir joms įgyvendinti skiriamos lėšos 31
5 lentelė. Globos įstaigų seniems žmonėms skaičius metų pabaigoje 2012-2014 m. laikotarpiu Lietuvoje ir Vilniaus mieste 41
6 lentelė. Globos įstaigų seniems žmonėms rodikliai 2012-2014 m. laikotarpiu 42
7 lentelė. Darbuotojų ir savanorių globos įstaigose ir savarankiško gyvenimo namuose suaugusiems asmenims skaičius 2012-2014 m. laikotarpiu 44
8 lentelė. Socialinės įtraukties didinimo 2014–2020 m. veiksmų plano įgyvendinimo priemonės 2015–2016 m. vyresnio amžiaus asmenų atžvilgiu 50
9 lentelė. Anketos klausimų struktūra 56

PRIEDŲ SĄRAŠAS

1 priedas. Socialinių paslaugų įstaigų investicijų projektų įgyvendinimo programos lėšomis finansuojami investicijų projektai

2 priedas. Lietuvoje 2016 m. pradžioje veikiančios senų žmonių globos įstaigos

3 priedas. Socialinę globą senyvo amžiaus asmenims teikiančių darbuotojų darbo laiko sąnaudų normatyvai pagal institucijos pobūdį ir gavėjus

4 priedas. Anketa VšĮ Antavilių pensionato darbuotojams

PAGRINDINIŲ SĄVOKŲ ŽODYNĖLIS

Dienos globos įstaiga *(angl. day care institution)* **–** socialinės globos įstaiga, kurioje asmenims dienos metu teikiamos įvairių rūšių socialinės paslaugos ir kita socialinė pagalba.[1]

Ilgalaikė socialinė globa *(angl. long-termsocial care)* – „visuma paslaugų, kurių dėka asmeniui teikiama visapusė, kompleksinė, nuolatinės specialistų priežiūros reikalaujanti pagalba“.[2]

Globos teikimas *(angl. care giving)* – „reprezentuoja kompetenciją teikti globą, proceso organizavimą“.[3]

Nestacionari globos įstaiga *(angl. non-stationary care institution)* **–** „skirta įvairaus amžiaus skirtingų socialinių grupių asmenims“.[4]

Socialinė globa *(angl. social care)* – visuma paslaugų, kuriomis individui (šeimai) teikiama kompleksinė, pastovios specialistų priežiūros reikalaujanti pagalba, teikiama įstaigoje ar individo namuose.[5]

Socialinės globos namai *(angl. social care house)*– „socialinės globos įstaigos, teikiančios trumpalaikę/ilgalaikę socialinę globą vienu metu ne mažiau kaip 10 asmenų ar namų aplinkoje apgyvendinant asmenis grupėmis ne daugiau kaip po 10 asmenų vienoje grupėje“.[6]

Socialinės paslaugos *(angl. socialservice)* – individui arba šeimai suteikiama pagalba, kada dėl amžiaus, negalios, socialinių problemų iš dalies ar visiškai prarandami arba neįgyjami sugebėjimai ar galimybės savarankiškai pasirūpinti asmeniniu (šeimos) gyvenimu ir dalyvauti bendruomenės gyvenime.[7]

Stacionari globos įstaiga *(angl. stationary care institution)* – „skirta įvairaus amžiaus, negalios bei skirtingų socialinių grupių asmenims (seniems žmonėms, vaikams, neįgaliesiems ir kt.), kuriems reikalinga nuolatinė priežiūra. Stacionari globos įstaiga ilgesnį ar trumpesnį laiką yra kliento gyvenamoji vieta“.[8]

---

[1] Išoraitė M., *Socialinių paslaugų administravimas: mokomasis leidinys,* Vilnius: Saulelė, 2007, p. 28.
[2] Ten pat, p. 22.
[3] Ogg J. Social Exclusion and Insecurity Among Older Europeans: The Influence of Welfare Regimes. *Ageing & Society*. 2005, 25, p. 69-90.
[4] Išoraitė M., *Socialinių paslaugų administravimas: mokomasis leidinys,* Vilnius: Saulelė, 2007, p. 28.
[5] LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas „Dėl socialinių paslaugų katalogo patvirtinimo”, *Valstybės žinios,* 2006, Nr. 43-1570.
[6] Ten pat.
[7] LR Socialinių paslaugų įstatymas, *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 17-589.
[8] Išoraitė M., *Socialinių paslaugų administravimas: mokomasis leidinys,* Vilnius: Saulelė, 2007, p. 28.

ĮVADAS

Temos aktualumas. Nuo praėjusio dešimtmečio stebimos spartaus gyventojų senėjimo tendencijos. Tai problema, kuri aktuali visame pasaulyje, o ypatingai Europos Sąjungos (toliau – ES) šalyse, kuriose kasmet didėja vyresnio amžiaus žmonių skaičius, nors ilgėja žmonių gyvenimo trukmė, tačiau mažėja darbingo amžiaus žmonių, mažėja gimstamumas. Kaip pastebi Europos Komisija, per artimiausius pora dešimtmečių pagyvenusių asmenų skaičius ES valstybėse tendenciškai augs, tuo tarpu dirbančiujų asmenų skaičius sumažės. „Nors ilgesnė gyvenimo trukmė yra svarbus laimėjimas, gyventojų senėjimas kelia ir nemažų sunkumų šalių ekonomikai bei socialinės rūpybos sistemoms. Demografinės permainos laikomos vienu iš didžiausių sunkumų, iškilusių Europos Sąjungai“.[9]

Globalizacijos sąlygomis, visuomenei senstant, ilgalaikės globos ir slaugos politika tampa vis aktualesnė ir reikšmingesnė šiuolaikinėje socialinėje politikoje. Dažnai literatūroje socialinę politiką įvardina kaip valstybės vykdomą pajamų paskirstymą ir turtinių santykių reguliavimą tarp žmonių. Valstybė pagyvenusiems asmenims socialinę paramą teikia įvairiomis formomis. Lietuvoje pagyvenę ir (ar) iš dalies netekę savarankiškumo gyventojai turi dvi pasirinkimo alternatyvas, t. y. gali pasirinkti gyventi socialinės globos namuose arba socialinė pagalba (socialinės paslaugos) jiems gali būti teikiamos namuose.

Socialinės globos paslaugos – tai įvairaus amžiaus iš dalies nesavarankiškam individui teikiama kasdieniniam gyvenime jam būtina pagalba. „Socialinės globos paslaugos yra viena iš šiuolaikinės visuomenės socialinių paslaugų rūšių, socialinės apsaugos sistemos sudedamųjų dalių. Jomis siekiama socialiai pažeistus asmenis integruoti į visuomenę, mažinti jų socialinę atskirtį. Neretai šios paslaugos dar vadinamos socialinio darbo paslaugomis (social work services) ar tiesiog socialiniu darbu [...] “.[10] Prieš tai minėti apibrėžimai dažniau pasitaiko užsienio literatūroje, o lietuvių literatūroje retai sutinkami. Kai kurių mokslininkų pastebėjimu, apie socialines rūpybos paslaugas trūksta kokybiškos informacijos, dėl šios priežasties bendruomenė negali tinkamai analizuoti teorijų apie šių paslaugų teikimą, jų finansavimo sistemas ir pateikti pagrįstus siūlymus dėl socialinės politikos.[11]

Per pastaruosius kelis dešimtmečius dėl vykstančių pokyčių (augantys gyventojų poreikiai, o kartu ir valstybės išlaidos socialinei globai, siekis gerinti paslaugų paskirstymą, didinti jų veiksmingumą ir užtikrinti kokybę, didėjančios pasirinkimo galimybės) socialinės rūpybos sferoje vis daugiau politikos atstovų dėmesys krypsta į socialinės globos paslaugas. Apibendrinant galima teigti,

[9] Gyventojų senėjimas ir gerovės valstybės politika. 2015, prieiga per internetą <http://ec.europa.eu/economy_finance/structural_reforms/ageing/index_lt.htm>, (žiūrėta 2016 01 10).

[10] Žalimienė L., Lazutka R. Socialinės globos paslaugos Lietuvoje: nuo hierarchinio prie mišrios globos ekonomikos modelio. *Pinigų studijos. Ekonomikos teorija ir praktika.* 2009, 2, p. 22.

[11] Anheier H. K., Kumar S. *Social Services in Europe: An Annotated Bibliography.* Frakfurt: Institut für Sozialarbeit und Sozial pädagogik, 2003.

kad neišnagrinėta daug socialinės globos paslaugų organizavimo ir finansavimo klausimų, todėl socialinės globos politikos įgyvendinimas tiek Lietuvoje, tiek užsienio šalyse tapo aktualia šio dešimtmečio gvildenama tema.

Temos ištirtumas. Socialinių paslaugų teikimo, socialinės globos politikos bei jos įgyvendinimo klausimus yra nagrinėję nemaža dalis Lietuvos autorių bei mokslininkų. *Socialinės apsaugos sritį, jos ypatumus bei įgyvendinamą socialinę politiką nagrinėjo:* D. Bernotas ir A. Guogis (2006), A. Bitinas ir kt. (2011), G. Davulis (2012), L. Dromantienė (2008), A. Gataūlinas ir R. Zabarauskaitė (2013), A. Guogis(2006), (2008), J. Pivorienė ir D. Mikalauskaitė (2005). *Socialinių paslaugų teikimas, jų įgyvendinimo politika, socialinių paslaugų rūšys, plėtra ir kiti su socialinėmis paslaugomis susiję aspektai* nagrinėti tokių autorių kaip: V. Dauderys ir R. Bandzevičienė (2008), E. Dunajevas (2009), A. Guogis ir D. Gudelis (2005), V. Gudžinskienė ir D. Mačiuikienė (2011), M. Išoraitė (2007), A. Kazlauskienė ir I. Ostrauskienė (2010), L. Žalimienė (2006). *Gerovės valstybės modelius bei socialinės globos politikos modelius analizavo:* J. Aidukaitė ir kt. (2012), J. Čepinskis ir V. Kanišauskaitė (2011), D. Dvarionas ir kt. (2014), A. Guogis (2014), (2013), L. Žalimienė ir R. Lazutka (2009), V. Smalskys (2005). *Socialinės globos politika nagrinėta* L. Žalimienės (2005), (2007), D. Skučienės ir kt. (2015).

Darbo naujumas. Nors socialinės paslaugos ir socialinių paslaugų politikos įgyvendinimas nagrinėti įvairių autorių, tačiau apie socialinės globos politiką bei jos įgyvendinimą mūsų šalyje yra nedaug analizuojama. Šis magistro baigiamasis darbas naujas tuo, kad jo teorinėje dalyje didžiausias dėmesys skiriamas socialinės globos politikos įgyvendinimui Lietuvoje, o praktinėje dalyje analizuojamas konkretus atvejis, t.y. socialinės globos politikos įgyvendinimas VšĮ Antavilių pensionate.

Tyrimo objektas – viešosios globos politikos įgyvendinimas.

Problema yra tai, kad socialinės globos politika nėra pakankamai efektyvi. Globos įstaigų vidaus administravimas, veiklos strateginis planavimas, vidaus auditas, personalo valdymas ir administraciniai gebėjimai, teikiant socialinės globos paslaugas pagyvenusiems asmenims, nėra tenkinantys visuomenės poreikius. Pensionatai atsakingi už socialinių paslaugų teikimą ir administravimą, klientų poreikių tenkinimą, nuolat susiduria su problema, kaip efektyviau organizuoti paslaugų teikimą ir užtikrinti klientų pasitenkinimą.

Darbo hipotezė — socialinė globos politika įgyvendinama Lietuvos savivaldybėse neužtikrina socialinės globos praktikos kokybiškumo.

Darbo tikslas – atlikti teorinę ir empirinę analizę socialinės globos politikos įgyvendinime, remiantis VšĮ Antavilių pensionato atveju.

Darbo uždaviniai:

1. Išanalizuoti socialinės globos politikos įgyvendinimą teoriniu aspektu, aptariant jos

įgyvendinimo pokyčius istorijos raidoje, atskleidžiant jos įgyvendinimo praktiką ES šalyse.

2. Identifikuoti socialinės globos politikos įgyvendinimo modelius ir pateikti jų charakteristikas.

3. Atlikti finansavimo ir organizacinės struktūros pokyčių analizę.

4. Atlikti tyrimą VšĮ Antavilių pensionatas, nustatyti esmines joje esančias problemas bei trūkumus ir pateikti siūlymus dėl institucijos veiklos tobulinimo socialinės globos politikos įgyvendinime.

Atlikto darbo praktinė reikšmė. Šio magistro baigiamojo darbo praktinis reikšmingumas svarbus tuo, jog atlikus veiklos analizę konkrečioje analizuojamoje įstaigoje (šiuo atveju VšĮ Antavilių pensionate) ir nustačius esančias problemas bei trūkumus, remiantis šiame darbe gautomis išvadomis bei pasiūlymais, juos galima pritaikyti sprendžiant panašaus pobūdžio problemas, su kuriomis susiduria ir kitos institucijos, atliekančios socialinės globos politikos įgyvendinimą mūsų šalyje.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros ir dokumentų analizė, lyginamoji ir atvejo analizė, klasifikavimas, aprašomoji statistika, apibendrinimas, prognozavimas bei anketinė apklausa.

Darbo struktūra. Darbą sudaro: įvadas, 3 darbo skyriai, išvados ir pasiūlymai, anotacijos ir santraukos lietuvių bei anglų kalbomis, literatūros sąrašas. Darbe pateiktos 9 lentelės, 20 paveikslų bei 4 priedai.

1. SOCIALINĖS GLOBOS POLITIKOS ĮGYVENDINIMO TEORINIŲ ASPEKTŲ ANALIZĖ

1.1. Socialinės globos politikos įgyvendinimo pokyčiai XX-XXI a. sandūroje

Kiekvienoje valstybėje socialinė apsauga, jos užtikrinimas bei tinkamas įgyvendinimas yra viena svarbiausių socialinės politikos sričių. Didžioji dalis visuomenės, ypač besivystančiose arba pereinamosios ekonomikos šalyse, kurios susiduria su tokiomis problemomis kaip skurdas, socialinė atskirtis, aukštas nedarbo lygis, netolygus pajamų pasiskirstymas tarp šalies gyventojų, spartus visuomenės senėjimas, didelė emigracija ir pan., būtent pagal valdžios įgyvendinamą socialinės apsaugos politiką, teikiamų paslaugų apimtis, jų pobūdį, finansavimo teikimą ir pan. sprendžia ir apie visų valdžios įstaigų veiklą, vertina, efektyvi ir veiksminga ji ar, vis dėlto, turi daug trūkumų. Taigi, socialinė gyventojų apsauga, tinkamas politikos šioje srityje įgyvendinimas, įtakoja tiek visuomenės gerovę, tiek ir jos nuomonę apie politinę valdžią šalyje.

Socialinės globos politika yra neatsiejama socialinės apsaugos politikos sudedamoji dalis. Galima teigti, jog socialinės globos politikos įgyvendinimas bėgant laikui nuolat kito, įvairius pokyčius diktavo tiek valstybėse vykstantys spartūs demografiniai pokyčiai, tarp kurių vienas svarbiausių yra demografinis senėjimas, kuomet šalyse mažėja gimstamumas bei darbingų asmenų skaičius, o vyresnio, pensinio amžiaus žmonių skaičius nuolat didėja. Lietuvos Respublikos (toliau – LR) Statistikos departamento pateikiamais duomenimis, visų Lietuvos gyventojų vidutinis amžius metais 1979 m. buvo 34,2 m., 1990 – 35,1 m.,[12] tuo tarpu vidutinis gyventojų amžius metais toliau nurodomų metų pradžioje atitinkamai buvo: 2000 m. – 35 m., 2010 – 40 m., o 2015 m. jau 42 m.[13] Tai rodo, kad vidutinė gyvenimo trukmė Lietuvoje ilgėja ir 15 metų laikotarpyje, t. y. nuo 2000 m. iki 2015 m. ji pailgėjo vidutiniškai 7 metais. Auganti vidutinio gyvenimo trukmė, įtakoja ir vyresnio amžiaus žmonių skaičių šalyje. Statistiniais duomenimis demografinės senatvės koeficientas (t. y. pagyvenusių (65 metų ir vyresnių) žmonių skaičius, tenkantis šimtui vaikų iki 15 metų amžiaus)[14] 2001 m. sudarė 71, 2010 m. – 116, o 2015 m. – 129. „Remiantis Europos Sąjungos statistikos tarnybos [...] prognozėmis Lietuvai ir toliau numatomas spartus gyventojų senėjimas. Skaičiuojama, kad 2060 m. pradžioje beveik 37 procentai Lietuvos gyventojų bus pagyvenę

[12] Visų gyventojų vidutinis amžius. Sovietmetis (1940–1990). Prieiga per internetą: <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize1?epoch=SL>, (žiūrėta 2016 02 04).
[13] Medianinis gyventojų amžius metų pradžioje. Šiuolaikinė Lietuva (1991–dabar). 2015, prieiga per internetą: <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?id=1813&status=A>, (žiūrėta 2016 02 04).
[14] Demografinės senatvės koeficientas metų pradžioje. 2015, prieiga per internetą <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize1>, (žiūrėta 2016 02 03).

žmonės, Europos Sąjungos [...] 27 valstybių narių vidurkis – 35 procentai“.[15] Taigi, iš pateiktų statistinių rodiklių darytina išvada, kad demografinio senėjimo problema Lietuvai yra aktuali ne ką mažiau nei ir kitoms ES valstybėms. A. Račkelienė nurodo, jog pirmuoju įstatymu, kuriuo valstybė įpareigota rūpintis ir būti atsakinga už senyvo amžiaus ir ligotus žmones buvo taip vadinamasis „Vargšų įstatymas“, kuris buvo priimtas 1601 m., Anglijoje. Būtent XVII a. pabaigoje ir XVIII a. pradžioje Europos valstybėse ėmė vystytis socialinės globos įstaigų steigimo bei senatvės pensijų mokėjimo idėjos.[16] Svarbu pažymėti ir tai, kad XVII a. pietizmo judėjimo atstovai Anglijoje socialinę pagalbą gaunančius asmenis (socialinių paslaugų gavėjus) pradėjo skirstyti ir į tam tikras grupes. M. Išoraitė nurodo, kad tokiu būdu istorijos raidoje susiformavo keletas pagrindinių grupių, kurioms buvo reikalingos teiktinos socialinės paslaugos, t. y.: 1) seni žmonės; 2) neįgalūs suaugusieji; 3) neįgalūs vaikai; 4) probleminės šeimos; 5) rizikos grupės; 6) kitos grupės.[17] Taigi, jau XVII a. socialinių paslaugų organizavimas ir jų teikimas buvo orientuotas į visuomenės grupes bei pavienius asmenis, kurie buvo priskiriami „rizikos“ asmenims arba „silpniesiems“, nesugebantiems savarankiškai pasirūpinti savo gerove. Minėtieji asmenys kaip matome, buvo pradėti skirstyti netgi į tam tikras socialines grupes.

E. Dunajevas yra pabrėžęs, jog „septintajame dešimtmetyje daugelyje išsivysčiusių demokratijų kilo deinstitucionalizacijos judėjimas, [...], (kuris aut. *pastaba*) asmeninių socialinių paslaugų [...] srityje reiškėsi kliento „ištraukimu“ iš stacionarios globos ir bendruomeninės globos paslaugų plėtra“.[18] Vadinasi, deinstitucionalizacijos procesas iš esmės pakeitė globos politiką, kuri susiformavo XIX a. ir būtent dėl šio proceso, atsirado šiuolaikinė globos politika, kurios tikslas tarpusavyje suderinti „[...] stacionarią ir bendruomeninę globą taip, kad ji geriausiai atitiktų asmens interesus“.[19] G. Thornicroft ir M. Tansella (2008)[20], kaip nurodo Dunajevas, yra pažymėję, jog „Vakarų šalyse deinstitucionalizacijos procesas jau ir baigėsi, tačiau Rytų ir Vidurio Europos šalyse jis dar tik prasideda“.[21] Šiuo metu ES veikianti socialinės apsaugos sistema yra susiformavusi XX a. aštuntojo dešimtmečio viduryje, ieškant įvairių problemų, tokių kaip ES šalyse didėjantys nedarbo rodikliai, sprendimo.[22]

Lietuvoje socialinės globos pradžia laikytina XVI a. pirmoji pusė, kuomet „[...] globoti senus,

---

[15] Nacionalinė 2012-ųjų Europos vyresnio amžiaus žmonių aktyvumo ir kartų solidarumo metų programa, prieiga per internetą:<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:uK0DmfwhEYcJ:ec.europa.eu/social/ajax/BlobServlet%3FdocId%3D7492%26langId%3Dlt+&cd=24&hl=lt&ct=clnk&gl=lt>, (žiūrėta 2016 02 07).

[16] Račkelienė A. Socialinės globos Lietuvoje istoriniai aspektai. Prieiga per internetą: <http://www.zurnalai.vu.lt/socialine-teorija-empirija-politika-ir-praktika/article/view/8577/6409>, (žiūrėta 2016 02 03).

[17] Išoraitė M., *Socialinių paslaugų administravimas: mokomasis leidinys,* Vilnius: Saulelė, 2007, p. 30.

[18] Dunajevas E. Asmeninių socialinių paslaugų deinstitucionalizacija pokomunistinėje Lietuvoje. Prieiga per internetą <http://www.zurnalai.vu.lt/files/journals/180/articles/1859/public/45-63.pdf>, (žiūrėta 2016 02 03).

[19] Ten pat.

[20] Thornicroft G., Tansella M. *Better Mental Health Care.* Cambridge: University Press, 2008.

[21] Cit. pagal: Dunajevas E. Asmeninių socialinių paslaugų deinstitucionalizacija pokomunistinėje Lietuvoje. Prieiga per internetą <http://www.zurnalai.vu.lt/files/journals/180/articles/1859/public/45-63.pdf>, (žiūrėta 2016 02 03).

[22] Dromantienė L. *Socialinės Europos kūrimas: monografija.* Antroji laida. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2008, p. 176.

ligotus, beglobius žmones, mažamečius elgetas, pamestinukus pradėjo vienuolynų brolijos. [...] Pradedant XX a. ketvirtuoju dešimtmečiu, [...] buvo keliamas klausimas dėl socialinio darbo mokyklos steigimo ir socialinių darbuotojų profesionalaus rengimo“.[23] Pažymėtina tai, jog Lietuvoje socialinės apsaugos sistema nuosekliai buvo pradėta kurti 1919 m., o iki to laikotarpio Lietuvoje galiojo carinės Rusijos socialinės apsaugos srityje priimti teisės aktai, o atkūrus Lietuvos nepriklausomybę atsirado būtinybė socialinės apsaugos sistemą kurti iš naujo, priimant įstatymus, kurie būtų orientuoti į Vakarų Europos šalyse įgyvendinamą socialinės apsaugos politiką. Todėl, LR Vyriausybės iniciatyva buvo naujai sukurta Lietuvos socialinės apsaugos sistema, kuri susidėjo iš socialinio draudimo bei socialinės globos sričių.[24]

Lietuvos socialinės politikos formavimuisi, o vėliau ir jos plėtojimuisi, didžiulę įtaką darė sovietinio režimo palikimas. Atgavusi nepriklausomybę, mūsų valstybė, norėdama eiti Vakarų Europos šalių kryptimi, privalėjo iš esmės pakeisti sovietinį palikimą atspindinčius teisės aktus ir socialinės apsaugos politikos įgyvendinimo srityje priimti naujus įstatymus, įgyvendinti įvairias reformas. Tam, kad dabartinė Lietuvos socialinė politika, pradėjo kurtis iš esmės tik po Sovietų Sąjungos griūties, pritaria ir kai kurie autoriai, nurodydami, jog būtent po nepriklausomybės atkūrimo Lietuvoje kaip viena iš socialinės apsaugos sistemos ir įgyvendinamos socialinės politikos sričių buvo pradėta plėtoti socialinės globos paslaugų sistema. Tokia situacija mūsų šalyje susiklostė dėl to, jog sovietiniu laikotarpiu socialinės globos politikai buvo skiriamas nepakankamas dėmesys, ji mažai buvo vystoma, kadangi „[...] socialinio darbuotojo profesijos nebuvo, socialinių paslaugų sistemą sudarė tik stacionarios globos įstaigos. Vis dėlto būtent su šiomis įstaigomis (senelių, vaikų globos namais, neįgaliųjų pensionatais ir kt.) sietinas Lietuvos socialinės globos paslaugų sistemos formavimasis po 1990 m.“.[25] E. Dunajevo nuomone, asmeninių socialinių paslaugų (angl. *personal social services*) (toliau – ASP) institucinės ir organizacinės struktūros raida Lietuvoje kito lygiagrečiai vykstant dviem procesams: „Pirmasis – tai paveldėtos ASP organizacinės struktūros pritaikymas naujai kuriamai šalies institucinei struktūrai [...]; antrasis procesas yra asmens teises į savo veiksmų kontrolę palaikančios ASP institucinės ir organizacinės struktūros steigimas“.[26] Autorius pažymi ir tai, jog „ASP institucinė ir organizacinė struktūra galėjo būti reformuojama tik susidarius kritinei konjunktūrai (tai ir įvyko 1990 metais). [...] Pokomunistinėje Lietuvoje pagal Vakarų šalių pavyzdį formuojama ASP institucinė

[23] Račkelienė A. Socialinės globos Lietuvoje istoriniai aspektai. Prieiga per internetą: <http://www.zurnalai.vu.lt/socialine-teorija-empirija-politika-ir-praktika/article/view/8577/6409>, (žiūrėta 2016 02 03).
[24] Aidukaitė J., Bogdanova N., Guogis A. *Gerovės valstybės kūrimas Lietuvoje: mitas ar realybė?* Vilnius: Lietuvos socialinių tyrimų centras, 2012, p. 110.
[25] Žalimienė L., Lazutka R. Socialinės globos paslaugos Lietuvoje: nuo hierarchinio prie mišrios globos ekonomikos modelio. *Pinigų studijos. Ekonomikos teorija ir praktika.* 2009, 2, p. 26.
[26] Dunajevas E. Asmeninių socialinių paslaugų deinstitucionalizacija pokomunistinėje Lietuvoje. Prieiga per internetą <http://www.zurnalai.vu.lt/files/journals/180/articles/1859/public/45-63.pdf>, (žiūrėta 2016 02 03).

ir organizacinė struktūra, kuri apima tiek ilgalaikės globos, tiek bendruomenines paslaugas“.[27]

Aptariant galima teigti, jog socialinės globos politika yra neatsiejama socialinės apsaugos politikos sudedamoji dalis. Nors Lietuvoje socialinės globos pradžia laikoma XVI a. pirmoji pusė, tačiau pažymėtina tai, jog Lietuvos socialinės politikos raida, jos vystymasis buvo stipriai įtakoti sovietinio režimo, o Lietuvai atgavus nepriklausomybę, buvo būtina iš esmės keisti visą socialinės apsaugos politiką bei jos sistemą, priimant naujus teisės aktus, steigiant įvairias už socialinės politikos sistemos įgyvendinimą ir socialinę apsaugą atsakingas institucijas.

1.2. Socialinės globos politikos įgyvendinimo praktika Europos Sąjungos šalyse

Demografinio senėjimo tendencijos Europos valstybėse pirmą kartą pasireiškė Prancūzijoje, „[...] kuri dar 1870 m. peržengė demografinės senatvės slenkstį [...]. Praeito šimtmečio pirmojoje pusėje šis procesas pastebėtas ir kitose valstybėse – Švedijoje, Didžiojoje Britanijoje, Vokietijoje, o amžiaus viduryje jau visos dabartinės ES narės (išskyrus Maltą ir Lenkiją) pasiekė 10-14,9 procento senyvo amžiaus žmonių dalies rodiklį (Austrijoje, Jungtinėje Karalystėje, Belgijoje, Prancūzijoje ir tuometinėje Vokietijos Demokratinėje Respublikoje jis buvo dar aukštesnis – 15-19,9 procento) [...]“.[28] Taigi, demografinio visuomenės senėjimo problema aktuali daugeliui ES šalių, o socialinės apsauga senyvo amžiaus žmonių socialinės globos srityje tampa vis aktualesnė šių dienų sparčiai senstančiose visuomenėse tiek atskirose šalyse, tiek ir bendrai, stebint senėjimo tendencijas globaliai.

Prieš nagrinėjant socialinės globos politikos įgyvendinimą kai kuriose ES valstybėse, būtina trumpai aptarti ir socialinės apsaugos sistemas, kadangi socialinės globos politika yra neatsiejama jų dalis. Pagal šalyje įgyvendinamos socialinės politikos siekius, valstybinės socialinės apsaugos sistemos yra išskiriamos į keletą rūšių:

- „*Sistemos, apimančios visus gyventojus, finansuojamos iš mokesčių*, dėl to numatančios fiksuotas išmokas, nepriklausančias nuo asmens pajamų (Danija, Olandija, Suomija, Švedija);
- *Sistemos, apimančios tik dirbančius gyventojus, finansuojamos iš įmokų* ir suteikiančios socialinę apsaugą, priklausančią nuo gautų pajamų (kontinentinės Europos šalys)“.[29] Čia išskirtos valstybinio tipo socialinės apsaugos sistemos, tačiau kai kuriose valstybėse greta jų dar egzistuoja ir privačios socialinės apsaugos sistemos, kurios skiriasi savo

[27] Dunajevas E. Asmeninių socialinių paslaugų deinstitucionalizacija pokomunistinėje Lietuvoje. Prieiga per internetą <http://www.zurnalai.vu.lt/files/journals/180/articles/1859/public/45-63.pdf>, (žiūrėta 2016 02 03).
[28] Dromantienė L. *Socialinės Europos kūrimas: monografija.* Antroji laida. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2008, p. 165.
[29] Bernotas D., Guogis A. *Globalizacija, socialinė apsauga ir Baltijos šalys.* Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2006, p. 95-96.

apimtimi, pagal tai, kokios konkrečioje šalyje taikomos valstybinės sistemos išmokos, koks yra jų lygis. Pavyzdžiui, „jeigu valstybinis lygis yra žemas, kaip, pavyzdžiui, Jungtinėje Karalystėje ir Airijoje, dažnai numatomas privalomas papildomas draudimas, o dosnesnėse valstybinėse sistemose papildomas aprūpinimas dažniausiai būna savanoriškas“.[30] Vadinasi, ES valstybėse egzistuoja dvi pagrindinės socialinės apsaugos sistemos: finansuojamos iš mokesčių arba finansuojamos iš įmokų, o greta jų, dar kaip alternatyva atskirose valstybėse gali būti numatyta ir privati socialinės apsaugos sistema, kuri gali būti apibrėžiama kaip papildoma socialinės apsaugos aprūpinimo sistema.

Socialinės globos paslaugos yra neatsiejamas socialinės apsaugos sistemos sudėtinis elementas, kuriuo „[...] siekiama socialiai pažeistus asmenis integruoti į visuomenę, mažinti jų socialinę atskirtį“.[31] Apskritai, socialinės paslaugos gali būti suvokiamos bei aiškinamos kaip visuomenės narių įsipareigojimas teikti pagalbą bei paramą visuomenės nariams, kurie patys neišgali to padaryti. Socialinės paslaugos gali būti įvardijamos ir kaip alternatyva iškylančioms ar esamoms socialinėms problemoms, kaip vienas iš socialinių problemų sprendimo būdų.

Socialinės globos politika valstybėse yra įgyvendinama skirtingai, todėl, šiame darbo poskyryje nagrinėjamas socialinės globos politikos įgyvendinimas skirtingose ES šalyse, siekiant parodyti kuo skiriasi socialinės globos politikos įgyvendinimas ES valstybėse-narėse, kokie yra socialinės globos politikos panašumai bei skirtumai atskirose ES valstybėse.

Visų pirma, pažymėtina tai, jog skirtingose šalyse skiriasi ir pačių terminų suvokimas bei jų aiškinimas, pavyzdžiui, Anglijoje bei Vokietijoje socialinės globos paslaugos įvardijamos vartojant terminą „asmeninės socialinės paslaugos“, JAV – „žmogiškosios socialinės paslaugos“.[32] Būtina pažymėti tai, jog socialinės globos paslaugos yra tam tikra socialinių paslaugų rūšis, todėl terminai „socialinės globos paslaugos“ bei „socialinės paslaugos“ nėra tapačios sąvokos ir nedera jų painioti. Socialinės globos paslaugas, anot kai kurių autorių galima apibrėžti kaip bet kokio amžiaus nepakankamai savarankiškam asmeniui kasdieniniame gyvenime teikiamą, jam reikalingą pagalbą.[33] A. Österle atkreipia dėmesį į tai, jog visoje Europoje, ilgalaikę priežiūrą teikiančios organizacijos, jų finansavimas susiduria su įvairiais sunkumais. Tai stipriai įtakoja tokie veiksniai kaip visuomenės senėjimo problema bei augantys globos poreikiai, pokyčiai tradicinės šeimos priežiūros kontekste, platesni socialiniai bei ekonominiai pokyčiai, įvairūs lūkesčiai priežiūros įsipareigojimų suvokimo srityje ir jaučiamas didelis spaudimas viešiesiems (valstybių) biudžetams. Istoriškai susiklostė, kad ilgalaikė priežiūra (arba kitaip ilgalaikė globa *aut. pastaba*) kaip socialinės rizikos, jau seniai plačiai

[30] Bernotas D., Guogis A. *Globalizacija, socialinė apsauga ir Baltijos šalys.* Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2006, p. 96.
[31] Žalimienė L., Lazutka R. Socialinės globos paslaugos Lietuvoje: nuo hierarchinio prie mišrios globos ekonomikos modelio. *Pinigų studijos. Ekonomikos teorija ir praktika.* 2009, 2, p. 22.
[32] Ten pat.
[33] Ten pat, p. 23.

ignoruojama.[34]

Gerovės valstybėse pakankamai vėlai buvo pradėti spręsti su ilgalaike asmenų priežiūra susiję klausimai. Nors gerovės sistemos ir sukūrė išsamias schemas sergančių, nedirbančių, bei senatvėje negaunančių pajamų asmenų atžvilgiu, tačiau pažymėtina tai, jog ilgalaikė priežiūra jose buvo labai organizuota, net jei ir buvo finansuojama per šeimos narius ar kitus neformalius tinklus, o daugelyje šalių taip vis dar yra ir šiandien.[35] Kai kuriose Europos šalyse, (tai pasakytina ne tik apie Vidurio ir Rytų bei pietryčių Europos šalis *aut. pastaba*), visuomenės parama ilgalaikei asmenų priežiūrai išlieka labai ribota ir jai yra būdinga fragmentacija, orientuojantis į socialinės pagalbos teikimą. Nors visame regione pateikiami įvairūs pareiškimai bei politiniai pasiūlymai, tačiau tai tik paskatino ilgalaikės priežiūros sistemų įgyvendinimą, kad būtų užtikrinta ilgesnė asmeninė ir materialinė aprėptis.[36] Nors ilgalaikės socialinės politikos priežiūros sistemos Vidurio, Rytų ir Pietryčių Europos šalyse yra labiau orientuotos į paslaugas, tačiau visos šalys turi tam tikras, joms būdingas tradicijas, susijusias su mokėjimų priežiūra. Pavyzdžiui, daugelyje Vakarų Europos šalių su priežiūra susiję mokėjimai yra skirti slaugytojams, suteikiant jiems tam tikrą finansinį pripažinimą už atliekamą darbą, tarkim Vengrijoje, mokėjimai neoficialiems slaugytojams už slaugą yra mokami priklausomai nuo prižiūrimų asmenų statuso, tuo tarpu Čekijoje, šiuo metu gerokai išplėstos globos pašalpos, kurios mokamos keturių skirtingų lygių tiems asmenims, kuriems reikia socialinės globos teikiamų paslaugų bei atitinkamos priežiūros.[37] Europos valstybėse egzistuoja ir yra išskiriamos kelių rūšių socialinių paslaugų įstaigos, kurios skirtos nuolatiniam pagyvenusių asmenų apgyvendinimui. Tokias įstaigas galima skirstyti į: 1) „namai gyventi savarankiškai“ 2) „senelių namai“ 3) „slaugos namai (slaugos ligoninės)“.[38]

Šiuo metu Lietuvoje veikiančiose socialinės globos paslaugas teikiančiose institucijose pastebimos tendencijos, jog čia teikiamų paslaugų spektras yra ganėtinai platus ir įvairus. Tai lemia juose gyvenančių asmenų poreikiai bei jų savarankiškumo lygis, kuomet vieniems iš jų teikiamos tik asmenų užimtumo bei jų laisvalaikio organizavimo paslaugos, tuo tarpu kitiems, stacionariose globos įstaigose gyvenantiems asmenims, būtinas kompleksiškas intensyvios priežiūros paslaugų teikimas, jiems kasdien teikiama įvairiapusė pagalba arba pagal poreikį būtina netgi intensyvi slauga.[39] Socialinės globos politika, jos įgyvendinimas įvairiose šalyse susiduria su tam tikromis problemomis, kurias būtina spręsti, siekiant maksimaliai veiksmingo socialinės globos politikos įgyvendinimo ir didžiausio klientų pasitenkinimo teikiamomis socialinės globos paslaugomis. Pažymėtina, jog

[34] Österle A. *Long-term Care in Central and South-Eastern Europe*. Frankfurt am Main: Peter Lang AG, 2011, p. 213.
[35] Österle A. Long-term Care in Central and South-Eastern Europe: Challenges and Perspectives in Addressing a ‘New’ Social *Risk. Social Policy & Administration.* 2010, 44(4), p. 466.
[36] Ten pat, p. 467.
[37] Ten pat, p. 469.
[38] Išoraitė M., *Socialinių paslaugų administravimas: mokomasis leidinys,* Vilnius: Saulelė, 2007, p. 27.
[39] Ten pat.

stacionarios globos paslaugų teikimo sistemoje itin reikšmingas veiksnys yra asmenims teikiamų socialinės globos paslaugų kokybė bei tinkamas jos užtikrinimas, todėl svarbus vaidmuo čia tenka taip vadinamiesiems standartams, kurie sudaro galimybes asmenims gauti informaciją apie tai, kokias socialinės globos paslaugas jas teikiančiose institucijose jie turi teisę gauti, o paslaugų teikėjai yra įgalinami teikti ne tik numatytą atitinkamų socialinės globos paslaugų spektrą, bet ir įpareigojami užtikrinti kokybišką tokių paslaugų teikimą. Be to, stacionarios globos kontekste standartai reikšmingi tuo, jog jie atlieka svarbų vaidmenį bendradarbiaujant viešojo bei privataus sektoriaus institucijoms, kuomet į socialinės globos paslaugų rinką „ateina“ ir privatūs šių paslaugų teikėjai. Tai socialinės globos paslaugų teikimo srityje itin svarbus aspektas, nes pagal esamus poreikius bei galimybes asmenims, kuriems reikalingas socialinės globos paslaugų teikimas, sudaromos platesnės pasirinkimo galimybės renkantis socialinės globos paslaugas teikiančią instituciją. Kitaip tariant, socialinės globos paslaugų teikimo srityje pereinama prie mišrios socialinių paslaugų rinkos idėjos, kuria siekiama „kuo efektyviau integruoti valstybinius ir nevyriausybinių organizacijų ir privačius paslaugų teikėjus į bendrą paslaugų sistemą“[40], bei ieškant „galimybių sukurti socialinių paslaugų rinką, kuri leistų klientui rinktis ir gauti geriausios kokybės paslaugas su mažiausiais kaštais jam pačiam ir valstybei“.[41] Galima išskirti tam tikrus, socialinių paslaugų pagyvenusiems asmenims teikimo standartus. L. Žalimienė siekdama parodyti, kokie aspektai bei klausimai atskirose valstybėse dažniausiai yra akcentuojami, išskiria šiuos esminius stacionarių socialinių paslaugų, teikiamų pagyvenusiems asmenims standartų, sistemų skirtumus, kurie atsispindi lentelėje Nr. 1 (žr. 1 lent.).

1 lentelė. **Standartų skirtumų ypatumai**

Standartų skirtumų elementai	**Standartams pagal jų skirtumus būdingi bruožai**
Skirtingos standartų formos	Vienur sukurta nacionalinė detali standartų sistema, kuri apima standartų kontrolės ir monitoringo sistemų parengimą, kitur nacionaliniu lygmeniu reglamentuoja tik pagrindinius paslaugų kokybės aspektus. Standartai būna regioninio, vietinio ar įstaigos lygmens.
Skirtingas standartų detalumas	Vienose šalyse jie yra labai detalūs ir smulkiai įtvirtintas kiekvienas paslaugų teikimo aspektas, kitose šalyse remiamasi tik pagrindiniais kokybės principais, o paslaugų teikėjai juos vykdo pagal savo nuožiūra.
Skirtingas standartų dizainas, formulavimas, išdėstymas	Pvz., Anglija, Škotija, JAV vartoją terminą „standartai“, Australija šio termino nevartoja, o kalba apie paslaugų kokybės sritis ir principus. Švedijoje ir Vokietijoje teikiami bendri reikalavimai paslaugų kokybei, reglamentuojami socialinių paslaugų įstatymais.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal Žalimienė L., 2007, 8(1), p. 48.

[40] Žalimienė L. Socialinės globos paslaugų pagyvenusiems žmonėms standartizavimas: Lietuvos praktika ir užsienio šalių patirtis. *Gerontologija*. 2007, 8(1), p. 48.
[41] Ten pat.

Socialinės globos paslaugų standartams keliami reikalavimai atskirose šalyse, pasižymi didesniu panašumu nei skirtumais, kadangi praktiškai visose valstybėse daugiausiai akcentuojamas žmonių teisių užtikrinimas, asmenų pasirinkimo galimybė, santykiai tarp socialinės globos paslaugas teikiančių institucijų darbuotojų bei jų klientų yra grindžiami abipusės pagarbos principu, keliami tam tikri kvalifikaciniai reikalavimai personalo darbuotojams bei pabrėžiama socialines globos paslaugas teikiančių institucijų pareiga užtikrinti pakankamą tokių darbuotojų skaičių globos įstaigose.

Reziumuojant šį darbo poskyrį, galima teigti, jog socialinės globos politikos, įvairiose ES valstybėse įgyvendinimas skiriasi. Tai priklauso nuo įvairių veiksnių bei aplinkybių, pavyzdžiui, nuo to, koks socialinės politikos modelis šalyje yra įgyvendinamas, kokia šalyje vykdoma socialinės apsaugos politika, kokia yra ją reglamentuojanti įstatyminė bazė, kokie yra jos finansavimo šaltiniai ir pan. Sekančiame darbo poskyryje pateikiamos socialinės globos politikos modelių charakteristikos, nagrinėjant esamus socialinės globos politikos ypatumus, atskleidžiant jų panašumus bei skirtumus.

1.3. Socialinės globos politikos modelių charakteristikos

Klasikinėmis socialinės apsaugos sistemomis yra laikomos dvi jų rūšys, taip vadinamoji *Bismarko* (Vokietijos kanclerio *Otto von Bismarck* vardu *aut. pastaba*) ir *Beveridžo* (William Beveridge vardu *aut. pastaba*). Kitaip tariant, įgyvendinama socialinė politika šalyse pagal socialinių paslaugų finansavimo pobūdį skiriasi, ir dažniausiai yra paremta arba Bismarko arba Beveridžo modeliu.

2 lentelė. **Bismarko ir Beveridžo modeliams būdingi bruožai ir valstybės, kuriose jie taikomi**

Bismarko modelis	**Beveridžo modelis**
Privalomas socialinis draudimas; Socialinio draudimo įmokos, skirstomos skirtingoms socialinėms grupėms, ir jas privalo mokėti darbdaviai ir darbuotojai; Socialinės apsaugos sistemai ištikus finansinei krizei galima finansinė pagalba iš valstybės subsidijomis;	Sistema, nepriklausomai nuo įmokų, yra apimanti visus gyventojus; Sistemos finansavimo pagrindas yra iš mokesčių (netaikoma sveikatos draudimo srityse ir išmokoms šeimai); Išmokos nepriklauso nuo asmens mokamų įmokų ir būna vienodo dydžio; Socialinio draudimo įstaigos priklauso viešajam sektoriui;
Valstybė daug įtakoja socialinės apsaugos sistemą; Visiems gyventojams senatvėje užtikrina minimalias pajamas; Išmokų dydis priklauso nuo individo mokamų įmokų ir buvimo tam tikroje socialinėje grupėje;	Valstybė neužgožia individo iniciatyvos teisių, sudarant sąlygas jiems patiems pasirūpinti socialiniu draudimu; Viešojo sektoriaus institucijos artimai bendradarbiauja su asmenimis, kurie moka įmokas arba kreipiasi dėl išmokų.
Valstybės, kuriose taikomas šis modelis: Belgija, Vokietija, Prancūzija, Lichtenšteinas, Liuksemburgas, Nyderlandai, Austrija ir Šveicarija.	***Valstybės, kuriose taikomas šis modelis:*** Danija, Graikija, Ispanija, Airija, Islandija, Italija, Norvegija, Portugalija, Suomija, Švedija bei JK.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal Bitinas A., Tartilas J., Litvaitienė J., 2011, p. 12-13; Driest O. F., 2006, p. 102, prieiga per internetą: <http://library.wur.nl/WebQuery/edepot/137379>, (žiūrėta 2016 02 06).

Šie modeliai skiriasi pagal jiems būdingus požymius, šiems modeliams būdingi ypatumai bei valstybės, kuriose taikomas atitinkamas modelis, atsispindi lentelėje Nr. 2 (žr. 2 lent.).

Kaip nurodo O. F. Driest, *Beveridžo modeliu* pagrįstas finansavimas taikomas tokiose šalyse kaip Danija, Graikija, Ispanija, Airija, Islandija, Italija, Norvegija, Portugalija, Suomija, Švedija bei Jungtinė Karalystė, tuo tarpu *Bismarko modelis* socialinėje politikoje įgyvendinamas šiose valstybėse: Belgija, Vokietija, Prancūzija, Lichtenšteinas, Liuksemburgas, Nyderlandai, Austrija ir Šveicarija.[42]

Socialinės globos politikos modeliai gali būti analizuojami ir per taip vadinamuosius gerovės valstybės modelius, kurių įprastai yra išskiriami pagrindiniai trys: *socialdemokratinis; konservatyvusis-korporatyvinis;* bei *liberalus (marginalinis).* Greta šių gerovės valstybės modelių dar išskiriami ir tokie kaip *Vidužemio jūros baseino* (arba pietietiškasis *aut. pastaba*) bei *Vidurio ir Rytų Europos* (arba pokomunistinis *aut. pastaba*). Visi minėtieji gerovės valstybės modelių tipai skiriasi ir jiems būdingi saviti ypatumai, atskirų modelių charakteristikos pateikiamos lentelėje Nr. 3 (žr. 3 lent.). Toliau trumpai aptariami gerovės valstybės modeliai, kurių charakteristikos pateiktos lentelėje Nr. 3 (žr. 3 lent).

Socialdemokratinis gerovės valstybės modelis pagrįstas trimis esminiais principais: universalumu, lygybe ir solidarumu. Šiame modelyje valstybė atlieka pagrindinį vaidmenį, užtikrindama visuomenės gerovę.[43] J. Aidukaitė pabrėžia, jog šiam modeliui būdingos didelės socialinės išmokos, gausios ir kokybiškos socialinės paslaugos ir jų įvairovė. Dosnios socialinės sistemos finansavimas šiame modelyje užtikrinamas valstybei įgyvendinant visiško užimtumo politiką. Šiam gerovės valstybės modeliui būdinga tai, jog jis visus šalies gyventojus siekia traktuoti vienodai, neišskiriant atskirų asmenų pagal jų socialinį statusą ir pan., be to, visiems šalies gyventojams siekiama suteikti didesnę nei minimalią ribą siekiančią gerovę, tačiau tuo pačiu siekiama „nesumažinti“ noro dalyvauti darbo rinkoje. Dėl šios priežasties skurdo ir nelygybės lygis yra mažiausias, palyginti su kitais gerovės valstybės modeliais, o dekomodifikacijos laipsnis yra aukščiausias“.[44]

Konservatyviajame-korporatyviniame modelyje socialinių garantijų užtikrinimas pagrindinai gula ant darbdavio bei šeimos pečių. Šiame modelyje dominuoja valstybinis socialinis draudimas. Skirtingai nei socialdemokratinio tipo gerovės valstybės modelyje, pastarajam būdingas gerovės politikos diferencijavimas pagal asmenų socialinį statusą, todėl „skirtingos socialinės klasės ar profesijų grupės turi teisę į skirtingas socialines paslaugas, išmokas ir garantijas“.[45] Valstybėms

[42] Driest O. F. Long-term care in Europe. *Farming for Health*. 2006, p. 102. Prieiga per internetą: <http://library.wur.nl/WebQuery/edepot/137379>, (žiūrėta 2016 02 06).
[43] Bernotas D., Guogis A. *Globalizacija, socialinė apsauga ir Baltijos šalys.* Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2006, p. 157.
[44] Aidukaitė J. Gerovės valstybių patirtis vertinant socialinio teisingumo principo įgyvendinimą švietime: Švedijos, Škotijos ir Vokietijos atvejai. *Viešoji politika ir administravimas.* 2010, 34, p. 48-49.
[45] Ten pat.

Priklausančioms šiam modeliui būdingas tradicinės šeimos išsaugojimo siekis, kuomet atliekamas įvairių socialinių garantijų bei mokestinių nuolaidų užtikrinimas šeimos „galvai“ bei jo maitintojui, t. y. dirbančiam vyrui. Be to, šiam modeliui būdinga tai, jog tiek „ikimokyklinės ugdymo įstaigos, ypač lopšeliai-darželiai, taip pat senyvo amžiaus žmonių institucinės priežiūros įstaigos yra menkai išvystytos laikantis nuostatos, kad šeima (dažniausiai moterys) privalo pasirūpinti vaikais ir senyvo amžiaus žmonėmis“.[46] Nors, šis modelis stengiasi išsaugoti tradicinę šeimą, bei remia jos pagrindinį maitintoją, dirbantį tėvą, tačiau, pažymėtina ir tai, jog šiame modelyje vadovaujamasi nuostata, kad socialinė parama šeimai neturi būti skiriama tokiais atvejais, kuomet šeima yra pajėgi pati savarankiškai pasirūpinti jos nariais. Todėl, socialinės apsaugos bei teikiamos pagalbos bei paramos šeimoms traktuotė, šiame modelyje yra ganėtinai dviprasmiška, nes socialinė parama orientuota tik į tas šeimas, kuriose pagrindinis jos išlaikytojas bei maitintojas yra vyras, tačiau jei šeima sugeba pati savarankiškai „išsilaikyti“ ir pasirūpinti savo nariais – valstybė jokios paramos jai nėra linkusi suteikti.

Liberaliam modeliui labiausiai būdinga tai, jog jame vyrauja nuostata, kad kiekvienas asmuo savo gerovę privalo užsitikrinti pats savarankiškai, būdamas aktyvus darbo rinkos dalyvis. Šiame modelyje, valstybės minimali socialinė parama yra nukreipta tik į pačius silpniausius bei socialiai pažeidžiamiausius visuomenės sluoksnius bei asmenis, kurie priklauso tam tikroms socialinės rizikos grupėms. „Šio modelio šalyse valstybė skatina privačių socialinio draudimo sistemų kūrimąsi. [...] Parama teikiama pajamų testavimo principu ir tik laikinai [...]. Valstybės intervencija suteikia minimalų gyvenimo standartą kiekvienam, išsilavinimas suteikia lygias galimybes, bet ne lygybės sąlygas“.[47]

Vidužemio jūros baseino (pietietiškam) modeliui būdingi tokie ypatumai kaip santykiškai plati apimtis, neveiksminga socialinės apsaugos sistema, didelė visuomenės nelygybė, aukšti nedarbo rodikliai, gerai išplėtota sveikatos apsaugos sistema bei švietimui skiriamos išskirtinai mažos išlaidos.[48] Tuo tarpu *Vidurio ir Rytų Europos (pokomunistiniam*) modeliui būdingi šie bruožai: ypač „[...] mažas viešosios politikos programų finansavimas, žemas gyvenimo lygis, aukšta pajamų nelygybė ir skurdas“.[49]

[46] Aidukaitė J. Gerovės valstybių patirtis vertinant socialinio teisingumo principo įgyvendinimą švietime: Švedijos, Škotijos ir Vokietijos atvejai. *Viešoji politika ir administravimas.* 2010, 34, p. 49.
[47] Ten pat.
[48] Gataūlinas A., Zabarauskaitė R. ES šalių subjektyvioji gerovė ekonominio išsivystymo ir socialinės politikos kontekste. *Verslas: teorija ir praktika*. 2013, 14(2), p. 151.
[49] Ten pat.

3 lentelė. **Gerovės valstybių modeliai**

Režimo tipas	Paramos/paslaugų teikimo prielaidos	Įtaka	Valstybės
Socialdemokratinis	Dosni ir universaliu principu gyventojams mokama socialinė parama; Išmokos mokamos nepriklausomai nuo anksčiau uždirbtų pajamų, sumokėtų įmokų ar kitų kriterijų.	Skatina pilietiškumą suteikiant lygybės statusą visiems šalies piliečiams.	Austrija, Belgija, Danija, Norvegija, Nyderlandai, Švedija.
Konservatyvusis-korporatyvinis	Valstybė prisiima atsakomybę už individų gerovę per socialinio draudimo sistemą; Darbuotojai ir darbdaviai moka privalomas socialinio draudimo įmokas, kurios socialinės rizikos atveju kompensuojamos išmokomis.	Remiami profesiniai individų pasiekimai per gerovės sistemą.	Japonija, Prancūzija, Suomija, Šveicarija, Vokietija.
Liberalusis	Socialinė parama teikiama tik įrodžius būtinybę; Apsiribojama menkomis ir paprastai pajamomis testuojamomis išmokomis; Socialinės teisės neatspindi individų darbo pasiekimų ar pilietiškumo.	Vykdoma socialinė politika sustiprina egzistuojančias nelygybes šalyje per pašalpų stigmatizavimą.	Airija, Australija, JAV, JK, Kanada.
Vidužemio jūros baseino (pietietiškas)	Prastai veikianti socialinės apsaugos sistema; Aukšti nedarbo rodikliai; Didelė visuomenės nelygybė; Gerai išplėtota sveikatos apsaugos sistema.	Sąlyginai nedidelės socialinės išmokos ir žemesnė teikiamų socialinių paslaugų kokybė (lyginant su konservatyviu-korporatyviniu) modeliu; Diegiamos universalios valstybinės socialinės ir sveikatos apsaugos priemonės, stiprinamas perskirstomasis principas; Didelis atotrūkis tarp visuomenės narių, vyrauja didelė socialinė nelygybė.	Graikija, Italija, Ispanija, Portugalija.
Vidurio ir Rytų Europos (pokomunistinis)	Pagrindinė socialinės apsaugos sistemos dalis yra socialinis draudimas; Didelė aprėptis; Ypač mažas viešosios politikos programų finansavimas; Žemas pragyvenimo lygis; Palyginti žemos socialinės apsaugos išmokos; Didelis pajamų nelygybės skirtumas; Dideli skurdo rodikliai; Ryškėjantys socialinės politikos liberalizavimo požymiai; Komunistinio gerovės valstybės režimo patirtis, bylojanti apie vis dar esančius solidarumo ir universalizmo požymius.	Tik tam tikroms socialinėms grupėms prieinamos papildomos lengvatos; Vyraujantis klientelizmas; Atskirų valstybinio socialinio draudimo fondų funkcionavimas; Išmokos dažnai nepatenkina net minimalių piliečių poreikių užtikrinimo; Neteikiama parama.	Bulgarija Estija, Čekija, Latvija, Lietuva, Lenkija, , Rumunija, Slovėnija, Slovakija, Vengrija.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal Gataūlinas A., Zabarauskaitė R., 2013, 14(2), p. 151; Aidukaitė, J., Bogdanova, N., Guogis, A., 2012, p. 40; p. 89.

A. Guogis, lygindamas tarpusavyje aptartus pirmuosius tris gerovės valstybės modelius pažymi tai, kad visi šie modeliai „[…] skiriasi pagal priklausomybę nuo rinkos sąlygų. Didžiausia priklausomybė nuo rinkos yra liberalaus, marginalinio modelio šalyse; čia kvalifikacinės sąlygos „gauti socialines išmokas ir socialines paslaugas“ yra sunkiausios. Priklausomybė nuo darbo rinkos yra ryškiausia antrojo – korporatyvinio, konservatyvaus modelio šalyse, kai išmokos ir paslaugų lygis priklauso nuo darbo stažo ir buvusio užmokesčio. Ir trečiasis modelis – universalus, perskirstomasis, socialdemokratinis – remiasi socialinės pilietybės teise ir reiškia, kad užtenka būti tos šalies piliečiu, kad skurdo ar nelaimės atveju gautum išmoką ar socialines paslaugas. Šis perskirstomasis modelis yra dosniausias ne tik kiekybiniu požiūriu, bet ir prieinamiausias tenkinant išmokų ir paslaugų gavimo kvalifikacines sąlygas. Visi šie trys pagrindiniai Vakarų socialinės politikos modeliai yra vadinami gerovės modeliais, bet daugelis tyrėjų sutinka, kad institucinis perskirstomasis, socialdemokratinis modelis yra labiausiai išsivystęs socialiniu požiūriu, o žmonių „išprekinimo“, t. y. nepriklausomybės nuo rinkos, lygis jame yra didžiausias“.[50] Kalbant apie Lietuvą ir kitas pokomunistines valstybes, anot V. Smalskio, pažymėtina tai, jog sovietinis socialinės politikos modelis jose buvo atmestas ir ieškota naujo, optimalaus socialinės globos modelio, kuris atitiktų valstybių pereinamajam laikotarpiui būdingas tuometines realijas.[51]

Apibendrinant pirmąjį magistro baigiamojo darbo skyrių, galima teigti, jog: socialinės globos politika yra viena iš svarbiausių socialinės apsaugos politikos sričių, kurios vystymosi raidą stipriai įtakojo sovietinio režimo palikimas, todėl po Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo, socialinė politika (kaip ir socialinės globos politika) buvo pradėta formuoti iš naujo, nes atsirado poreikis iš esmės pakeisti visą socialinės apsaugos politikos įgyvendinimą ir sistemą. Todėl Lietuvoje buvo priimami nauji teisės aktai, steigiamos socialinės politikos įgyvendinimą atliekančios ir už socialinę apsaugą atsakingos institucijos. Kalbant apie socialinės globos politikos įgyvendinimą, pažymėtina, jog jis įvairiose ES valstybėse skiriasi. Tai lemia įvairūs veiksniai bei aplinkybės: šalyje veikianti politinė valdžia, pasirinktas ir įgyvendinamas socialinės politikos modelis, įstatyminė bazė, finansavimo šaltiniai ir pan. Itin svarbūs elementai socialinės apsaugos politikos formavimui bei jos įgyvendinimui kiekvienoje valstybėje yra gerovės valstybių modeliai, kuriais remiantis formuojami ir socialinės globos politikos modeliai. Pagrindiniais gerovės valstybės modeliais laikytini *socialdemokratinis, konservatyvusis-korporatyvinis* bei *liberalusis kitaip dar vadinamas marginalinis, tačiau g*reta šių gerovės valstybės modelių dar išskiriami ir *Vidužemio jūros baseino* (pietietiškasis) bei *Vidurio ir*

[50] Guogis A. Kai kurie socialiniai-politiniai gerovės valstybių kūrimo Europoje ir Lietuvoje aspektai. *Filosofija. Sociologija.* 2014, 25(2), p. 73.
[51] Smalskys V. „Gerovės valstybės“ ir socialinės viešosios politikos krypčių teoriniai aspektai. *Viešoji politika ir administravimas*. 2005, 11, p. 86.

Rytų Europos (pokomunistinis) modeliai. Šių modelių tipai skiriasi ir turi jiems būdingus bruožus, leidžiančius juos atskirti vienas nuo kito ir identifikuoti, koks modelis dominuoja konkrečioje valstybėje. Nors neretai „grynu“ pavidalu gerovės valstybės modelis atskirose valstybėse ir neegzistuoja, tačiau pagal valstybėje esančią susiklosčiusią socialinę bei įgyvendinamą politiką, tam tikrus būdingus požymius, kiekviena valstybė gali būti priskiriama prie vieno ar kito, joje vyraujančio gerovės valstybės modelio.

2. SOCIALINĖS GLOBOS POLITIKOS ĮGYVENDINIMAS LIETUVOJE

2.1. Teisinės – įstatyminės bazės, reglamentuojančios socialinės globos teikimą, analizė

Pats reikšmingiausias ir aukščiausią juridinę galią Lietuvoje turintis teisės aktas yra Lietuvos Respublikos Konstituciją, kurioje įtvirtintos visos asmenų teisės bei numatomos tam tikros jų pareigos. Jis buvo priimtas Lietuvos gyventojų referendumu ir jame esančioms, įtvirtintoms nuostatoms, negali prieštarauti jokie kiti šalyje priimti įstatymai. Priešingu atveju – LR Konstitucijai prieštaraujantis teisės aktas, kuriame išdėstytos normos kertasi su Konstitucijos nuostatomis, bus laikomas negaliojančiu. LR Konstitucijoje įtvirtintos ir teisės normos, užtikrinančios asmenų socialinę apsaugą bei valstybės pareigą rūpintis savo piliečiais bei jiems laiduoti tam tikras socialines garantijas. Pavyzdžiui, LR Konstitucijos 52 str. įtvirtinta, jog *„Valstybė laiduoja piliečių teisę gauti senatvės ir invalidumo pensijas, socialinę paramą nedarbo, ligos, našlystės, maitintojo netekimo ir kitais įstatymų numatytais atvejais“*,[52] o 53 str. numatyta, jog *„Valstybė rūpinasi žmonių sveikata ir laiduoja medicinos pagalbą bei paslaugas žmogui susirgus. Įstatymas nustato piliečiams nemokamos medicinos pagalbos valstybinėse gydymo įstaigose teikimo tvarką“*.[53] Vadinasi, valstybei Konstitucijos yra pavesta rūpintis savo gyventojų sveikata bei socialine jų apsauga.

Kaip jau buvo minėta anksčiau šiame magistro baigiamajame darbe, socialinės apsaugos politika Lietuvoje, turėjo būti pradėta formuoti iš naujo po Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo, ne išimtis ir socialinės globos sritis. Tačiau nemažai pakeitimų teisinėje bazėje buvo atlikta ir Lietuvai įstojus į ES. Todėl, šiame darbo poskyryje apžvelgiami bei nagrinėjami teisės aktai ir kiti norminiai dokumentai, kurie buvo itin svarbūs socialinės globos politikai mūsų šalyje, juos aptariant po Lietuvos įstojimo į ES.

Teisinė bazė Lietuvoje, reglamentuojanti socialinės globos teikimą, nuo Lietuvos narystės ES iki šių dienų. Lietuvai tapus pilnateise ES nare 2004 m. gegužės 1 d., atitinkamai turėjo būti keičiamos ir įvairių teisės aktų, reguliuojančių socialinės apsaugos ir socialinės globos politiką šalyje nuostatos, atsižvelgiant ir į ES priimtus norminius dokumentus, kadangi Lietuva nuo įstojimo į ES privalėjo ratifikuoti aktualius ES dokumentus ir juos priėmus inkorporuoti jų nuostatas ir į savo nacionalinę teisę. Įgyvendindama 2002 m. Jungtinių Tautų (toliau – JT) priimtą tarptautinį Madrido veiksmų planą dėl visuomenės senėjimo ir Tarptautinio Madrido veiksmų plano dėl visuomenės senėjimo regioninę įgyvendinimo strategiją, LR Vyriausybė 2004 m. birželio 14 d. nutarimu Nr. 737 patvirtino **Nacionalinę gyventojų senėjimo pasekmių įveikimo strategiją,** joje išskiriant tam tikras sritis, kuriose įvardyti esminiai pokyčiai bei tam laikmečiui aktualūs iššūkiai, susiję su socialine senyvo

[52] LR Konstitucija. *Valstybės žinios*, 1992, Nr. 33-1014.
[53] Ten pat.

amžiaus asmenų socialine apsauga bei socialine globa, akcentuojant, jog: vyresnio amžiaus asmenims sveikatos priežiūros paslaugų reikia kur kas daugiau nei kitiems, o stebint visuomenės senėjimo tendencijas pažymėta, jog ateityje tokių paslaugų, ypač stacionaraus pobūdžio, poreikis dar padidės. Strategijoje akcentuotas vieningos vyresnio amžiaus asmenų sveikatos ir socialinių paslaugų poreikio vertinimo sistemos nebuvimas, per mažas teikiamų socialinių paslaugų kiekis ir prasta jų kokybė bei neišplėtotas jų teikimo mechanizmas, akcentuoti dideli atotrūkiai tarp skirtingų savivaldybių. Strategijoje pažymimi ir tokie trūkumai kaip: nesugebėjimas patenkinti esamo pagalbos namuose paslaugų poreikio, o trūkstant resursų, pirmenybė gauti tokias paslaugas visų pirma teikiama vienišiems asmenims, tuo tarpu kitiems tokios paslaugos tampa vis sunkiau prieinamos; itin mažai išplėtota kitų socialinių paslaugų vyresniems asmenims infrastruktūra (tame tarpe pabrėžiama ir dienos globos paslaugų stoka);[54] strategijoje išskirta ganėtinai daug tuo metu buvusių, su vyresnio amžiaus asmenų socialinių paslaugų ir socialinės globos teikimu susijusių spręstinų problemų. Vis dėlto pastebėta ir teigiama tendencija, jog vyresnio amžiaus asmenims teikiamos stacionarios paslaugos pagal galimybes keičiamos joms alternatyviomis paslaugomis, kurias teikia dienos ir bendruomenių centrai bei panašiai į socialinių paslaugų teikimą įtraukiant ir bendruomenes.[55] Taigi, kaip matome iš Strategijos, jau 2004 m. buvo kelta nemažai probleminių, socialinės apsaugos srityje spręstinų klausimų, susijusių būtent su vyresnio amžiaus asmenimis.

2006 m. sausio 19 d. buvo priimtas naujos redakcijos **Socialinių paslaugų įstatymas**, kuris visa apimtimi įsigaliojo nuo 2006 m. liepos 1 d. Šis įstatymas su vėlesniais pakeitimais Lietuvoje galioja ir šiuo metu ir tai yra pagrindinis teisės aktas, reguliuojantis socialinės globos politikos klausimus mūsų šalyje. Šio įstatymo paskirtis yra apibrėžti socialinių paslaugų sampratą, jos tikslus bei rūšis, reglamentuoti „socialinių paslaugų valdymą, skyrimą ir teikimą, socialinės globos įstaigų licencijavimą, finansavimą, mokėjimą už socialines paslaugas bei ginčų, susijusių su socialinėmis paslaugomis“,[56] nagrinėjimo klausimus. Šiame įstatyme pateiktų terminų, susijusių su socialine globa sampratos yra itin svarbios, kadangi būtent jomis yra vadovaujamasi ir kituose poįstatyminiuose teisės aktuose. Todėl tikslinga kai kuriuos terminus paanalizuoti. Socialinių paslaugų įstatyme pateikiama samprata ***socialinės globos įstaiga***, kuri apibrėžiama kaip „[...] šio įstatymo nustatyta tvarka turinti teisę teikti socialinę globą įmonė (akcinė bendrovė, uždaroji akcinė bendrovė, individuali įmonė), įstaiga (viešoji įstaiga, biudžetinė įstaiga), šeimyna“,[57] taigi, socialinės globos įstaigomis, pagal įstatymą pripažįstamos įvairių nuosavybės formų privataus sektoriaus įmonės bei valstybinio sektoriaus institucijos, o taip pat atskirai išskiriamas subjektas – šeimyna, galinčios teikti socialinės globos paslaugas. Pažymėtina tai, jog pagal šį įstatymą, ***socialinių paslaugų įstaiga*** apibrėžiama kaip

[54] LR Vyriausybės 2004 m. birželio 14 d. nutarimas Nr. 737 „Dėl Nacionalinės gyventojų senėjimo pasekmių įveikimo strategijos patvirtinimo“. *Valstybės žinios*, 2004, Nr. 95-3501.
[55] Ten pat.
[56] LR Socialinių paslaugų įstatymas. *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 17-589.
[57] Ten pat.

teisę socialines paslaugas teikti turinti privataus sektoriaus įmonė arba valstybinė įstaiga (viešoji arba biudžetinė), šeimyna arba organizacija (pavyzdžiui, „asociacija, labdaros ir paramos fondas, religinė bendruomenė ar bendrija (centras)“,[58] vadinasi, socialinių paslaugų teikėjų ratas pagal šio įstatymo nuostatas yra kiek platesnis nei subjektų, galinčių teikti socialinės globos paslaugas, kadangi prie galimų socialinės globos paslaugų teikėjų nėra priskiriamos įvairios organizacijos. Kitas itin svarbus terminas, kuris apibrėžiamas šiame įstatyme yra ***socialinės globos norma***, kuri įvardijama kaip „Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtinti socialinės globos teikimo [...] senyvo amžiaus asmenims, [...] principai ir charakteristikos“.[59] Socialinių paslaugų įstatyme pateikiama socialinių paslaugų samprata iš esmės pakito, lyginant ją su pirmuoju Lietuvoje priimtu Socialinių paslaugų įstatymu, kuriame socialinės paslaugos buvo apibrėžiamos tik kaip pagalbos asmeniui įvairia nepinigine forma bei globos pinigais, suteikimas.[60] Šiuo metu galiojančiame įstatyme, pateikta kur kas platesnė bei išsamesnė ***socialinių paslaugų samprata***, jas apibrėžiant kaip paslaugas „kuriomis suteikiama pagalba asmeniui (šeimai), dėl amžiaus, neįgalumo, socialinių problemų iš dalies ar visiškai neturinčiam, neįgijusiam arba praradusiam gebėjimus ar galimybes savarankiškai rūpintis asmeniniu (šeimos) gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime“,[61] be to, išplėstas ir teikiamų ***socialinių paslaugų tikslas***, kuris apima sąlygų asmens (šeimos) ugdymui sudarymą arba gebėjimų bei galimybių spręsti savarankiškai iškilusias savo socialines problemas stiprinimą, socialinių ryšių su visuomene palaikymą bei pagalbos asmeniui, įveikiant socialinę atskirtį, suteikimą.[62] Be to, jei ankstesniame Socialinių paslaugų įstatyme galutiniu socialinių paslaugų teikimu buvo įvardijamas siekis asmenims grąžinti „gebėjimą pasirūpinti savimi ir integruotis visuomenėje“,[63] o socialinių paslaugų teikimas buvo įvardijamas ir kaip prevencinė priemonė užkirsti kelią socialinių problemų atsiradimui, tai šiuo metu galiojantis įstatymas nurodo, kad *socialinės paslaugos teikiamos ne tik siekiant užkirsti kelią asmens, šeimos arba bendruomenės socialinių problemų atsiradimui, tačiau ir siekiant užtikrinti socialinį visuomenės saugumą.*[64] Socialinių paslaugų gavėjų ratas taip pat buvo praplėstas į jį įtraukiant ne tik LR piliečius bei kitų valstybių piliečius ar asmenis be pilietybės, turinčius leidimą nuolat gyventi Lietuvoje,[65] bet ir užsieniečius, turinčius leidimą laikinai gyventi Lietuvoje ir kitus asmenis, kaip tai numato Lietuvos Respublikos patvirtintų tarptautinių sutarčių nuostatos.[66] Socialinės paslaugos šiame įstatyme taip pat išskiriamos į bendrąsias ir specialiąsias, *prie bendrųjų socialinių paslaugų* priskiriant „informavimo, konsultavimo, tarpininkavimo ir atstovavimo,

[58] LR Socialinių paslaugų įstatymas. *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 17-589.
[59] Ten pat.
[60] LR Socialinių paslaugų įstatymas. *Valstybės žinios,* 1996, Nr. 104-2367.
[61] LR Socialinių paslaugų įstatymas. *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 17-589.
[62] Ten pat.
[63] LR Socialinių paslaugų įstatymas. *Valstybės žinios,* 1996, Nr. 104-2367.
[64] LR Socialinių paslaugų įstatymas. *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 17-589.
[65] LR Socialinių paslaugų įstatymas. *Valstybės žinios,* 1996, Nr. 104-2367.
[66] LR Socialinių paslaugų įstatymas. *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 17-589.

sociokultūrinės paslaugos, transporto organizavimo, maitinimo organizavimo, aprūpinimo būtiniausiais drabužiais ir avalyne“[67] bei kitas paslaugas. Tuo tarpu *specialiosios socialinės paslaugos* šiame teisės akte išskiriamos į šias rūšis: socialinė priežiūra ir socialinė globa.[68] Šios dvi specialiųjų socialinių paslaugų rūšys įstatymo 8 str. 3 d. apibrėžiamos, nurodant, kad ***socialinė priežiūra*** yra visuma paslaugų, apimančių asmeniui arba šeimai teikiamą kompleksinę pagalbą, kuri nereikalauja pastovios specialistų priežiūros. Šioms paslaugoms priskiriamos tokios socialinės paslaugos kaip pagalba į namus, socialinių įgūdžių lavinimas bei palaikymas, laikinas apnakvindinimas bei kitos paslaugos.[69] Tuo tarpu ***socialinė globa*** yra „[...] asmeniui teikiama kompleksinė pagalba, kuriai reikia nuolatinės specialistų priežiūros“[70] ir tokio pobūdžio teikiamų socialinių paslaugų visuma. Be to, socialinė globa yra išskirta į tris tipus, taigi, atsižvelgiant į jos trukmę, socialinė globa gali būti: dienos globa, trumpalaikė globa arba ilgalaikė globa. Šiame įstatyme nebeliko sąvokos globos pinigai. Vietoj jos vartojamas pagalbos pinigų terminas. Įstatymo 9 str. numato, jog „Atskirais savivaldybės nustatytais atvejais, kai bendrąsias socialines paslaugas ir socialinę priežiūrą asmeniui (šeimai) yra veiksmingiau organizuoti pinigais, šios paslaugos gali būti keičiamos į piniginę išmoką – pagalbos pinigus“,[71] o šių pinigų mokėjimas yra reglamentuotas Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtintame mokėjimo už socialines paslaugas tvarkos apraše. Nagrinėjant šio įstatymo nuostatas bei esminius jo pasikeitimus būtina pažymėti tai, jog 2014 m. liepos 10 d. buvo atlikti reikšmingi šio įstatymo pakeitimai bei papildymai,[72] naujai apibrėžiant socialinės globos bei socialinių paslaugų įstaigas ir taip socialines paslaugas sudarant galimybę teikti visų teisinių formų juridiniams subjektams. Be to, atsižvelgiant į tarptautinę praktiką, įstatyme buvo patikslintas socialinio darbo apibrėžimas, numatant, kad socialinį darbą atlikti gali išskirtinai tik socialiniai darbuotojai, kuriems, kaip ir socialinės globos įstaigų vadovams įstatyme nustatyti atitinkami reikalavimai, kuriuos jie privalo atitikti. Kaip pažymima 2014-2015 m. LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos parengtame Socialiniame pranešime, minėto įstatymo pakeitimais bei papildymais siekta sumažinti administracinę naštą socialinės globos įstaigoms, šeimynoms, supaprastinant licencijavimo sąlygas ir numatant mažiau licencijų rūšių bei suvienodinant asmenų mokėjimo už socialines paslaugas tvarką, neatsižvelgiant į tai, kada asmuo pradėjo gauti socialines paslaugas.[73] Galima teigti, jog Socialinių paslaugų įstatymas yra nuolat peržiūrimas bei tobulinamas, atsižvelgiant į šalies demografinę situaciją, gyventojų poreikius socialinės apsaugos srityje ir pan.

[67] LR Socialinių paslaugų įstatymas. *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 17-589.
[68] Ten pat.
[69] Ten pat.
[70] Ten pat.
[71] Ten pat.
[72] LR Socialinių paslaugų įstatymo Nr. X-493 2, 11, 13, 14, 19, 20, 21, 23, 24, 26, 29, 30, 31, 32, 38 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 141, 241 straipsniais įstatymas. *Teisės aktų registras,* 2014, Nr. 10465.
[73] *Socialinis pranešimas 2014-2015*. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Vilnius, 2015, p. 53.

Kitas svarbus norminis dokumentas socialinės globos srityje yra 2007 m. vasario 20 d. LR socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu Nr. A1-46 patvirtintas **Socialinės globos normų aprašas** (2012 m. gruodžio 11 d. įsakymo Nr. A1-566 redakcija). Šiame apraše nurodoma, jog socialinės globos normos yra taikomos vadovaujantis tokiais jame įtvirtintais principais kaip: asmens teisių užtikrinimas, dalyvavimas ir bendradarbiavimas; pasirinkimas ir socialinės globos tikslingumas; asmens savarankiškumo ugdymas ir socialinė integracija bei nediskriminavimas. Pagal šį aprašą socialinė globa gali būti teikiama skirtingoms socialinės globos normų grupėms priskiriamiems asmenims, prie kurių priskiriami ir senyvo amžiaus asmenys. Socialinės globos normų apraše teikiamos socialinės globos normos yra įvardijamos pagal tai, kokios socialinės globos įstaigos senyvo amžiaus asmenims tas socialines paslaugas teikia bei pagal tai, kokios trukmės yra teikiamos socialinės globos paslaugos.

2006 m. patvirtinto **Socialinių paslaugų katalogo** paskirtis buvo apibrėžti „socialines paslaugas, jų turinį pagal atskiras socialinių paslaugų rūšis bei socialinių paslaugų įstaigų tipus“.[74] Šiame Kataloge vadovaujantis Socialinių paslaugų įstatymo nuostatomis, įvardijamos socialinių paslaugų rūšys, atskirai lentelėse pateikiamos bendrųjų bei specialiųjų socialinių paslaugų charakteristikos bei jų apibūdinimas. Taip pat pateikiama ir socialines paslaugas teikiančių institucijų charakteristika.

2006 m. lapkričio 15 d. LR Vyriausybės nutarimu Nr. 1132 buvo patvirtinta ir **Socialinių paslaugų planavimo metodika**, kurios paskirtis yra nustatyti socialinių paslaugų planavimo savivaldybėje principus, apibrėžti socialinių paslaugų planavimo subjektus, numatyti „[...] socialinių paslaugų plano projekto rengimo tvarką, plano struktūrą ir jo turinį, plano projekto svarstymo, derinimo ir įgyvendinimo tvarką“.[75] Metodikoje vietos bei visos šalies mastu yra išskiriamos dvi socialinių paslaugų planavimo subjektų rūšys: 1) savivaldybės, ir 2) socialinės apsaugos ir darbo ministerija arba jos įgaliota institucija. *Savivaldybėms socialinių paslaugų planavimo procese priskiriamos tokios funkcijos kaip*: gyventojų socialinių paslaugų poreikių vertinimas bei analizė; socialinių paslaugų teikimo apimties, jų rūšių nustatymas bei prognozavimas, atsižvelgiant į gyventojų socialinių paslaugų poreikius; socialinių paslaugų finansavimo poreikio vertinimas ir nustatymas.[76] Vadinasi, savivaldybėms, kaip institucijoms, esančioms arčiausiai žmonių bei vietos gyventojų pagal Socialinių paslaugų planavimo metodiką yra priskiriamos funkcijos, susijusios su socialinių paslaugų poreikio vertinimu, jo analize bei nustatymu tam tikrame šalies regione, t. y. konkrečios savivaldybės teritorijoje. *Tuo tarpu Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai Metodikoje numatyti platesnio masto, t. y. apimantys visos Lietuvos teritoriją uždaviniai, tokie kaip*: esamos socialinių paslaugų būklės šalyje analizė bei vertinimas; pasiūlymų savivaldybėms dėl socialinių paslaugų planavimo ir organizavimo

[74] LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. balandžio 5 d. įsakymas Nr. A1-93 „Dėl socialinių paslaugų katalogo patvirtinimo”. *Valstybės žinios,* 2006, Nr. 43-1570.
[75] LR Vyriausybės 2006 m. lapkričio 15 d. nutarimas Nr. 1132 „Dėl socialinių paslaugų planavimo metodikos patvirtinimo“. *Valstybės žinios,* 2006, Nr. 124-4705.
[76] Ten pat.

teikimas; informacijos savivaldybėms apie valstybės institucijose teikiamas socialines paslaugas suteikimas; informacijos apie valstybės institucijose teikiamas socialines paslaugas rinkimas bei jos sisteminimas.[77] Aptariant šio norminio dokumento svarbą pažymėtina, jog ši Metodika yra skirta nustatyti savivaldybėse teikiamų socialinių paslaugų apimtį bei jų rūšis pagal esamus savivaldybių gyventojų poreikius ir šis dokumentas atlieka svarbų vaidmenį planuojantvalstybės įstaigose ir savivaldybėse teikiamas socialines paslaugas.

2014 m. sausio 20 d. LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu Nr. A1-23 buvo patvirtinti **Socialinių paslaugų išvystymo normatyvai**, kurie priimti ir patvirtinti remiantis LR Vyriausybės 2006 m. lapkričio 15 d. nutarimo Nr. 1132 „Dėl Socialinių paslaugų planavimo metodikos patvirtinimo“, 17 punktu. Šių Normatyvų priede Nr. 1 numatomi konkretūs skaičiai vietų bei gavėjų, tenkančių 10 000 šalies gyventojų, kurie pavaizduoti toliau esančioje lentelėje Nr. 3 (žr. 3 lent.).

3 lentelė. **Socialinių paslaugų išvystymo normatyvai**

Socialinių paslaugų rūšys, teikiamos senyvo amžiaus asmenims	**10 000 gyventojų tenka**	
	vietų[78]	**gavėjų**[79]
Ilgalaikė socialinė globa	18	X
Trumpalaikė socialinė globa	0,6	X
Dienos socialinė globa		
Institucijoje	2,5	X
Asmens namuose	x	5
Pagalba namuose	x	40
Apgyvendinimas savarankiško gyvenimo namuose	2	X
Socialinė priežiūra socialinės priežiūros centruose (dienos centre, paramos šeimai centre ir kt.)	x	20

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2014 m. sausio 20 d. įsakymas Nr. A1-23, 2014, Nr. 376.

Kaip matyti iš lentelėje Nr. 3 esančių duomenų, daugiausiai vietų, tenkančių 10 000 gyventojų sudaro vietos, ilgalaikės socialinės globos paslaugas teikiančiose institucijose, kur 10 000 gyventojų tenka 18 vietų. Tuo tarpu trumpalaikės socialinės globos paslaugos teikiamos tik 0,6 vietų, tenkančių minėtam gyventojų skaičiui. Dienos socialinės globos paslaugas institucijose teikiančios vietos sudaro 2,5 tenkančių 10 000 gyventojų, o dienos socialinės globos paslaugos asmenims namuose teikiamos 5 šių paslaugų gavėjams iš tenkančių 10 000 gyventojų. Ganėtinai nemažai senyvo amžiaus asmenų gauna socialines paslaugas, kurios jiems teikiamos namuose (tokias paslaugas gauna 40 asmenų iš 10 000 tenkančių gyventojų), o socialinė priežiūra socialinės priežiūros centruose yra teikiama perpus mažesniam senyvo amžiaus asmenų skaičiui (t. y. 20-čiai iš tenkančių 10 000 gyventojų). Vadinasi,

[77] LR Vyriausybės 2006 m. lapkričio 15 d. nutarimas Nr. 1132 „Dėl socialinių paslaugų planavimo metodikos patvirtinimo“. *Valstybės žinios,* 2006, Nr. 124-4705.
[78] Vietų skaičius socialinės globos įstaigose, savarankiško gyvenimo namuose, laikino gyvenimo namuose, šeimynose.
[79] Vidutinis gavėjų skaičius per mėnesį.

apibendrinant lentelėje Nr. 3 pateiktus duomenis pagal Normatyvuose pateiktą informaciją darytina prielaida, jog socialinės globos paslaugas teikiančiose institucijose, daugiausiai yra vietų, skirtų senyvo amžiaus asmenų ilgalaikės socialinės globos teikimui, o didžiausia dalis asmenų gali naudotis jiems teikiama socialinių paslaugų pagalba namuose.

Aptariant teigtina, jog teisinė bazė, reglamentuojanti socialinių paslaugų teikimą bei socialinę globą, nuolat kito bei buvo plečiama. Tai lėmė Lietuvos geopolitinė situacija bei jos istorija, kuomet išsivadavusi iš Sovietinės Rusijos, Lietuva siekdama žengti Vakarų Europos link, privalėjo sukurti naują teisės bazę, reguliuojančią socialinės apsaugos sritį šalyje. Taip pat Lietuvai svarbus žingsnis buvo jos 2004 m. įstojimas į ES. Tai Lietuvą skatino kuriant socialinės apsaugos politiką įgyvendinančius teisės aktus atsižvelgti ne tik į savo nacionalinius poreikius, bet ir dar daugiau orientuotis į Vakarų šalis, remtis jų geraisiais pavyzdžiais.

2.2. Socialinės globos politikos finansavimo analizė

Kaip ir kiekvienai socialinės apsaugos sričiai, taip ir socialinei globai itin svarbiu veiksniu yra jos finansavimas, kadangi būtent nuo jo priklauso ne tik teikiamų socialinės globos paslaugų apimtis, bet ir jų kokybė. Kadangi daugelis Europos valstybių susiduria su spartaus visuomenės senėjimo problema, akivaizdu tampa tai, kad ir šios problemos sprendimas reikalauja vis didesnių finansinių išteklių. Akcentuotina tai, jog socialinės globos „paslaugų finansavimo klausimai yra aktuali Europos šalių socialinės politikos tema, jie analizuojami įvairiais aspektais – tiek aptariant šioje srityje vykstančius privatizavimo, rinkos santykių įsigalėjimo procesus, tiek kalbant apie šios srities paslaugų vartotojo pasirinkimo galimybių užtikrinimą ar paslaugų kokybės vadybos sistemų diegimą“,[80] nes tai įtakoja tokios aplinkybės kaip „[...] augantys gyventojų poreikiai, o kartu ir valstybių išlaidos socialinei globai, siekis gerinti socialinės globos paslaugų paskirstymą, didinti jų veiksmingumą ir užtikrinti kokybę [...]“.[81] Manytina, jog ir socialinei globai skiriamos valstybės išlaidos, ateityje turės tendenciją didėti, kadangi ilgalaikę socialinę senyvo amžiaus asmenų globą lemia tokie veiksniai kaip: „socialiniai-demografiniai procesai, sveikatos būklė ir savarankiškumo laipsnis, ilgalaikės globos sistemos organizavimas ir finansavimas (formali, mokama ar neformali globa), žmogiškųjų išteklių prieinamumas, technologijų pažanga, ekonomikos augimas“.[82] Atsižvelgiant į tai, šiame darbo poskyryje didžiausias dėmesys skiriamas socialinės globos politikos įgyvendinimui, jį nagrinėjant per Lietuvoje vykdomos socialinės globos finansavimo prizmę.

Būtina akcentuoti tai, jog pagrindinis socialinių paslaugų organizavimas Lietuvoje yra sutelktas

[80] Žalimienė L., Lazutka R. Socialinės globos paslaugos Lietuvoje: nuo hierarchinio prie mišrios globos ekonomikos modelio. *Pinigų studijos. Ekonomikos teorija ir praktika.* 2009, 2, p. 23.
[81] Ten pat.
[82] Skučienė D. ir kt. *Senėjanti visuomenė: kaip mes pasirengę?* Monografija. Vilnius: Lietuvos socialinių tyrimų centras, 2015, p. 260.

savivaldybių rankose. Būtent savivaldybės analizuoja esamus įvairių asmenų grupių poreikius ir planuoja lėšas, būtinas socialinių paslaugų (tame tarpe ir socialinės globos *aut. pastaba*) finansavimui. Konkrečios savivaldybės yra atsakingos už socialinių paslaugų teikimą joms priklausančioje teritorijoje gyvenantiems asmenims, jos yra ir didžiosios dalies socialines paslaugas teikiančių įstaigų steigėjos.[83] Tai patvirtina ir LR Vietos savivaldos įstatymo 7 str., kuriame aiškiai detalizuotos valstybės savivaldybėms perduotos funkcijos, tarp kurių 32 d. paminėta ir tokia funkcija, kaip „socialinės globos teikimo asmenims su sunkia negalia užtikrinimas“.[84] Kadangi Lietuva yra pilnateisė ES narė, tai glaudžiai bendradarbiaujama su ES institucijomis bei įvairiais struktūriniais fondais, kurių pagalba Lietuva gali dalyvauti įvairiuose socialiniuose projektuose ir gauti visišką arba dalinį finansavimą tam tikrose socialinės apsaugos politikos įgyvendinimo srityse. 2014-2015 m. Socialiniame pranešime nurodoma, jog Europos regioninės plėtros fondo finansuojamos 2007–2013 m. sanglaudos skatinimo veiksmų programos priemonės numatytas lėšų skyrimas tam tikroms socialinės apsaugos sritims, iš jų ir socialinių paslaugų plėtrai (žr. 4 lent.).

4 lentelė. **Remiamos socialinių paslaugų priemonės ir joms įgyvendinti skiriamos lėšos**

Finansuojamos priemonės	**Skirta ES fondų lėšų, mln. EUR**
Nestacionarių socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra	44,30
Stacionarių socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra	39,18
Lietuvos darbo biržos teritorinių darbo biržų infrastruktūros modernizavimas (priemonė baigta įgyvendinti)	20,35
Paslaugų, iš jų profesinės reabilitacijos, neįgaliesiems teikiančių įstaigų plėtra	23,30

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal *Socialinis pranešimas 2014-2015*, 2015, p. 95.

Kaip matyti iš lentelėje Nr. 4 esančių duomenų, didžiausią dalį ES fondų lėšų, skiriamų mūsų šaliai sudaro nestacionarių socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra (44,30 mln. EUR) bei stacionarių socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra (39,18 mln. EUR). „Priemonėms „Stacionarių socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra“, „Nestacionarių socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra“ ir „Paslaugas neįgaliesiems teikiančių įstaigų plėtra“ skirtos ERPF (Europos regioninės plėtros fondo *aut. pastaba*) lėšos prisidėjo prie viešųjų paslaugų kokybės gerinimo ir plėtros visoje Lietuvoje. Šalyje modernizuojami ar statomi net 227 socialinių paslaugų teikimo objektai. Planuojama, kad, baigus įgyvendinti projektus, paslaugas gaus apie 254 tūkst. asmenų, jos taps prieinamesnės ir labiau atitiks paslaugų gavėjų poreikius. 2015 m. gegužės 1 d. baigti įgyvendinti 129 projektai, pastatyti ar atnaujinti 144 objektai, sukurta 3 361 vieta paslaugų

[83] Guogis A., Gudelis D. Socialinių paslaugų sektoriaus plėtros galimybės Lietuvoje. *Viešoji politika ir administravimas.* 2005, 12, p. 78.
[84] LR Vietos savivaldos įstatymas. *Valstybės žinios,* 2008, Nr. 113-4290.

gavėjams, įkurta 600 naujų darbo vietų visoje šalyje. Iki ataskaitinio laikotarpio pabaigos liko įgyvendinti 69 projektus“.[85] Pagal tikslines grupes įgyvendinamų projektų skaičių, 2015 m. gegužės 1 d. pagyvenusių asmenų atžvilgiu buvo įgyvendinami 9 projektai, kurių įgyvendinimui iš ES fondų lėšų buvo skirta 3,57 mln. eurų. Taip pat regionų projektų planavimo būdu numatyta įgyvendinti ir priemonė ***„Socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra“***, pagal kurią nestacionarių socialinių paslaugų infrastruktūros plėtrai bei globos namų, skirtų pagyvenusiems asmenims modernizavimui numatyta skirti virš 20 mln. eurų, iš kurių didžiausia dalis lėšų (17,2 mln. eurų) bus skirta iš ERPF lėšų, 2 mln. eurų priemonės įgyvendinimui skirs savivaldybės, o 1 mln. eurų numatyta skirti iš valstybės biudžeto lėšų.[86] Teigtina, jog socialinių paslaugų, tame tarpe ir socialinės globos, finansavimui skiriamos tikrai nemažos lėšos iš ES fondų, kurias tinkamai panaudojus, Lietuva galėtų socialinės apsaugos politiką padaryti veiksmingesnę, o socialinių paslaugų gavėjai gautų kur kas geresnės kokybės paslaugas, jos būtų ne tik kokybiškesnės, bet ir prieinamesnės platesniam jų stokojančių asmenų ratui.

Pagrindiniai norminiai dokumentai, reguliuojantys socialinės globos politikos įgyvendinimą Lietuvoje finansavimo požiūriu yra šie: *Socialinių paslaugų įstatymas; Socialinių paslaugų finansavimo ir lėšų apskaičiavimo metodika* (patvirtinta 2006 m. spalio 10 d., šiuo metu galiojanti aktuali redakcija nuo 2012 m. kovo 25 d.); *Mokėjimo už socialines paslaugas tvarkos aprašas, Socialinių paslaugų įstaigų investicijų projektų įgyvendinimo programa.*

Socialinių paslaugų įstatymas yra pagrindinis teisės aktas, kuris numato socialinių paslaugų (tame tarpe ir socialinės globos) finansavimo ypatumus. Šio įstatymo aštuntojo skirsnio 33 str. numatyta, jog „socialinės paslaugos yra finansuojamos iš valstybės, savivaldybių biudžetų lėšų, socialinių paslaugų įstaigų lėšų, Europos Sąjungos struktūrinių fondų, užsienio fondų, paramos (aukų), asmens (šeimos) mokėjimo už socialines paslaugas ir kitų lėšų. Valstybės ir savivaldybių biudžetuose turi būti planuojamos lėšos, reikalingos socialinėms paslaugoms teikti, socialinių paslaugų programoms ir projektams įgyvendinti, investicijoms į socialinių paslaugų plėtrą (statyboms, renovacijai, žmonių išteklių plėtrai, pažangioms ir novatoriškoms socialinėms paslaugoms diegti ir kt.) finansuoti“.[87] Šio įstatymo 34 str. nustatyta, kad bendrosios socialinės paslaugos ir socialinė priežiūra bei socialinė globa vyresnio amžiaus asmenims yra finansuojamos iš savivaldybių biudžeto lėšų. Tuo tarpu socialinė globos paslaugos asmenims su sunkia negalia yra finansuojama iš valstybės biudžeto specialių tikslinių dotacijų, skiriamų savivaldybių biudžetams. Vadovaujantis šiomis įstatymo nuostatomis yra parengiami bei patvirtinami atitinkami norminiai dokumentai, detalizuojantys socialinės globos finansavimo šaltinius pagal asmenų grupes bei

[85] *Socialinis pranešimas 2014-2015*. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Vilnius, 2015, p. 95.
[86] Ten pat, p. 100.
[87] LR Socialinių paslaugų įstatymas. *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 17-589.

socialinės globos pobūdį (rūšį). Vadinasi, būtent šis įstatymas yra esminis teisės aktas, kuriuo remiantis priimami Vyriausybės nutarimai ir Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymai, aktualūs socialinės globos finansavimui.

Socialinių paslaugų finansavimo ir lėšų apskaičiavimo metodika yra norminis dokumentas, reglamentuojantis socialinių paslaugų pagal atskiras jų rūšis finansavimą bei lėšų, kurios skiriamos socialinėms paslaugoms, apskaičiavimą. Ši metodika yra taikoma finansuoti socialinėms paslaugoms, kurių poreikį asmeniui arba šeimai nustato bei skiria savivaldybė. Šių socialinių paslaugų finansavimas yra numatytas iš savivaldybės biudžeto lėšų arba iš valstybės biudžete numatytų tikslinių dotacijų organizavimui skiriant socialines paslaugas.[88] Tačiau, pažymėtina tai, jog minėtoji Metodika nėra taikoma ilgalaikės socialinės globos senyvo amžiaus asmenims finansavimui. Metodikos III dalis reglamentuoja socialinės globos finansavimo ypatumus. Joje numatoma, kad senyvo amžiaus asmenims socialinė globa yra finansuojama iš savivaldybės biudžeto lėšų, o tuo tarpu asmenims, turintiems sunkią negalią, socialinės globos paslaugos yra finansuojamos iš valstybės biudžete numatytų specialiųjų tikslinių dotacijų, skirtų savivaldybės biudžetui ir socialinės globos teikimui skiriama lėšų dalis tokiais atvejais sudaro 7,2 bazinės socialinės išmokos (toliau – BSI) kas mėnesį. Kalbant apie perkamas (parduodamas) arba finansuojamas socialinės globos paslaugas, akcentuotina tai, jog jų kaina susideda iš dviejų dalių: bendrosios socialinės globos lėšų dalies bei kintamosios. Pirmoji socialinės globos lėšų dalis yra pastovaus pobūdžio ir taikoma visoms teikiamoms socialinės globos rūšims, o tuo tarpu kintamoji – priklauso nuo to, kokia yra teikiamos socialinės globos rūšis bei kokie asmenys (jų grupės) yra tų paslaugų gavėjai. Socialinių paslaugų finansavimo ir lėšų apskaičiavimo metodikoje numatyta, jog socialinės globos įstaigas, kuriose teikiamos trumpalaikės arba ilgalaikės socialinės globos paslaugos, savivaldybės finansuoja tiesiogiai, sudarydamos sutartis „dėl asmeniui teikiamos trumpalaikės ar ilgalaikės socialinės globos išlaidų finansavimo socialinės globos įstaigai“.[89] Be to, savivaldybės nustato ir maksimalius trumpalaikės bei ilgalaikės socialinės globos išlaidų finansavimo dydžius, joms priklausančiose teritorijose, o „konkrečiam asmeniui teikiamos trumpalaikės ar ilgalaikės socialinės globos išlaidų finansavimo dydis priklauso nuo asmens finansinių galimybių mokėti už socialines paslaugas, įvertintų vadovaujantis Mokėjimo už socialines paslaugas tvarkos aprašu“.[90]

Mokėjimo už socialines paslaugas tvarkos aprašo paskirtis – reglamentuoti „asmens (šeimos) mokėjimo už socialines paslaugas dydžių nustatymą, pagalbos pinigų mokėjimą, asmens (šeimos narių) finansinių galimybių mokėti už socialines paslaugas vertinimą“.[91] Tačiau, pažymėtina tai, jog

[88] LR Vyriausybės 2006 m. spalio 10 d. nutarimas Nr. 978 „Dėl socialinių paslaugų finansavimo ir lėšų apskaičiavimo metodikos patvirtinimo“. *Valstybės žinios,* 2006, Nr. 110-4163.
[89] Ten pat.
[90] Ten pat.
[91] LR Vyriausybės 2006 m. birželio 14 d. nutarimas Nr. 583 „Dėl mokėjimo už socialines paslaugas tvarkos aprašo patvirtinimo“. *Valstybės žinios,* 2006, Nr. 68-2510.

šio aprašo nuostatos taikomos tik mokėjimui už socialines paslaugas, kurias planuoja ir skiria bei kurių poreikį konkrečiam asmeniui arba šeimai nustato savivaldybė ir kurių teikimas yra finansuojamas iš savivaldybės biudžeto arba jam skiriamų tikslinių dotacijų iš valstybės biudžeto. Kitų asmeniui ar šeimai (jų pageidavimu) suteiktų socialinių paslaugų apmokėjimo aprašas nereguliuoja ir tai yra paslaugas gaunančio arba jam atstovaujančio asmens bei socialines paslaugas teikiančios institucijos tarpusavio susitarimo reikalas. Kiekviena savivaldybė, vadovaudamasi šio aprašo nuostatomis privalo patvirtinti jos teritorijoje gyvenančių asmenų mokėjimą už atitinkamos rūšies socialines paslaugas tvarką, kurioje būtų nustatyti aiškūs mokėjimo dydžiai, atleidimo nuo mokėjimo už socialines paslaugas sąlygos ir atvejai, nustatyti pagalbos pinigų mokėjimo savivaldybės gyventojams atvejai, finansinių galimybių vertinimas bei kitos svarbios sąlygos. Šiame apraše pažymėta ir tai, jog „mokėjimo už socialines paslaugas dydis asmeniui (šeimai) nustatomas individualiai, atsižvelgiant į asmens (šeimos narių) finansines galimybes mokėti už socialines paslaugas ir asmeniui (šeimai) teikiamų socialinių paslaugų rūšį“.[92]

Socialinių paslaugų įstaigų investicijų projektų įgyvendinimo programą buvo numatyta įgyvendinti 2014 m. laikotarpiu. Šios Programos paskirtis socialinių paslaugų įstaigų modernizavimas, kurių savininkė yra LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerija arba savivaldybė ir kurios teikia socialinės globos paslaugas be tėvų globos likusiems vaikams, vyresnio amžiaus ir neįgaliems asmenims, siekiant pagerinti tokių įstaigų materialinę bazę, finansuojant jų statybą, rekonstravimo ar kapitalinio remonto darbus bei reikalingos įrangos įsigijimo kaštus.[93] Pagrindiniais šitos Programos įgyvendinimo tikslais išskyriami: 1) siekis pagerinti socialinių paslaugų infrastruktūrą, „kuri sudarytų sąlygas gyventojams gauti geros kokybės socialines paslaugas; bei 2) modernizuoti socialinės globos įstaigas ir pašalinti neatitiktį socialinės globos normų reikalavimams“.[94] Programos įgyvendinimo uždaviniais numatomi šie: 1) socialinės globos įstaigų veiklos sąlygų pagerinimas; 2) asmenims, gaunantiems socialines paslaugas šiose įstaigose, gyvenimo sąlygų pagerinimas; 3) būtinų socialinės globos įstaigų statinių statybos, rekonstravimo ir kapitalinio remonto darbų atlikimas.[95] Šios Programos priede įvardijamos konkrečios 23 socialinės globos įstaigos, kurių būklę numatyta pagerinti. Šia Programa numatyta finansuoti tam tikrus projektus, kurių vykdytojomis paskiriamos socialinės globos įstaigos, o už Programos įgyvendinimą bei stebėseną atsakingas SPPD. Socialinių globos įstaigų vaidmuo šioje Programoje yra organizuoti socialinių paslaugų įstaigų statinių statybos, jų rekonstravimo ir kapitalinio remonto darbus, vykdyti techninę priežiūrą, pirkti prekes bei paslaugas. Programoje akcentuojama, jog socialinės globos įstaigos (išskyrus valstybės socialinės globos įstaigas)

[92] LR Vyriausybės 2006 m. birželio 14 d. nutarimas Nr. 583 „Dėl mokėjimo už socialines paslaugas tvarkos aprašo patvirtinimo“. *Valstybės žinios,* 2006, Nr. 68-2510.
[93] LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2014 m. sausio 20 d. įsakymas Nr. A1-24 „Dėl socialinių paslaugų įstaigų investicijų projektų įgyvendinimo programos patvirtinimo“. *Teisės aktų registras,* 2014, Nr. 375.
[94] Ten pat.
[95] Ten pat.

už lėšų panaudojimą ir atliktą veiklą atsiskaito pagal sutartyse numatytas sąlygas bei pagal teisės aktų nuostatas, o tuo tarpu „valstybės socialinės globos įstaigos teisės aktų nustatyta tvarka lėšų panaudojimo ataskaitas teikia ministerijai, o veiklos ataskaitas – departamentui“.[96] Įgyvendinus Programą 23-ose socialines paslaugas teikiančiose įstaigose atlikus būtinuosius statinių statybos ir (arba) jų rekonstravimo bei kapitalinio remonto darbus ir įsigijus būtinos įrangos, su tuo susijusių gyvenimo sąlygų pagerėjimas numatytas apytiksliai 3500 asmenų. Numatytas socialines paslaugas teikiančių ir Programoje dalyvaujančių įstaigų sąrašas bei lėšų joms paskirstymas pagal finansuojamus investicijų projektus pateikiamas šio magistro baigiamojo darbo priede Nr. 2 (žr. 2 priedą).

Apibendrinant šį darbo poskyrį galima daryti prielaidą, jog socialinės globos finansavimas Lietuvoje yra reguliuojamas įvairiais norminiais dokumentais, tačiau pažymėtina tai, jog tai įneša ir tam tikros painiavos, kadangi atskiruose norminiuose dokumentuose reguliuojamos atskiros socialinės globos formos atsižvelgiant į jos rūšį bei šių paslaugų gavėjų (grupės) tipą. Nors socialinės globos finansavimo politika Lietuvoje reglamentuojama įvairiuose norminiuose dokumentuose, vis dėlto pripažįstama ir tai, jog „dabartinis socialinių paslaugų sektoriaus finansavimas yra nepakankamas, nesvarstomas perskirstymas iš kitų sričių, daugiau dėmesio turėtų būti skiriama finansavimo atsakomybės pasidalijimui tarp asmens, jo artimųjų, valstybės ir savivaldybės“.[97] Iš tiesų šis pastebėjimas yra ganėtinai taiklus ir vertas socialinės apsaugos politiką formuojančių valdžios institucijų bei politikų dėmesio, kadangi visiškai natūralu, jog į socialinių paslaugų teikimo finansavimo procesą pagal finansines galimybes turėtų įsitraukti ir šias paslaugas gaunantys asmenys bei jų artimieji, o ne tik savivaldybės bei mokesčių mokėtojai, kuomet dalis socialinės globos paslaugų finansuojamos iš valstybės biudžeto skirtų tikslinių dotacijų.

2.3. Organizacinės struktūros pokyčiai teikiant socialinę globą

Pagrindiniais socialinių paslaugų organizatoriais mūsų šalyje yra ministerijos, apskritys bei savivaldybės. Visos minėtos institucijos socialinės apsaugos srityje yra pasidalijusios socialinių paslaugų organizavimą bei jų teikimą, kurių „[...] tikslas yra užtikrinti, kad bus sukurtas racionalus ir efektyvus socialinių paslaugų tinklas, garantuotas klientų poreikio tenkinimas pagal nustatytus standartus. Ypač svarbų vaidmenį Lietuvoje organizuojant ir teikiant socialines paslaugas vaidina savivaldybės“.[98] Socialines paslaugas teikiančios įstaigos pagal jų pavaldumą yra skiriamos į tris grupes: 1) valstybinės įstaigos; 2) savivaldybių įstaigos; 3) nevyriausybinių organizacijų (NVO), religinių bendruomenių bei privačios įstaigos. Pažymėtina tai, jog „socialines paslaugas teikiančių

[96] LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2014 m. sausio 20 d. įsakymas Nr. A1-24 „Dėl socialinių paslaugų įstaigų investicijų projektų įgyvendinimo programos patvirtinimo“. *Teisės aktų registras,* 2014, Nr. 375.
[97] Skučienė D. ir kt. *Senėjanti visuomenė: kaip mes pasirengę?* Monografija. Vilnius: Lietuvos socialinių tyrimų centras, 2015, p. 244.
[98] Vareikytė A., Kaziliūnas A., Guogis A., Gudelis D., Mickus J. *Socialinių paslaugų tobulinimas Lietuvos savivaldybėse.* Vilnius:Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2006, p. 5.

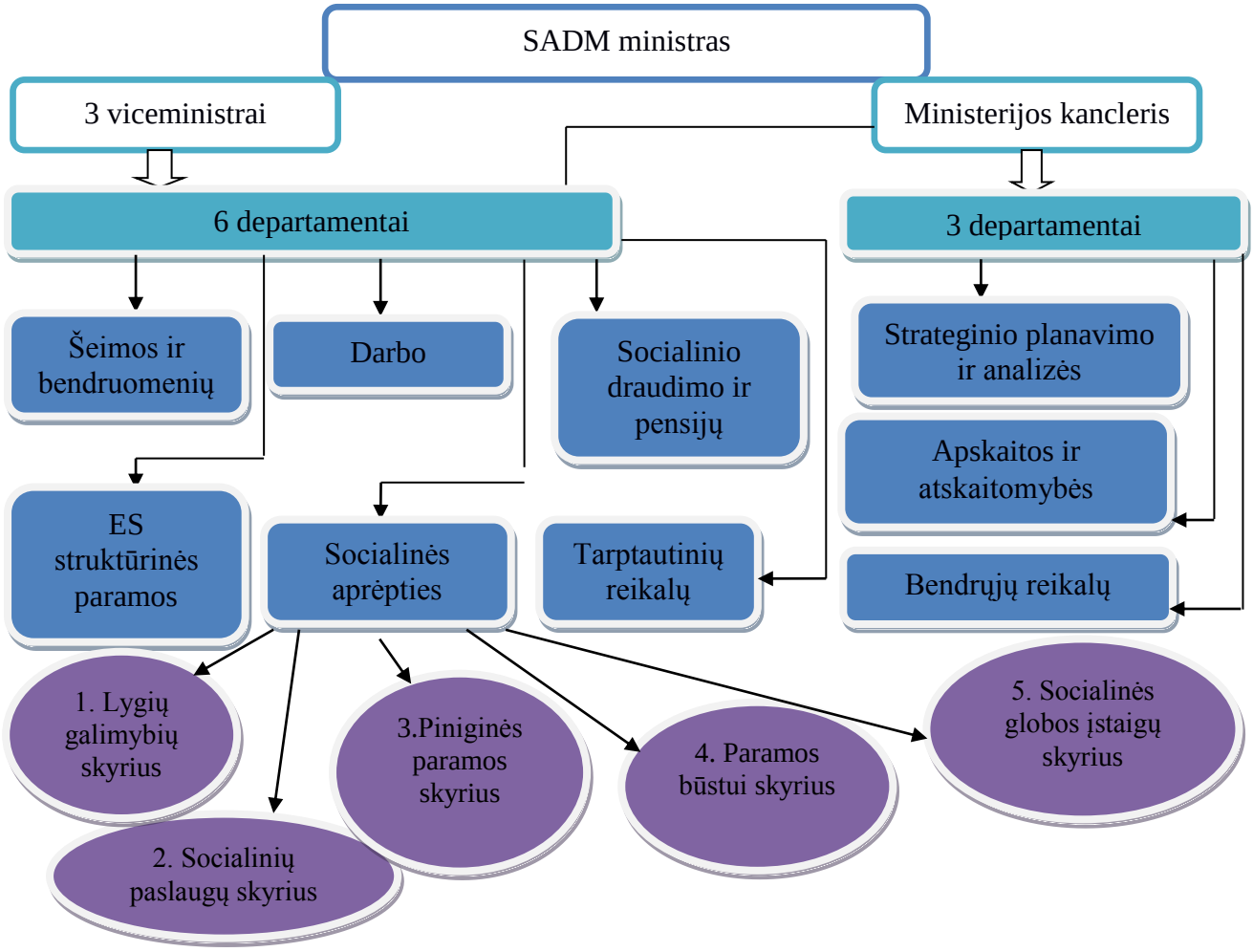
įstaigų steigėjai gali steigti biudžetinio arba viešojo tipo įstaigas, be to, Lietuvoje veikiančių socialinių paslaugų įstaigų didesnioji dalis „turi biudžetinės įstaigos statusą, o jų steigėjas yra valstybė (apskritis) arba savivaldybė“.[99]

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos vaidmuo socialinės globos politikos įgyvendinime. Pagrindinė institucija, organizuojanti socialinių paslaugų (jų tarpe ir socialinės globos) teikimą Lietuvoje yra LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (toliau – SADM). 2010 m. Lietuvos apskrityse panaikinus apskričių viršininkų administracijas, SADM veiklos apimtys dar išsiplėtė, kadangi kaip nurodoma SADM 2014 m. ataskaitoje, SADM „nuo 2010 m. liepos 1 d. perėmė iš apskričių viršininkų 45 socialinių paslaugų įstaigų, gestų kalbos vertėjų centrų savininko teises ir pareigas [...]. 2014 m. gruodžio 31 d. duomenimis, ilgalaikė socialinė globa senyvo amžiaus asmenų, suaugusių asmenų su negalia socialinės globos namuose teikta 6079 asmenims, trumpalaikė – 41 asmeniui; ilgalaikė socialinė globa vaikų su negalia ir suaugusių asmenų su negalia socialinės globos įstaigose teikta 578 asmenims, trumpalaikė – 2 asmenims. Didžioji dalis programos lėšų skiriama šiose įstaigose iki 2007 metų apgyvendintų asmenų su negalia, senyvo amžiaus asmenų ilgalaikei socialinei globai finansuoti“.[100] Pagal Socialinių paslaugų įstatymo 11 str. nuostatas, SADM, įgyvendindama valstybės socialinių paslaugų politiką atlieka šias funkcijas:

„1) teikia siūlymus LR Vyriausybei dėl valstybės socialinių paslaugų sistemos ir socialinio darbo vystymo krypčių bei rengia teisės aktų projektus dėl asmens (šeimos) socialinių paslaugų poreikio nustatymo, socialinių paslaugų skyrimo, teikimo, finansavimo, mokėjimo už socialines paslaugas, socialinės globos normų, socialinės globos įstaigų licencijavimo, socialinių darbuotojų, socialinių darbuotojų padėjėjų profesinės kvalifikacijos kėlimo ir veiklos reglamentavimo ir kt.; 2) analizuoja ir vertina socialinių paslaugų būklę šalyje ir teikia siūlymus savivaldybėms dėl socialinių paslaugų planavimo, organizavimo; 3) analizuoja socialinių darbuotojų poreikius tobulinti profesinę kompetenciją, organizuoja socialinių darbuotojų praktinės veiklos vertinimą; 4) rengia ir įgyvendina valstybės socialinių paslaugų programas ir projektus“.[101] Be to, būtent SADM arba jos įgaliotoms institucijoms pavesta ir socialinių globos įstaigų, teikiančių gyventojams ilgalaikę arba trumpalaikę socialinę globą, kuri reikalinga ne kiekvienai savivaldybės teritorijai, steigimo, jų reorganizavimo bei likvidavimo veikla. SADM yra pagrindinė institucija, Lietuvoje pagal galiojančius teisės aktus, ne tik

[99] Išoraitė M., *Socialinių paslaugų administravimas: mokomasis leidinys,* Vilnius: Saulelė, 2007, p. 31.
[100] LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2014 metų veiklos ataskaita. 2015 m. vasario 27 d. Nr. D1-1, Vilnius, p. 23.
[101] LR Socialinių paslaugų įstatymas. *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 17-589.

atliekanti socialinės apsaugos politikos įgyvendinimą, bet ir šios socialinės apsaugos srities formuotoja. SADM struktūra sudaryta iš įvairių departamentų, kurie pagal jų veiklos sritis dar yra išskirstyti į tam tikrus skyrius. SADM struktūra pavaizduota paveiksle Nr. 1 (žr. 1 pav).

1 pav. **SADM departamentų schema**

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagalStruktūra nuo 2014-11-01, prieiga per internetą: <http://www.socmin.lt/lt/struktura-ir-kontaktai_1319/strukturos-schema.html>, (žiūrėta 2016 02 19).

Pagal paveiksle Nr. 1 esančią schemą, matome, jog 3 SADM viceministrams pavaldūs 6 SADM departamentai, kuriems pagal jų veiklos kompetenciją dar yra priskirti ir skyriai. Vienas iš svarbiausių departamentų socialinių paslaugų politikos kontekste yra ***Socialinės aprėpties departamentas*** (žr. 1 pav.), kadangi jame net du skyriai yra itin svarbūs tiek socialinės globos, tiek ir socialinių paslaugų teikimui bei šių paslaugų organizavimui (skyriai paveiksle Nr. 1 išskirti ryškesniu šriftu), tai taip vadinamasis *Socialinių paslaugų skyrius* bei *Socialinės globos įstaigų skyrius*.

Dar viena institucija, itin svarbi socialinės globos politikos įgyvendinimui, tai taip vadinamasis ***Socialinių paslaugų priežiūros departamentas*** (toliau – SPPD). SPPD yra biudžetinė įstaiga, kuri vykdo bendrą socialinės apsaugos politiką Lietuvoje, prisidėdama prie steigėjos, t. y. LR SADM

misijos, siekiant įgyvendinti jai iškeltus tikslus bei uždavinius. Pagrindiniais SPPD tikslais galima įvardyti esant šiuos:

- Valstybės ir vietos savivaldos lygmenyse socialinių paslaugų kokybės vertinimas, jų priežiūra bei kontrolė;
- Valstybės socialinių programų priemonių rengimas bei jų įgyvendinimas, atliekant pastovų šiai institucijai pavestų programų priemonių bei projektų įgyvendinimo monitoringą, pagal kompetenciją asmenų skundų bei pasiūlymų nagrinėjimas;
- Socialinėms programoms bei projektams skirtų lėšų panaudojimo administravimas bei priežiūra;
- Dalyvavimas valstybės socialinių paslaugų politikos įgyvendinime.[102] Šios įstaigos svarbiausios (prioritetinės) veiklos sritys yra: *globos įstaigų licencijavimo veikla* bei *socialinių programų ir projektų administravimas*.

Globos įstaigų licencijavimo veiklą Lietuvoje nuo 2013 m. vykdo išskirtinai SPPD. Būtent šis departamentas pagal Socialinių paslaugų įstatymo nuostatas yra kompetentingas globos įstaigoms išduoti licencijas ir stabdyti jų galiojimą, taip pat jį atšaukti bei panaikinti galiojančias licencijas. SPPD taip pat atlieka ir licencijavimo veiklos sąlygų kontrolės funkciją. 2015 m. gruodžio 14 d. duomenimis, Lietuvoje buvo išduotos 655 licencijos 419-ai įstaigų. Iš jų:

- Institucinės socialinės globos (ilgalaikės bei trumpalaikės) suaugusiems asmenims su negalia ir pagyvenusio amžiaus asmenims sudarė 274 licencijos;
- Institucinės socialinės globos (dienos), suaugusiems asmenims, senyvo amžiaus asmenims, vaikams, asmenims/vaikams su negalia sudarė 116 licencijos;
- Socialinės globos paslaugų teikimui namuose sudarė 75 licencijos.[103] Kalbant apie Vilniaus apskritį, pažymėtina, jog 2015 m. gruodžio 14 d. duomenimis, Vilniaus apskrityje buvo išduota 108 licencijos 77-ioms įstaigoms, iš kurių: 42 licencijos suteikiančios teikti institucinę socialinę globą (tiek ilgalaikę, tiek trumpalaikę) suaugusiems asmenims su negalia ir pagyvenusio amžiaus asmenims.[104]

Vykdydamas ***socialinių programų bei projektų administravimo funkciją*** SPPD įgyvendina valstybės socialines programas, savo veiklą organizuodamas valstybės ir vietos savivaldos lygmenyse. Valstybės lygmeniu SPPD įgyvendina šias valstybės socialines programas:

- „Parama socialiai pažeidžiamoms gyventojų grupėms;
- Vaiko teisių į apsaugą, aprūpinimą ir dalyvavimą visuomenės gyvenime įgyvendinimas;

[102] Apie departamentą. 2015, prieiga per internetą: <http://www.sppd.lt/lt/apie-mus/>, (žiūrėta 2016 02 20).
[103] Suslavičiūtė K. Socialinės globos kokybės vertinimas. Prieiga per internetą: <http://vilniausvsc.sam.lt/pub/vilnius/imagelib/file/Suaugusiu%20globos%20istaigos%20(kokyb%C4%97)%2020151214.pdf>, (žiūrėta 2016 02 20).
[104] Ten pat.

- Socialinės aprėptiems stiprinimas“.[105]

Vietos savivaldos lygmenyje įgyvendinamos šios valstybės socialinės programos:

- „Valstybinės pensijos, šalpos ir kitos socialinės paramos;
- Išmokos vaikams“.[106]

Kaip nurodoma SPPD 2014 m. veiksmų ataskaitoje „per 2014 metus Departamentas vykdė 2 projektus ir įgyvendino 10 ministerijos pavestų socialinių programų, kuriose finansuojamos 37 programų priemonės. Įstaigų priežiūros skyrius įvertino 198 įstaigų teikiamos ilgalaikės (trumpalaikės) socialinės globos atitiktį Socialinės globos normoms. Išnagrinėjo 608 socialinės globos įstaigų pateiktas paraiškas licencijai gauti, iš kurių 584 licencijos išduotos 364 įstaigoms. Įstaigoms, teikiančioms dienos globą senyvo amžiaus asmenims įteikta 15 licencijų, dienos globą suaugusiems asmenims su negalia – 73, [...] ilgalaikę globą suaugusiems asmenims su negalia – 116, [...] ilgalaikę globą senyvo amžiaus asmenims – 122, globą suaugusiems ar senyvo amžiaus asmenims namuose – 54, [...]“[107] licencijos.

Savivaldybių vaidmuo, įgyvendinant socialinės globos politiką Lietuvoje. Pagrindinėmis socialinių paslaugų teikėjomis Lietuvoje yra savivaldybės, kadangi būtent jos yra arčiausiai vietos gyventojų, todėl joms geriausiai žinomos vietos gyventojų problemos, jų socialinių paslaugų poreikiai ir kiti svarbūs veiksniai. Būtent šalies savivaldybės yra laikomos pagrindinėmis socialinių paslaugų teikimo organizatorėmis, jos atsakingos ir už jų teritorijoje gyvenančių asmenų socialinių paslaugų poreikio nustatymą bei teiktinų socialinių paslaugų tokiems gyventojams užtikrinimą bei įgyvendinimą. Kaip pažymi kai kurie autoriai, socialinės globos srityje savivaldybių kompetencijai yra pavestas socialinės globos tikslų nustatymas bei poreikių įvertinimas, taip pat ir finansinių išteklių numatymas, socialinės globos paslaugų pirkimo konkursų organizavimo veikla bei socialinės globos paslaugų plėtros prioritetinių krypčių nustatymas.[108]

Socialinių paslaugų įstatymo 13 str. numatyta, kad organizuodama socialines paslaugas asmenims (šeimoms), savivaldybė atlieka tokias funkcijas kaip: asmens (šeimos) socialinių paslaugų poreikio nustatymas ir socialinių paslaugų asmeniui arba šeimai skyrimas; asmens (šeimos) finansinių galimybių už jiems suteiktas socialines paslaugas mokumo vertinimas bei mokėjimų dydžių nustatymas; socialinių paslaugų pirkimas savivaldybės teritorijos gyventojams; nustatyta tvarka esant poreikiui savivaldybei priklausančių patalpų perdavimas laikinai neatlygintinai jomis naudotis

[105] Veiklos sritys. 2015, prieiga per internetą: <http://www.sppd.lt/lt/veikla/veiklos-sritys/>, (žiūrėta 2016 02 20).
[106] Ten pat.
[107] Socialinių paslaugų priežiūros departamento prie LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2014 metų veiksmų ataskaita. 2015 m. vasario 10 d. Prieiga per internetą: <http://www.sppd.lt/media/mce_filebrowser/2015/03/26/DEPARTAMENTO_ATASKAITA.pdf>, (žiūrėta 2016 02 20).
[108] Čepinskis J., Kanišauskaitė V. Model of Social Care Services for the Elderly: Theoretical Approach. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai.* 2011, 59, p. 33.

socialines paslaugas teikiančioms institucijoms; socialinių paslaugų įstaigų steigimas, reorganizavimas arba likvidavimas; socialinių įstaigų veiklos funkcionavimo užtikrinimas bei savivaldybės socialinių paslaugų priemonių rengimas ir jų įgyvendinimas.[109]

Svarbu akcentuoti tai, jog savivaldybė yra institucija, užtikrinanti ir jos teritorijoje teikiamų socialinių paslaugų kokybės priežiūrą, o naujų socialinių paslaugų įstaigų steigimas savivaldybėse pagal LR Socialinių paslaugų įstatymą galimas tik tais atvejais, kuomet reikalingų socialinių paslaugų savivaldybės teritorijoje neteikia kitos socialinių paslaugų įstaigos, arba kai jų teikiamų paslaugų apimties neužtenka patenkinti savivaldybės gyventojų socialinių paslaugų poreikių. Taip pat savivaldybėms yra pavesta informuoti SADM bei gyventojus apie jai priklausančioje teritorijoje teikiamas socialines paslaugas, o Socialinių paslaugų įstatymas deklaratyviai numato ir tai, jog „kiekvienos savivaldybės administracijoje turi veikti padalinys, planuojantis socialines paslaugas, administruojantis socialinių paslaugų organizavimą ir bendrųjų socialinių paslaugų bei socialinės priežiūros kokybės kontrolę“,[110] todėl savivaldybės instituciniame lygmenyje veikia įvairūs departamentai bei skyriai, susiję su socialinių paslaugų organizavimu, jų teikimu ir pan. Pavyzdžiui, Vilniaus miesto savivaldybėje veikia ***Socialinių reikalų ir sveikatos departamentas,*** kurio struktūrinėje sudėtyje veikia tokie skyriai kaip: *Socialinio būsto skyrius, Socialinių išmokų skyrius, Socialinės paramos skyrius bei Sveikatos apsaugos skyrius.*[111] Tuo tarpu pavyzdžiui, Klaipėdos miesto savivaldybėje veikia Socialinių reikalų departamentas, kurio struktūra yra sekanti: ***Socialinės paramos skyrius*** (su jame veikiančiais *Socialinių išmokų* bei *Socialinių paslaugų poskyriais*); *Socialinio būsto skyrius; Sveikatos apsaugos skyrius; Civilinės metrikacijos skyrius.*[112] Taigi, aptariant savivaldybių vaidmenį socialinių paslaugų organizavimo bei jų teikimo kontekste, galima teigti, jog būtent savivaldybės yra pagrindinės institucijos, atsakingos už socialinių paslaugų organizavimą, jų teikimą bei planavimą savivaldybių teritorijose.

Socialinės globos paslaugas teikiančių institucijų valdymo bei veiklos organizavimo esminiai ypatumai. Socialinės globos paslaugas teikiančios institucijos yra patys svarbiausi struktūriniai elementai socialinės globos politikoje kadangi būtent jų paskirtis yra tiesiogiai susijusi su socialinės globos paslaugų teikimu tokių paslaugų reikalingiems gyventojams. Vieni svarbiausių tokių institucijų pradinių uždavinių yra institucijos tikslinės orientacijos nustatymas, kurios svarbiausiais elementais laikytini organizacijos misijos bei vizijos nusistatymas ir tikslų išsikėlimas bei jų įgyvendinimui skirtų uždavinių numatymas.[113] „Formuojant misiją būtina suvokti, kad tai yra visuomenės poreikių, į kurių

[109] LR Socialinių paslaugų įstatymas. *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 17-589.
[110] Ten pat.
[111] Vilniaus miesto savivaldybės valdymo ir Vilniaus miesto savivaldybės administracijos struktūra, patvirtinta Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2015 m. birželio 17 d. sprendimu Nr. 1-60. 2015, Prieiga per internetą: <http://www.vilnius.lt/index.php?1021912170>, (žiūrėta 2016 02 20).
[112] Klaipėdos miesto savivaldybės valdymo ir struktūros schema. 2015, prieiga per internetą: <http://www.klaipeda.lt/lit/Valdymo-ir-strukturos-schema/3015>, (žiūrėta 2016 02 20).
[113] Raipa A. ir kt. *Modernus viešasis valdymas.* Kolektyvinė monografija. Kaunas: Vitae Litera, 2012, p. 275.

tenkinimą turi būti orientuota institucijos veikla, identifikavimas, institucijos paskirties ir jos įsipareigojimų nustatymas. Rekomenduojami trys baziniai akcentai, kuriuos būtina aiškiai išreikšti misijos formuluotėje. Tai vartotojai, institucijos veikla ir socialinė atsakomybė“[114]. Todėl itin didelis dėmesys turi būti skiriamas ir strateginiam institucijos veiklos planavimui. Vadinasi, kiekviena globos paslaugas teikianti institucija, turėtų tinkamai nusistatyti savo veiklos tikslinę orientaciją, numatydama savo misiją bei viziją, tikslus bei uždavinius. Strateginis veiklos planavimas yra vienas svarbiausių veiksnių, galinčių užtikrinti sklandžią institucijos veiklą ir kokybiškų paslaugų teikimą klientams.

Pagal SADM interneto svetainėje pateikiamus duomenis, kurie pateikti priede Nr. 3 (žr. 3 priedą), paskutinį kartą atnaujintus 2016 m. vasario 12 d., šiuo metu Lietuvoje veikia 101 įstaiga, teikianti senyvo amžiaus žmonėms socialinės globos paslaugas. Iš minėtų 101 socialinės globos paslaugas teikiančių institucijų, jų steigėjomis (pagal skaičių mažėjimo tvarka) (žr. 3 priedą) yra: savivaldybės (50 globos paslaugas teikiančių įstaigų); visuomeninės organizacijos, religinės bendruomenės ir pan. (29 globos paslaugas teikiančių įstaigų); privatūs asmenys (18 globos paslaugas teikiančių įstaigų); valstybė (4 globos paslaugas teikiančių įstaigų). Taigi, kone pusės socialinės globos paslaugas teikiančių institucijų steigėjomis yra savivaldybės, toliau pagal steigėjų apimtis rikiuojasi visuomeninės organizacijos, religinės bendruomenės ir panašios organizacijos, privatūs asmenys bei valstybė. Vadinasi, valstybė visoje Lietuvoje yra tik keturių socialinės globos paslaugas senyvo amžiaus asmenims teikiančių institucijų, steigėja. Lentelėje Nr. 5 (žr. 5 lent.) atsispindi globos įstaigų pagyvenusio amžiaus asmenims kitimo tendencijos 2012-2014 m. laikotarpiu Lietuvoje ir Vilniaus miesto teritorijoje.

5 lentelė. **Globos įstaigų seniems žmonėms skaičius metų pabaigoje 2012-2014 m. laikotarpiu Lietuvoje ir Vilniaus mieste**

Visos Lietuvos mastu			**Vilniaus mieste**		
Metai					
2012	**2013**	**2014**	**2012**	**2013**	**2014**
104	102	108	5	5	6

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal Globos įstaigų seniems žmonėms skaičius metų pabaigoje statistinius duomenys, 2015, prieiga per internetą:<http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize1>, (žiūrėta 2016 02 22).

Kaip matome, daugiausiai tokių globos įstaigų tiek Lietuvoje, tiek ir Vilniuje veikė 2014 m., tuo tarpu dabartiniais duomenimis (žr. 3 priedą) Lietuvoje tokių įstaigų skaičius Lietuvoje yra sumažėjęs iki 101 (2013 m. veikė 102 įstaigos), o Vilniaus mieste 2014 m. buvęs 6-ių socialinės globos senyvo amžiaus asmenims paslaugas teikiančių įstaigų skaičius šiuo metu yra sumažėjęs iki 5.

Sekanti lentelė Nr. 6 (žr. 6 lent.) parodo tam tikrus globos įstaigų, skirtų senyvo amžiaus asmenims rodiklius bei jų pokyčius 2012-2014 m. laikotarpyje.

[114] Raipa A. ir kt. *Modernus viešasis valdymas.* Kolektyvinė monografija. Kaunas: Vitae Litera, 2012, p. 275.

6 lentelė. **Globos įstaigų seniems žmonėms rodikliai 2012-2014 m. laikotarpiu**

Metai	Globos įstaigų seniems žmonėms skaičius metų pabaigoje | vnt.	Vietų skaičius globos įstaigose seniems žmonėms metų pabaigoje | vnt.	Gyventojų skaičius globos įstaigose seniems žmonėms metų pabaigoje | asmenys
2012	104	4 899	4 528
2013	102	4 947	4 665
2014	108	5 158	4 829

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal Globos įstaigų seniems žmonėms skaičius metų pabaigoje, Vietų skaičius globos įstaigose seniems žmonėms metų pabaigoje, Gyventojų skaičius globos įstaigose seniems žmonėms metų pabaigoje statistinius duomenys, 2015, prieiga per internetą: <http://osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliu-analize?portletFormName=visualization&hash=9b64f97c-6a5d-46e1-9a0a-d02a4f167827>, (žiūrėta 2016 02 22).

Kaip matome pagal lentelėje Nr. 6 esančius duomenis, mažiausiai tokių įstaigų Lietuvoje veikė 2013 m. pabaigoje (102), tačiau nepaisant to, vietų skaičius globos įstaigose seniems žmonėms tų pačių metų pabaigoje buvo didesnis nei 2012 m. (4947 vietos 2013 m., ir 4899 vietos 2012 m. pabaigoje), kuomet šalyje veikė 104 socialinės globos paslaugas pagyvenusiems asmenims teikiančios institucijos. Tas pats pasakytina ir apie įstaigose buvusį gyventojų skaičių, kuris kaip matome kiekvienais metais tendencingai didėjo.

Reziumuojant galima teigti, jog socialinių paslaugų teikimo, jų organizavimo srityse, pagrindinė institucija įgyvendinanti socialinės apsaugos politiką Lietuvoje nacionaliniame lygmenyje yra Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, tuo tarpu vietos lygmeniu didžiausias vaidmuo tenka savivaldybėms ir jų įsteigtoms socialinių paslaugų institucijoms. Funkcijų bei uždavinių pasiskirstymas tarp minėtų institucijų yra logiškas, kadangi būtent savivaldybės yra įstaigos, esančios arčiausiai vietos gyventojų ir geriausiai žinančios jų socialinius poreikius, kuriuos savivaldybės privalo užtikrinti bei patenkinti, tuo tarpu SADM socialinę politiką įgyvendina visos Lietuvos mastu.

2.4. Personalo, dalyvaujančio įgyvendinant socialinės globos politiką kiekybiniai ir kokybiniai rodikliai

Šiame darbo poskyryje analizuojami statistiniai rodikliai, kurie pateikiami LR Statistikos departamento interneto svetainėje bei kituose statistinius duomenis atspindinčiuose šaltiniuose, susiję su socialinės globos politiką įgyvendinančiose įstaigose dirbančiais darbuotojais (personalu), siekiant parodyti kiek šiuo metu Lietuvoje veikiančiose socialinės globos paslaugas teikiančiose įstaigose dirba asmenų (t. y. koks yra žmogiškųjų išteklių skaičius), kokį išslavinimą privalo būti įgiję socialiniai darbuotojai ir kiti su personalu susiję aspektai. Būtent įstaigose dirbantis personalas yra pagrindinis veiksnys, nuo kurio didžiąją dalimi priklauso globos paslaugas teikiančių institucijų veikla bei jos teikiamų paslaugų kokybė. Kaip nurodo L. Žalimienė, analizuodama socialinės globos pagyvenusiems žmonėms ypatumus „pagrindinė dalies personalo funkcija – tiesioginis darbas su klientais teikiant

individualios globos plane numatytas paslaugas, jiems reikalingą pagalbą; kitos personalo dalies – įstaigos administracijos bei techninio personalo – pagrindinė funkcija yra rūpintis bendrais įstaigos funkcionavimo poreikiais, užtikrinti sklandų įstaigos darbą“.[115] Kadangi pagrindiniai ir svarbiausieji žmogiškieji ištekliai socialinės globos įstaigose yra personalo darbuotojai, tiesiogiai dirbantys su globos įstaigoje gyvenančiais asmenimis, tai didžiausias dėmesys tolimesniame darbe skiriamas būtent šios kategorijos, t. y. socialinių darbuotojų bei jų padėjėjų, ypatumų analizei.

Globos paslaugas teikiančių įstaigų darbuotojų skaičiai ir jų kitimo tendencijos. *Darbuotojų skaičius globos paslaugas teikiančiose institucijose* yra reguliuojamas norminiais dokumentais, pavyzdžiui, *Socialinę globą teikiančių darbuotojų darbo laiko sąnaudų normatyvuose* numatyta, jog šie normatyvai nustato „ilgalaikę, trumpalaikę arba dienos socialinę globą teikiančių darbuotojų minimalias darbo laiko sąnaudas pagal atskiras socialinės globos gavėjų grupes ir yra taikomi nustatant socialinę globą asmens namuose ar socialinės globos įstaigoje [...] teikiančio personalo (socialinių darbuotojų, individualios priežiūros personalo, pedagogų, psichologų, sveikatos priežiūros specialistų) sudėtį ir minimalų skaičių pagal atskiras gavėjų grupes“.[116] Socialinę globą teikiančių darbuotojų darbo laiko sąnaudų normatyvai yra nustatomi pareigybėmis, numatant, jog vienos pareigybės darbo laikas yra prilyginamas 40 darbo valandų per savaitę. Šio magistro baigiamojo darbo priede Nr. 4 (žr. 4 priedą) pateikiami socialinės globos įstaigose su senyvo amžiaus asmenimis dirbančių darbuotojų darbo laiko sąnaudų normatyvai pareigybėmis, atsižvelgiant į socialinę globą teikiančios institucijos veiklos pobūdį bei gavėjus.

Nagrinėjant socialinės globos paslaugas teikiančių įstaigų ir savarankiško gyvenimo namų suaugusiems asmenims darbuotojų ir savanorių skaičius Lietuvoje 2012-2014 m. laikotarpiu iš lentelėje Nr. 7 (žr. 7 lent.) esančių duomenų matyti, jog globos įstaigose senyvo amžiaus asmenims daugiausiai etatinių darbuotojų dirbo 2014 m. (3209), iš jų įskaitant ir socialinius pedagogus dirbo 1048 socialiniai darbuotojai, o socialinių darbuotojų padėjėjų skaičius šiose globos įstaigose taip pat užfiksuotas didžiausias 2014 m. (733 asmenys).

[115] Žalimienė L. *Socialinės globos pagyvenusiems asmenims kokybė ir jos vertinimas.* Vilnius, Efrata, 2005, p. 105.
[116] LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2014 m. balandžio 7 d. įsakymas Nr. A1-181 „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. lapkričio 30 d. įsakymo Nr. A1-317 „Dėl socialinę globą teikiančių darbuotojų darbo laiko sąnaudų normatyvų patvirtinimo“ pakeitimo“. *Teisės aktų registras*. 2014, Nr. 4202.

7 lentelė. **Darbuotojų ir savanorių globos įstaigose ir savarankiško gyvenimo namuose suaugusiems asmenims skaičius 2012-2014 m. laikotarpiu**

Darbuotojų kategorija	Metai ir globos paslaugas teikiančios įstaigos tipas					
	Globos įstaigos seniems žmonėms			Savarankiško gyvenimo namai seniems ir neįgaliesiems		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014
Etatiniai darbuotojai	2726	2955	3209	174	228	219
Etatiniai darbuotojai, dirbę visą darbo dieną	2157	2418	2524	135	163	136
Iš visų etatinių darbuotojų - socialiniai darbuotojai (įskaitant socialinius pedagogus)	868	920	1048	91	126	118
Socialiniai darbuotojai (įskaitant socialinius pedagogus), dirbę visą darbo dieną	747	794	855	77	93	75
Iš visų socialinių darbuotojų - socialinio darbuotojo padėjėjai (globos darbuotojai)	640	663	733	63	88	85
Socialinio darbuotojo padėjėjai (globos darbuotojai), dirbę visą darbo dieną	549	580	606	51	62	49
Savanoriai	63	155	121	53	2	17

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal Darbuotojai ir savanoriai globos įstaigose ir savarankiško gyvenimo namuose suaugusiems asmenims statistinius duomenys, 2015, prieiga per internetą: <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize1>, (žiūrėta 2016 02 22).

Apskritai, tiek etatinių darbuotojų, tiek ir socialinių darbuotojų skaičius globos įstaigose, teikiančiose socialinės globos paslaugas seniems asmenims 2012-2014 m. laikotarpiu kasmet augo (žr. 7 lent.), to negalima pasakyti apie savanorių veiklą, kadangi 2012 m. savanorių globos įstaigose skaičius sudarė 63 asmenis, 2013 m. jų padaugėjo daugiau nei dvigubai (t. y. iki 155 asmenų), o 2013 m. vėl stebimas nors sąlyginai ir nedidelis savanorių skaičiaus globos įstaigose sumažėjimas (atitinkamai 2013 m. – 155 savanoriai, o 2014 m. – 121 savanoriai). Panašios tendencijos matomos ir analizuojant duomenis apie darbuotojų bei savanorių skaičių savarankiško gyvenimo namuose, skirtuose senyvo amžiaus bei neįgaliems asmenims (žr. 7 lent.), kadangi daugiausiai etatinių darbuotojų tokiose įstaigose Lietuvoje dirbo 2013 m. (228 asmenys), iš jų socialiniai darbuotojai bei socialiniai pedagogai tais pačiais metais sudarė 93 darbuotojus. Nagrinėjant savanorių veiklą savarankiško gyvenimo namuose, pastebėtina, jog daugiausiai jų savanorystės veikla užsiėmė 2012 m. (53), tuo tarpu 2014 m. savanoriškumo pagrindais dirbančių asmenų jau buvo tik 17. Galbūt tai, jog 2013 m. stebimas didžiausias skaičius dirbusių etatinių darbuotojų šiose įstaigose, įtakojo itin mažą savanorių skaičių jose, nes būtent 2013 m. savarankiško gyvenimo namuose, teikiančiuose socialines paslaugas seniems bei neįgaliems asmenims, dirbo tik 2 savanoriai.

Globos įstaigų darbuotojų išsilavinimo ypatumai. LR Socialinių paslaugų įstatymo 20 str. 2 d. nurodyta, jog socialinį darbą gali dirbti tik socialiniai darbuotojai, o to paties straipsnio 3 d. numatyta, jog socialiniu darbuotoju dirbti turi teisę asmenys, kurie: yra įgiję socialinio darbo kvalifikacinį

(profesinio bakalauro, bakalauro, magistro) laipsnį, arba; iki 2014 m. gruodžio 31 d. įgiję kitą kvalifikacinį (profesinio bakalauro, bakalauro, magistro) laipsnį ir socialinio darbuotojo kvalifikaciją ar baigę socialinio darbo studijų programą, ar socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatyta tvarka baigę socialinio darbuotojo praktinei veiklai pasirengti skirtus mokymus, arba; įgiję socialinės pedagogikos kvalifikacinį (profesinio bakalauro, bakalauro, magistro) laipsnį ar socialinio pedagogo kvalifikaciją, jeigu jie dirbs su vaikais ir (arba) socialinės rizikos šeimomis.[117] Socialinių paslaugų įstatymo 37 str. reglamentuoti socialiniams darbuotojams keliami reikalavimai, numatant, kad reikiamo išsilavinimo neturintys socialiniai darbuotojai per 5 metus nuo įstatymo įsigaliojimo, privalės įgyti profesinį išsilavinimą. Asmenys, per nustatytą laikotarpį neįgiję reikiamo išsilavinimo neteks teisės dirbti socialinio darbuotojo pareigose, numatant išimtis tik dviem atvejais: 1) tiems socialiniams darbuotojams, kuriems iki reikalingo išsilavinimo įgijimo lieka mažiau nei 2,5 metų nustatyto termino išsilavinimo įgyjimui; 2) bei „[...] socialiniams darbuotojams, kuriems nuo [...] įstatymo įsigaliojimo iki senatvės pensijos amžiaus liko ne daugiau kaip 7 metai“.[118]

Socialinės globos įstaigose su senyvo amžiaus asmenimis dirbančių darbuotojų kvalifikacija ir mokymai. Socialinių paslaugų įstatymo 20 str. 4 d. nustatyta, jog socialiniai darbuotojai privalo nuolat tobulinti savo profesinę kvalifikaciją irtobulindami profesinę kompetenciją tam skirti ne mažiau kaip 16 akademinių valandų per kalendorinius metus, o socialinio darbuotojo praktinė veikla vertinama pagal SADM ministro nustatytą tvarką. Socialinių darbuotojų kvalifikacijos kėlimas vykdomas, socialiniams darbuotojams dalyvaujant teorinio bei praktinio pobūdžio mokymuose. 2015 m. vasario 13 d. SADM ministro priimtame įsakyme numatytos galimos socialinių darbuotojų profesinės kompetencijos tobulinimo formos.[119] Socialinės globos normų aprašo 4 priede *„Senyvo amžiaus asmenų ir suaugusių asmenų su negalia ilgalaikės (trumpalaikės) socialinės globos normos, taikomos socialinės globos namams“* akcentuojama, jog „socialinės globos namuose palaikoma ir skatinama personalo nuolatinio tobulėjimo bei kokybės siekimo aplinka“.[120] SPPD pateiktoje 2014 metų veiksmų ataskaitoje nurodoma, jog SPPD Socialinį darbą dirbančiųjų kvalifikacijos tobulinimo skyriaus darbuotojai 2014 m. pirmąjį ketvirtį atliko socialinį darbą dirbančių asmenų profesinio tobulinimo poreikio analizę, vykdydami apklausą, kurioje „dalyvavo virš 190 įstaigų (274 įskaitant ir įstaigų padalinius), iš kurių apie 80 procentų sudarė biudžetinės įstaigos, 16 procentų viešosios įstaigos, 4 procentus asociacijos. 2014 m. kvalifikaciją norėtų kelti 4717 socialinį darbą dirbančiųjų, iš jų 1780 socialiniai darbuotojai ir 2937 jų padėjėjai. Daugiausia dalyvių iš Vilniaus, Kauno, Klaipėdos

[117] LR Socialinių paslaugų įstatymas. *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 17-589.
[118] Ten pat.
[119] LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2015 m. vasario 13 d. įsakymas Nr. A1-75 „Dėl socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. balandžio 5 d. įsakymo Nr. A1-92 „Dėl socialinių darbuotojų ir socialinių darbuotojų padėjėjų kvalifikacinių reikalavimų, socialinių darbuotojų ir socialinių darbuotojų padėjėjų profesinės kvalifikacijos kėlimo tvarkos bei socialinių darbuotojų atestacijos tvarkos aprašų patvirtinimo“ pakeitimo“. *Teisės aktų registras.* 2015, Nr. 2177.
[120] LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2007 m. vasario 20 d. įsakymas Nr. A1-46 „Dėl socialinės globos normų aprašo patvirtinimo“. *Valstybės žinios.* 2007, Nr. 24-931.

ir Šiaulių regionų“.[121] Atlikus kvalifikacijos tobulinimo analizę pagal poreikius nustatyta, kad aktualiausiomis socialinių darbuotojų, dirbančių su senyvo amžiaus asmenimis mokymų temomis 2014 m. buvo tokios kaip: *„Psichologinių žinių gilinimas socialiniame darbe, dirbant su senyvo amžiaus asmenimis ir jų šeimomis“*, *„Darbo ypatumai, bendravimo įgūdžių lavinimas, dirbant su senyvo amžiaus asmenimis, kuriems teikiamos socialinės paslaugos namuose“, „Darbo ypatumai, bendravimo įgūdžių lavinimas, dirbant su senyvo amžiaus asmenimis ir jų šeimomis“* bei *„Darbas su atveju, atsižvelgiant į įstaigos tipą bei socialinių paslaugų gavėjų tikslinę grupę senyvo amžiaus asmenų ir/ar asmenų su negalia globos įstaigų soc. darbuotojams“.*[122] Tuo tarpu socialinių darbuotojų padėjėjai, dirbantys su senyvo amžiaus žmonėmis, dažniausiai išreiškė poreikius dalyvauti tokiuose mokymuose: *„Psichologinių žinių gilinimas socialiniame darbe, dirbant su senyvo amžiaus asmenimis ir jų šeimomis“* bei *„Darbo ypatumai, bendravimo įgūdžių lavinimas, dirbant su senyvo amžiaus asmenimis, kuriems teikiamos socialinės paslaugos namuose“.*[123] Taip pat SPPD veiksmų už 2014 m. ataskaitoje nurodyta, jog SPPD Socialinį darbą dirbančiųjų kvalifikacijos tobulinimo skyrius 2014 m. organizavo socialinių darbuotojų atestaciją bei socialinio darbuotojo kvalifikacinę kategoriją suteikė „47 asmenims (22,82 %), vyresniojo socialinio darbuotojo – 153 asmenims (74,27 %), socialinio darbuotojo eksperto – 6 asmenims (2,91 %) bei [...] išrašė 171 kvalifikacinės kategorijos pažymėjimą“.[124]

Darbuotojų pareigybės ir jų skaičius globos įstaigose. LR Socialinėsapsaugos ir darbo ministro 2014 m. spalio 13 d.įsakymu Nr. A1- 487 yra patvirtintas *Socialinių paslaugų srities darbuotojų pareigybių sąrašas*, kuriame išskirti šeši socialines paslaugas teikiančiose institucijose ***dirbančių darbuotojų tipai pagal einamas pareigas (pareigybes)***, t. y.: *Socialinių paslaugų įstaigų vadovai*; *Socialiniai darbuotojai; Individualios priežiūros personalas* (jiems priskiriami šių kategorijų darbuotojai: socialinio darbuotojo padėjėjas, lankomosios priežiūros darbuotojas, asmeninis asistentas);[125] *Gestų kalbos vertėjų įstaigos direktorius; Gestų kalbos vertėjai* bei *Socialinių paslaugų įstaigos užimtumo specialistas*.[126] Vadinasi, socialinės globos paslaugas teikiančiose institucijose steigiamos pareigybės, kurių vienos yra svarbios atliekant institucijos valdymo, veiklos organizavimo funkcijas bei užtikrinant sklandų įstaigos darbą, ją aprūpinant reikiamomis darbui priemonėmis ir pan., o taip pat pareigybės, kuriose dirbantys asmenys privalo rūpintis įstaigoje gyvenančiais senyvo amžiaus asmenimis, užtikrinti jiems teikiamų socialinių paslaugų kokybę ir kt.

---

[121] Socialinių paslaugų priežiūros departamento prie LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2014 metų veiksmų ataskaita. 2015 m. vasario 10 d. Prieiga per internetą: <http://www.sppd.lt/media/mce_filebrowser/2015/03/26/DEPARTAMENTO_ATASKAITA.pdf>, (žiūrėta 2016 02 20).
[122] Ten pat.
[123] Ten pat.
[124] Ten pat.
[125] LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2014 m. spalio 13 d. įsakymas Nr. A1-487 „Dėl socialinių paslaugų srities darbuotojų pareigybių sąrašo patvirtinimo“. *Teisės aktų registras.* 2014, Nr. 14019.
[126] Ten pat.

Apibendrinant teigtina, jog globos įstaigose dirbantis personalas yra vienas svarbiausių elementų socialinių paslaugų teikimo procese, kadangi žmogiškieji ištekliai, jų skaičius, įgytas išsilavinimas bei nuolat tobulinama ir keliama kvalifikacija turi tiesioginį ryšį su globos įstaigoje gyvenančių asmenų poreikių tenkinimu, siekiant teikti jiems maksimaliai kokybiškas socialines paslaugas, rūpinantis jų kasdiene buitimi, gerove bei gyvenimo kokybe. Be abejonės, personalo darbuotojų skaičius yra stipriai įtakojamas ir finansinių išteklių, kadangi nepakankamas jų skyrimas ir stygius, gali įtakoti ne tik socialinės globos įstaigose gyvenantiems senyvo amžiaus asmenims teikiamų socialinės globos paslaugų kokybę, bet ir daryti neigiamą įtaką personalo motyvacijai, kuomet darbuotojai, pavyzdžiui, praranda motyvaciją. Todėl personalo darbuotojų skaičius globos įstaigose privalo būti reguliuojamas atsižvelgiant į teisės aktus ir juose numatytas pareigybių normas, pagal globos įstaigos veiklos pobūdį bei joje gyvenančių asmenų skaičių.

2.5. Socialinės globos politikos įgyvendinimo strateginės kryptys ir perspektyvos

Šiame darbo poskyryje nagrinėjama esama situacija socialinės globos politikos įgyvendinime bei aptariamos galimos jos ateities perspektyvos. Higienos instituto Sveikatos informacijos centro pateikiamais duomenimis, 2015 m. sausio 1 d. Lietuvoje gyveno 652,675 tūkstančiai pensinio amžiaus asmenų ir jie sudarė 22.34 proc. visų Lietuvos gyventojų.[127] Tai rodo, kad Lietuvoje sparčiai senstanti visuomenė yra viena opiausių socialinių problemų, kurią sunku, bet būtina spręsti dėl įvairių priežasčių. Daugėjant pagyvenusio amžiaus asmenų „[...] jie tampa vis svarbesni ekonomikai, žmonių bendruomenėms, auga jų (kaip vartotojų) poreikiai ir jų (kaip piliečių) lūkesčiai“.[128]

Globos paslaugas teikiančių institucijų strateginės kryptys bei ateities perspektyvos didžiąja dalimi priklauso nuo socialinės apsaugos politikos formavimo bei socialinei globai skiriamų finansinių išteklių, kurie skiriami iš valstybės arba savivaldybių biudžetų bei ES struktūrinių fondų, įgyvendinamų projektų bei programų. Beveik pusės Lietuvoje veikiančių socialinės globos įstaigų, skirtų pagyvenusiems ir senyvo amžiaus asmenims steigėjomis, kaip matyti iš priede Nr. 3 esančių duomenų (žr. 3 priedą), yra savivaldybės (50 iš 101-os globos paslaugas teikiančių įstaigų), o valstybė yra tik 4-ių globos paslaugas teikiančių institucijų steigėja. Ganėtinai nemažą dalį globos paslaugas teikiančių institucijų yra įsteigusios įvairios visuomeninės organizacijos, religinės bendruomenės, NVO ir pan. (29-ios iš 101-os globos paslaugas teikiančių įstaigų), tuo tarpu privatūs asmenys Lietuvoje yra įsteigę 18 globos įstaigų. Todėl Lietuva, įgyvendindama socialinės globos politiką šalyje, turėtų didesnį dėmesį skirti investicijų iš privataus sektoriaus pritraukimui, steigiant socialinės globos paslaugas senyvo amžiaus asmenims teikiančias institucijas.

[127] *Lietuvos sveikatos statistika Health Statistics of Lithuania 2014*. Vilnius, 2015, p. 15.
[128] Gudžinskienė V., Mačiuikienė D. Senyvo amžiaus asmenų, gyvenančių socialinės globos namuose, socialinių darbuotojų teikiamos pagalbos vertinimas. *Socialinis ugdymas.* 2011, 15(26), p. 41.

Kadangi socialinės globos paslaugų teikimas ateityje ir jo perspektyvos stipriai priklauso nuo finansinių išteklių ir socialinės globos paslaugų finansavimo, todėl, kaip jau buvo aptarta šiame darbe anksčiau, *socialinės globos paslaugų gavėjai ar jų artimieji turėtų būti įtraukiami į šių paslaugų apmokėjimą pagal finansines jų galimybes.* Pagyvenę asmenys prie teikiamų socialinės globos paslaugų apmokėjimo turėtų daugiau prisidėti savo lėšomis. Galimi įvairūs tokio finansinio prisidėjimo būdai, pavyzdžiui: socialinė globa galėtų būti teikiama už globos paslaugas gaunančių senyvo amžiaus asmenų nekilnojamojo turto pardavimą po jų mirties; galimas turto ribos padidinimas teikiant paramą; dalį teikiamos socialinės globos paslaugų galėtų apmokėti pats asmuo, o kita dalis būtų apmokėta iš valstybės biudžeto (ar savivaldybių biudžetų) lėšų;[129] galėtų būti įvestas mėnesinio mokesčio kaupimas būsimai senatvės priežiūrai bei socialinės globos teikimui, taip vadinamoji bonų sistema, kuomet „gyventojas perka boną, kuris yra investuojamas, ir palūkanos, viršijančios kaštus, nukreipiamos į fondą. Šis fondas yra skirtas kitiems gyventojams, kurie neturi pakankamai lėšų užsimokėti už savo priežiūrą“;[130] galima įvesti ir paskolinių akcijų sistemą, kuomet „[...] su tam tikra turima turto dalimi gyventojai investuoja į schemą ir tai suteikia jiems teisę sumokėti už slaugą ir pragyvenimą slaugos namuose. Nuo bonų sistemos skiriasi tuo, kad paliekant sistemą gyventojams grąžinama ta suma, kurią jie investavo“.[131] Vadinasi, gyventojų prisidėjimo prie apmokėjimo už teikiamas arba ateityje teiktinas socialinės globos paslaugas alternatyvų yra ir jos gali būti įgyvendinamos ir Lietuvoje, atsižvelgiant į kitų valstybių gerąją patirtį šioje socialinės apsaugos politikos srityje.

Kitas itin svarbus veiksnys socialinės globos politikos įgyvendinime yra *socialinės globos paslaugų prieinamumas gyventojams*. Kaip pažymima Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2013 m. spalio 22 d. įsakymu Nr. A1-588 patvirtintame *„Socialinės įtraukties didinimo 2014–2020 m. veiksmų plane“* „„Eurobarometro“ duomenimis, lietuviai yra mažiau patenkinti paslaugų prieinamumu ir kokybe negu vidutinis ES gyventojas. Tik 16 proc. Lietuvos gyventojų mano, kad ilgalaikės socialinės globos paslaugos Lietuvoje yra prieinamos [...]. Kas ketvirtas lietuvis palankiai vertina ilgalaikių socialinių paslaugų kokybę ir pagal šį rodiklį Lietuva užima 24–25 vietą iš 27 ES narių“.[132] Esant atvejams, kuomet socialinė globa dėl kokių nors priežasčių senyvo amžiaus asmenims negali būti teikiama stacionarioje globos įstaigoje, tokių asmenų artimieji susiduria su nedarbo (užimtumo) problema, kadangi jų įsipareigojimai senyvo amžiaus artimiesiems asmenims, kuriems būtina nuolatinė priežiūra namuose, tampa „viena iš nedarbą arba darbą ne visą darbo dieną skatinančių

[129] Skučienė D. ir kt. *Senėjanti visuomenė: kaip mes pasirengę?* Monografija. Vilnius: Lietuvos socialinių tyrimų centras, 2015, p. 213.
[130] Ten pat.
[131] Ten pat.
[132] Socialinės įtraukties didinimo 2014–2020 m. veiksmų planas, patvirtintas LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2013 m. spalio 22 d. įsakymu Nr. A1-588. Prieiga per internetą: <http://www.socmin.lt/public/uploads/233_veiksmu_planas_2014-2020_bendras.pdf>, (žiūrėta 2016 02 24).

priežasčių [...], kai trumpalaikės globos paslaugos yra sunkiai prieinamos. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, dienos centrus 2012 m. lankė ir įvairias socialines paslaugas juose gavo 19 tūkst. pensinio amžiaus asmenų [...]“.[133] Kita itin aktuali problema, įgyvendinant socialinės globos politiką šalyje yra *netolygus socialinių paslaugų išplėtojimas atskiruose šalies regionuose, savivaldybėse*. Pažymėtina tai, jog „daugiausiai socialinių paslaugų yra teikiama Molėtų rajono, Birštono miesto ir Rietavo savivaldybėse (10000 gyventojų tenka apie 200 vietų/paslaugų), o mažiausiai – Vilniaus rajono, Kauno miesto ir Klaipėdos miesto savivaldybėse (10000 gyventojų tenka apie 30 vietų/paslaugų). Socialinių paslaugų lygis dalyje savivaldybių neatitinka [...] socialinės apsaugos ir darbo ministro [...] patvirtintų Socialinių paslaugų išvystymo normatyvų. Nėra pakankamai išnaudojamas atskirų teritorijų potencialas. Pvz., vietų skaičius senelių namuose skiriasi iki trisdešimt kartų, kai kuriose savivaldybėse apskritai neteikiamos vaikų, senyvų žmonių ir neįgaliųjų dienos centrų paslaugos [...]“.[134] Socialinės įtraukties didinimo 2014–2020 m. veiksmų plane minėtuoju laikotarpiu planuojamas socialinių paslaugų prieinamumo savivaldybėse skirtumo mažinimas, gerinant gyventojams teikiamų socialinių paslaugų kokybę bei pagal poreikį diegiant naujas teiktinas socialines paslaugas. Veiksmų plane numatytas ir siekis užtikrinti kompleksinių paslaugų įgyvendinimą šalyje, didelį dėmesį skiriant dienos centrų ir laikino atokvėpio paslaugoms bei integralių socialinių paslaugų namuose teikimui įvairioms gyventojų grupėms, tame tarpe ir senyvo amžiaus asmenims, kuriems reikalinga priežiūra.[135]

Minėtame strateginiame dokumente 2014-2020 m. laikotarpiui išsikelti 4 esminiai tikslai, kuriuos bus siekiama įgyvendinti, ketvirtasis tikslas „*Gerinti gyvenamosios aplinkos kokybę ir didinti viešųjų paslaugų prieinamumą*“ yra labiausiai aktualus sprendžiant pagyvenusio amžiaus žmonių socialines problemas bei socialinės globos klausimus ir jo pasiekti numatyta atliekant tam tikrų išsikeltų uždavinių įgyvendinimą. Iš jų, būtent pagyvenusio amžiaus asmenų socialinių paslaugų bei socialinės globos politikos įgyvendinime aktualūs būtų tokie uždaviniai kaip: būsto prieinamumo socialiai labiausiai pažeidžiamoms gyventojų grupėms didinimas, būstus labiau pritaikant neįgaliųjų ir pagyvenusių asmenų poreikiams; socialinių paslaugų, sveikatos, švietimo, transporto ir kitų viešųjų paslaugų infrastruktūros plėtra bei modernizavimas; socialinių paslaugų prieinamumo socialiai labiausiai pažeidžiamoms grupėms priklausantiems asmenims didinimas bei socialinio darbo su tokiais asmenimis kokybės gerinimas; specialistų teikiančių viešąsias paslaugas kvalifikacijos tobulinimas;

[133] Socialinės įtraukties didinimo 2014–2020 m. veiksmų planas, patvirtintas LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2013 m. spalio 22 d. įsakymu Nr. A1-588. Prieiga per internetą: <http://www.socmin.lt/public/uploads/233_veiksmu_planas_2014-2020_bendras.pdf>, (žiūrėta 2016 02 24).
[134] Ten pat.
[135] Ten pat.

Įvairių visuomenės grupių aktyvumo, sprendžiant socialines problemas, skatinimas.[136]

8 lentelė. **Socialinės įtraukties didinimo 2014–2020 m. veiksmų plano įgyvendinimo priemonės 2015–2016 m. vyresnio amžiaus asmenų atžvilgiu**

Uždaviniai ir priemonės	Laiko-tarpis	Vykdančioji institucija	Finansavimas eurais (preliminarios lėšos)			Lėšų šaltinis
			2015	2016	2014-2020	
Modernizuoti ir plėsti socialinės globos namus senyvo amžiaus asmenims savivaldybėse. Priemonė įgyvendinama regionų projektų planavimo būdu	2016–2020 m.	SADM, savivaldybės, bendruomenės	-	608202	-	ES (kartu su 4.4.6, 4.4.7 priemonėmis)
Steigti ar modernizuoti savarankiško ar grupinio gyvenimo namus senyvo amžiaus asmenims. Priemonė įgyvendinama regionų projektų planavimo būdu	2014–2020 m.	SADM, savivaldybės, bendruomenės	-	608202	-	ES (2016 m. lėšos kartu su 4.3.5, 4.4.6 priemonėmis)

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal Socialinės įtraukties didinimo 2014–2020 m. veiksmų planas, prieiga per internetą: <http://www.socmin.lt/public/uploads/233_veiksmu_planas_2014-2020_bendras.pdf>, (žiūrėta 2016 02 24).

Socialinės įtraukties didinimo 2014–2020 m. veiksmų plane numatyti uždaviniai bei priemonės, aktualūs vyresnio amžiaus asmenų atžvilgiu. Kaip matyti iš lentelėje Nr. 8 esančių duomenų (žr. 8 lent.), 2016-2020 m. laikotarpiu numatyta socialinės globos namų senyvo amžiaus asmenims savivaldybėse modernizavimas bei plėtra, o 2014-2020 m. laikotarpiu numatyta steigti ir modernizuoti savarankiško ar grupinio gyvenimo namus, skirtus senyvo amžiaus asmenims. Abi priemones numatyta įgyvendinti regionų projektų planavimo būdu. Socialinės įtraukties didinimo 2014–2020 m. veiksmų plano 2014 metų įgyvendinimo ataskaitoje nurodyta, jog „2014 m. pabaigoje Lietuvoje veikė 107 globos įstaigos seniems žmonėms, kuriose buvo 5236 vietos, t.y. 5 įstaigomis ir 289 vietomis daugiau nei 2013 metų pabaigoje. Globos įstaigose seniems žmonėms 2014 m. pabaigoje gyveno 4880 žmonių. Jų regioninis pasiskirstymas labai nevienodas. Kauno apskrityje buvo 22 įstaigos (1129 vietos), Vilniaus apskrityje – 14 (1038 vietos), Klaipėdos apskrityje – 11 (607), mažiausiai jų buvo Telšių ir Alytaus apskrityse, atitinkamai 6 ir 7 globos įstaigos seniems žmonėms (192 ir 201 vieta)“.[137]

[136] Socialinės įtraukties didinimo 2014–2020 m. veiksmų planas, patvirtintas LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2013 m. spalio 22 d. įsakymu Nr. A1-588. Prieiga per internetą: <http://www.socmin.lt/public/uploads/233_veiksmu_planas_2014-2020_bendras.pdf>, (žiūrėta 2016 02 24).

[137] Socialinės įtraukties didinimo 2014 – 2020 m. veiksmų plano 2014 metais įgyvendinimo ataskaita. Prieiga per internetą: <http://www.socmin.lt/lt/ataskaitos/nacionaliniu-dokumentu-igyvendinimo/soc-itraukties-didinimo-ataskaitos.html>, (žiūrėta 2016 02 23).

Socialinės globos paslaugas teikiančiose įstaigose, kaip ir visose kitose, itin svarbų vaidmenį atlieka institucijų administracija bei vadovybė. Būtent jų veiklos paskirtis yra „[...] vystyti ir plėtoti organizacinius gebėjimus, tobulinti administravimo praktiką, sistemingai analizuoti darbuotojų poreikius, organizacinių vertybių kaitos procesus bei įgyvendinti darbuotojų ir visuomenės lūkesčius“.[138] Tačiau organizacijų (tame tarpe ir teikiančių socialinės globos paslaugas) veikloje bei jos organizacinėje kultūroje, turi aktyviai dalyvauti ir visuomenė, nes tik vykstant aktyviam socialinių paslaugų teikėjų bei jų gavėjų bendradarbiavimui, socialinės globos paslaugas teikiančių institucijų veikla bus efektyvesnė, o teikiamos paslaugos – kokybiškesnės. Tai patvirtina ir kai kurie autoriai, nurodydami, jog „[...] viešųjų institucijų organizacinės kultūros ir elgsenos tobulinimas, t.y. organizacinėskultūros pokyčių planavimas, įgyvendinimas ir vertinimas (turi būti atliekami *aut. pastaba*), į šiuos procesus įtraukiant piliečius – organizacijos narius“.[139] Be to, kai kurie autoriai yra pažymėję, jog „[…] aktyvus dalyvavimas paslaugose būtų naudingas organizacijai ir klientui (kokybė, vertė, pasitenkinimas, lojalumas, grįžtamasis ryšys, kaštųmažinimas ir t. t.), viešųjų paslaugų, kurioms atlikti reikalingas aktyvus klientų įsitraukimas, ypač tų klientų, kurie yra tiesioginiai paslaugų naudos gavėjai, teikėjai turėtų atitinkamai valdyti klientų dalyvavimą paslaugose, o ne tenkintis elementariomis aptarnavimo procedūromis“.[140] Kitaip tariant ir socialinės globos paslaugų teikimas, jo efektyvumas bei paslaugų kokybė yra tampriai susiję su šių paslaugų gavėjų įtraukimu į teikiamas paslaugas. Todėl akcentuotina tai, jog socialinės globos paslaugas gaunantys senyvo amžiaus asmenys ir jų artimieji būtų aktyvūs socialinių paslaugų teikimo, jų pasirinkimo ir plėtros procesuose, kadangi socialinių globos paslaugų gavėjų poreikiai yra vienas svarbiausių indikatorių, apsprendžiančių ne tik teikiamų, bet ir reikalingų, t. y. teiktinų, socialinės globos paslaugų, spektrą.

Apibendrinant antrąjį šio magistro baigiamojo darbo skyrių pateikiami šie svarbiausi argumentai bei pastebėjimai: 2004 m. gegužės 1 d. Lietuvai tapus ES nare, Lietuva įsipareigojo ES lygmenyje priimtus ir teisinę privalomąją galią visoms ES valstybėms-narėms turinčius norminius dokumentus inkorporuoti į nacionalinę teisę. Atsižvelgiant į tai, šalyje atitinkamai buvo priimami nauji teisės aktai arba pildomos jau galiojančių teisės aktų nuostatos; socialinės globos finansavimas Lietuvoje reguliuojamas įvairiais teisės bei poįstatyminiais aktais, pastebima tai, kad atskiruose norminiuose dokumentuose reguliuojamos atskiros socialinės globos formos, atsižvelgiant į jų rūšį bei šių paslaugų gavėjų grupės tipą; svarbus vaidmuo tinkamam suformuotos socialinės globos politikos

[138] Raipa A. Naujojo viešojo valdymo indikatorių diagnozavimo galimybės. *Viešoji politika ir administravimas*. 2011, 10(2), p. 179.
[139] Raipa A. Šiuolaikinio viešojo valdymo pokyčių kryptys ir tendencijos. *Viešoji politika ir administravimas.* 2009, 30, p. 26.
[140] Raipa A., Petukienė E. Klientų dalyvavimas viešosiose paslaugose: bendrasis paslaugų kūrimas. *Viešoji politika ir administravimas*. 2009, 27, p. 56.

įgyvendinimui tenka skiriamam finansavimui, kuris skiriamas arba iš valstybės biudžeto arba iš savivaldybių biudžetų lėšų. Konstatuotina, jog esamas socialinių globos paslaugų sektoriaus finansavimas nėra pakankamas, nuo to neabejotinai nukenčia ir socialinės globos paslaugų gavėjai, kuomet jiems teikiamų socialinės globos paslaugų nepakanka arba jų kokybė nėra tokia, kokios tikisi klientai arba jų artimieji. Todėl manytina, jog ateityje į socialinių paslaugų teikimo finansavimo procesą pagal finansines galimybes turėtų būti įtraukiami ir šias paslaugas gaunantys asmenys, jų artimieji, o ne tik savivaldybės ir mokesčių mokėtojai, kuomet dalis socialinės globos paslaugų finansuojamos iš valstybės biudžeto skirtų tikslinių dotacijų; Pagrindinė institucija, įgyvendinanti socialinės apsaugos politiką Lietuvos mastu yra SADM, o regioniniame lygmenyje svarbiausias vaidmuo tenka savivaldybėms ir jų įsteigtoms socialinės globos paslaugas teikiančioms institucijoms; Vienas svarbiausių elementų socialinės globos paslaugų teikimo procese yra socialinės globos paslaugas teikiančių institucijų personalas, kurio darbuotojų skaičius, jų išsilavinimas bei keliama profesinė kvalifikacija tiesiogiai įtakoja globos įstaigoje teikiamų paslaugų kokybę bei ten gyvenančių senyvo amžiaus asmenų poreikių tenkinimo ypatumus. Atsižvelgiant į minėtus argumentus, personalo darbuotojų skaičius socialinės globos įstaigose, pagal jų veiklos pobūdį ir joje gyvenančių asmenų skaičių, turi būti reguliuojamas remiantis teisės aktuose numatytomis pareigybių normomis; Socialinės globos politikos įgyvendinimas Lietuvoje privalo būti nuolat peržiūrimas ir ne tik tobulinamos teisės aktų nuostatos, bet pagal poreikį, kiekvienoje socialinės globos institucijoje koreguojamas ir personalo skaičius. Manytina, kad socialinės globos politika ateityje Lietuvoje turi būti įgyvendinama šiais aspektais: į socialinės globos paslaugų teikimo finansavimą pagal finansines galimybes turėtų būti aktyviai įtraukiami gavėjai bei jų artimieji; Turi būti didinamas teikiamų socialinės globos paslaugų pasirinkimas, jų prieinamumas bei pasiekiamumas gyventojams, orientuojantis į paslaugų gavėjų grupes, jų poreikius bei interesus; Socialinės globos paslaugas teikiančių institucijų vadovybė ir administracija turi pasižymėti gerais vadybiniais, organizaciniais gebėjimais, o socialinės globos paslaugas gyventojams tiesiogiai teikiančio personalo darbuotojai, privalo būti įgiję reikiamą išsilavinimą bei nuolat kelti savo profesinę kvalifikaciją ir kompetenciją.

3. EMPIRINIS TYRIMAS: VŠĮ ANTAVILIŲ PENSIONATO ATVEJIS

3.1. Bendroji pasirinktos tyrimui institucijos charakteristika

Šiame magistro baigiamojo darbo poskyryje trumpai apžvelgiama VšĮ Antavilių pensionato charakteristika, aptariama šios institucijos istorija, pateikiamas joje dirbančių asmenų skaičius, aptariama pastato struktūra ir pan.

VšĮ Antavilių pensionatas yra įsikūręs Vilniaus mieste, adresu Antavilių g. 11. VšĮ Antavilių pensionatas yra „[...] šiuolaikiška, moderni socialinės globos įstaiga, teikianti ilgalaikę (trumpalaikę) socialinę globą ir slaugą senyvo amžiaus asmenims ir suaugusiems darbingo amžiaus asmenims su negalia“.[141] „Antavilių pensionato istorija prasideda nuo 1949 m. lapkričio 18 d., kai Vilniaus invalidų namai iš Vilniaus m. Labdarių g. buvo perkelti į Antavilius, buvusio Žemės ūkio technikumo patalpas. 1960 m. prie Antavilių invalidų namų buvo prijungti Birų invalidų namai. 1970 m. įstaiga įsikūrė naujai pastatytuose 4-iuose korpusuose, kurie šiuo metu yra šiuolaikiškai renovuoti. Buvusi biudžetinė įstaiga 2002 m. reorganizuota į viešąją įstaigą, kurios steigėjas - Vilniaus apskritis. 2011 metais iš Vilniaus apskrities VšĮ Antavilių pensionatas pastatus bei turtą perėmė Vilniaus m. savivaldybės administracija, iš kurios dabar pensionatas ir nuomojasi pastatus savo veiklai vykdyti. Aukščiausias pensionato valdymo organas – Visuotinis dalininkų susirinkimas. Įstaigos pavaldumas – privati įstaiga“.[142]

Pensionato pastatas yra dviejų aukštų, susideda iš 4-ių korpusų. Pensionatas nuomoja patalpas samdomai maitinimo firmai, kuri pensionatui teikia šviežią maistą. VšĮ Antavilių pensionato pastate yra įrengtos šios patalpos: skaitykla, biblioteka, gyventojų laisvalaikio ir užimtumo kambarys, masažo kabinetas, relaksacijos kambarys, sporto ir koncertų salės, siuvykla, Šv. Šeimos koplytėlė, šarvojimo patalpos bei patalpa, skirta rūkantiems asmenims. Pensionatas turi ir nuosavą transportą. VšĮ Antavilių pensionate dirba 132 darbuotojai: *administracija* (1 direktorius, 2 pavaduotojos, socialinės reabilitacijos vadovė, 4 buhalterės); *personalas* (9 socialiniai darbuotojai; 54-ios socialinių darbuotojų padėjėjos; 15 slaugytojų; 26 slaugytojų padėjėjai; 12 specialistų); *pagalbiniai darbininkai* (9).

Pensionato veikla 2015 m. Socialinės paslaugos VšĮ Antavilių pensionate buvo teikiamos asmenims, kurie dėl negalios arba senatvės negalėjo savarankiškai gyventi, o jų artimieji arba vaikai dėl objektyvių priežasčių negalėjo jų prižiūrėti. Šiems asmenims 2015 m. pensionate buvo teikiamos ilgalaikės bei trumpalaikės socialinės globos ir slaugos paslaugos bei pilnos sudėties socialinės globos

[141] Kviečiame į Antavilių pensionatą. Prieiga per internetą: <http://www.antaviliai.lt/>, (žiūrėta 2016 03 14).
[142] Trumpa istorija. Prieiga per internetą:<http://www.antaviliai.lt/Trumpa-istorija-830.html>, (žiūrėta 2016 03 14).

paslaugos.[143] Pensionato veikla buvo nukreipta pagrindiniam uždaviniui įgyvendinti, t. y. vykdyti teikiamų socialinių paslaugų kokybės gerinimą, teikiant kokybiškas globos, slaugos, sveikatos priežiūros ir kitas paslaugas, plėsti jų įvairovę, skatinti senų žmonių savarankiškumą bei modernizuoti gyvenamąją aplinką. 2015 m. pensionatas didelį dėmesį skyrė gyventojų sąlygų gerinimui, todėl jame atlikta daug statybos bei remonto darbų atskiruose pastato korpusuose bei rūsyje.[144] Ataskaitoje nurodoma, jog 2015 m. pradžioje socialinės globos paslaugos pensionate buvo teikiamos 265 gyventojams, o metų pabaigoje – jau 284 gyvventojams. 2015 m. į pensionatą priimti 77 nauji asmenys, mirė 58 asmenys.[145] „Pažymėtina, kad į pensionatą kiekvienais metais atvyksta asmenys, esantys vyresnio amžiaus, vis daugiau asmenų turi sunkią negalią, o mirusiųjų skaičius kiekvienais metais mažėja: 2012 m. mirė 88 asmenys, 2013 – 83, 2014 – 65, o 2015 m. 58“.[146] Akivaizdu, kad pastoviai gerėja teikiamų paslaugų kokybė. Minėtam dokumente akcentuojama ir tai, kad pensionate teikiamų paslaugų kokybei bei strateginių tikslų įgyvendinimui didelę įtaką daro išoriniai veiksniai.[147] Prie išorinių veiksnių priskiriami šie: „nesavalaikis savivaldybių atsiskaitymas už pensionato teikiamas socialines paslaugas ir nuolatinė valstybės biudžeto asignavimų mažinimo grėsmė. Pensionato gyventojų išlaikymui, kurie apsigyveno iki 2007 m., skirtos lėšos nuolat mažinamos“.[148]

Prioritetine kryptimi VšĮ Antavilių pensionate ir toliau išlieka pensionato teikiamų ilgalaikės socialinės globos paslaugų ***kokybės gerinimas*** ir ***paslaugų plėtra.*** Pensionatui svarbus ir gyventojų aptarnavimo kokybės tobulinimas, naudojant pažangią įrangą bei nuolat keliant darbuotojų kvalifikaciją, tobulinant įstaigos valdymo struktūrą ir efektyviai panaudojant pensionato gaunamas lėšas.

3.2. Tyrimo metodologija

Metodologinės tyrimo prielaidos. *Tyrimo tipas* – kiekybinis. *Tyrimo metodas*– anketinė apklausa. Anketinės apklausos metodas šiame magistro baigiamajame darbe pasirinktas dėl patogumo ir jo dėka galimas pakankamai greitas duomenų surinkimas, tyrimas nereikalauja daug finansinių išteklių, be to, anketinė apklausa yra standartizuota (tyrimo instrumento klausimai ir atsakymai suformuluoti iš anksto, dar prieš atliekant tyrimą, todėl atsiranda galimybė surinktus duomenis apdoroti vieningai).[149] Tyrimas atliktas kiekybinio metodo pagalba, pateikiant VšĮ Antavilių pensionato darbuotojams anoniminio pobūdžio anketas-klausimynus (žr. 5 priedą).

[143] VŠĮ Antavilių pensionato direktoriaus 2016 m. sausio 12 d. įsakymu patvirtinta VŠĮ Antavilių pensionato 2015 m. veiklos ataskaita.
[144] VŠĮ Antavilių pensionato direktoriaus 2016 m. sausio 12 d. įsakymu patvirtinta VŠĮ Antavilių pensionato 2015 m. veiklos ataskaita.
[145] Ten pat.
[146] Ten pat.
[147] Ten pat.
[148] Ten pat.
[149] Dikčius V. *Marketingo tyrimai: teorija ir praktika,* Vilnius: Vadybos kolegija, 2005, p. 125.

Tyrimo objektas – VšĮ Antavilių pensionato darbuotojai. Respondentų atrankai pasirinktas vienas kriterijus – tai privalėjo būti būtent šiame pensionate dirbantys asmenys. Tyrimo metu iš viso buvo apklausti 50 respondentų.

Tyrimo tikslas – atlikti empirinę analizę socialinės globos politikos įgyvendinime, remiantis Antavilių pensionato atveju.

Tyrimo uždaviniai:

1. Sudaryti tyrimui skirtą anketą klausimyną ir jį suderinus su magistro baigiamojo darbo vadovu pateikti VšĮ Antavilių pensionato darbuotojams;

2. Išsiaiškinti VšĮ Antavilių pensionato darbuotojų požiūrį į savo darbo pobūdį ir jo sąsajas su pensionato gyventojais bei atskleisti darbuotojų požiūrį į pensionate gyvenančius asmenis;

3. Išnagrinėti darbuotojų požiūrį į VšĮ Antavilių pensionato veiklos specifiką;

4. Remiantis tyrimo metu gautais rezultatais, identifikuoti esmines VšĮ Antavilių pensionate esančias problemas bei trūkumus ir pateikti siūlymus dėl institucijos veiklos tobulinimo socialinės globos politikos įgyvendinime.

Tyrimo problema. VšĮ Antavilių pensionatas, kuris atsakingas už socialinių paslaugų teikimą ir administravimą, klientų poreikių tenkinimą, nuolat susiduria su problema, kaip efektyviau organizuoti paslaugų teikimą ir užtikrinti klientų pasitenkinimą.

Tyrimo instrumentas. Tyrimui sudarytos anketos-klausimynai (žr. 5 priedą) buvo išdalyti 50-iai respondentų. Anketų grįžtamumas – 100 procentų, kadangi grįžo visos 50 pilnai užpildytų anketų. Anketą sudaro 25 klausimai, kurie suskirstyti į tris dalis (žr. 9 lent.): 1) respondentų charakteristika (bendro pobūdžio informacija apie tiriamuosius), 2) respondentų atsakymai apie jų darbo specifiką pensionate ir apie pensionato gyventojus, 3) respondentų nuomonė apie instituciją, kurioje atliekamas tyrimas, t. y. apie VšĮ Antavilių pensionatą. Kiekviena anketos-klausimyno dalis sukonstruota atsižvelgiant į klausimų pobūdį ir tyrimui atlikti išsikeltus uždavinius (žr. 9 lent.).

Tiriamųjų charakteristikos. Lytis: išanalizavus tyrimo rezultatus, paaiškėjo, jog tyrime dalyvavusių respondentų didžiąją daugumą sudarė moterys (92 proc.), o likę 8 proc. tyrime dalyvavusių pensionato darbuotojų buvo vyriškos lyties. ***Amžius.*** Respondentų amžius svyravo nuo 18 iki 66 metų ir daugiau. Daugiausiai tyrime dalyvavo pensionato darbuotojai, kurių amžius buvo 46-55 m. (30 proc.), 56-65 m. (24 proc.) arba 36-45 m. (20 proc.). Respondentai, kurių amžius buvo 26-35 m. sudarė 16 proc. visų tyrime dalyvavusių asmenų. Mažiausiai tyrime dalyvavo 18-25 m. amžiaus (6 proc.) bei 66 m. ir vyresni (2 proc.) pensionato darbuotojai. ***Išsilavinimas.*** Atlikus tyrimą paaiškėjo, jog labai nežymiu skirtumu, tačiau daugiausiai respondentų yra įgiję aukštąjį universitetinį išsilavinimą (26 proc.). Po 24 proc. tiriamųjų nurodė, jog jų įgytas išsilavinimas yra aukštesnysis arba vidurinis su įgyta profesine kvalifikacija. Taip pat tyrime dalyvavo respondentai, kurie yra įgiję vidurinį išsilavinimą (14 proc.) arba aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą (12 proc.). Į tiriamųjų imtį nepapuolė

asmenys, įgiję pagrindinį išsilavinimą. ***Socialinio darbo patirtis.*** Daugiausiai respondentų (32 proc.) nurodė, jog socialinio darbo srityje dirba 1-5 m. Dar 24 proc. nurodė šioje srityje dirbantys 5-10 m., o 22 proc. – 15 m. ir daugiau. Respondentų, dirbančių socialinio darbo sferoje 10-15 m. dalis sudarė 18 proc., o socialinio darbo srityje dirbantys mažiau nei vienus metus nurodė tik 4 proc. tyrime dalyvavusių asmenų. ***Darbo patirtis VšĮ Antavilių pensionate.*** Taip pat atliekant tyrimą buvo svarbu sužinoti ir tai, kiek metų respondentai dirba būtent VšĮ Antavilių pensionate. Beveik pusė respondentų (46 proc.) nurodė šiame pensionate dirbantys 1-5 m., o 22 proc. – 15 m. ir daugiau. Dar po 14 proc. respondentų nurodė VšĮ Antavilių pensionate dirbantys 5-10 m. arba 10-15 m., o mažiausia dalis tyrime dalyvavusių pensionato darbuotojų (t.y. 4 proc.) nurodė, jog šiame pensionate dirba trumpesnį nei 1 metų laikotarpį.

9 lentelė. **Anketos klausimų struktūra**

Anketos struktūrinės dalies pavadinimas	**Anketos struktūrinės dalies paskirtis**	**Klausimų numeriai anketoje**	**Klausimų kiekis sruktūrinėje dalyje**
Respondentų charakteristika	Klausimai skirti išsiaiškinti kokie yra konkretaus respondento: lytis, amžius, įgytas išsilavinimas, turima socialinio darbo patirtis bei kiek laiko asmuo dirba nagrinėjamoje institucijoje. Respondentų charakteristiniai duomenys yra svarbūs, nes jie parodo bendro pobūdžio darbuotojų ypatumų tendencijas nagrinėjamoje institucijoje	1-5	5 klausimai
Respondentų požiūris į savo darbo specifiką bei į pensionato gyventojus	Klausimai skirti išsiaiškinti respondentų darbo pobūdį, specifiką ir ypatumus, sužinoti ko jiems trūksta vykdant darbines funkcijas, atskleisti koks yra jų santykis su pensionato gyventojais bei požiūris į juos. Todėl klausimai orientuoti į individualią respondentų patirtį, žinias ir pan.	6-15	10 klausimų
Respondentų požiūris į pensionatą ir jo veiklą	Klausimai skirti sužinoti respondentų nuomonę apie pensionatą, jo veiklą, teikiamas paslauga bei jų kokybę ir pan.	16-25	10 klausimų

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

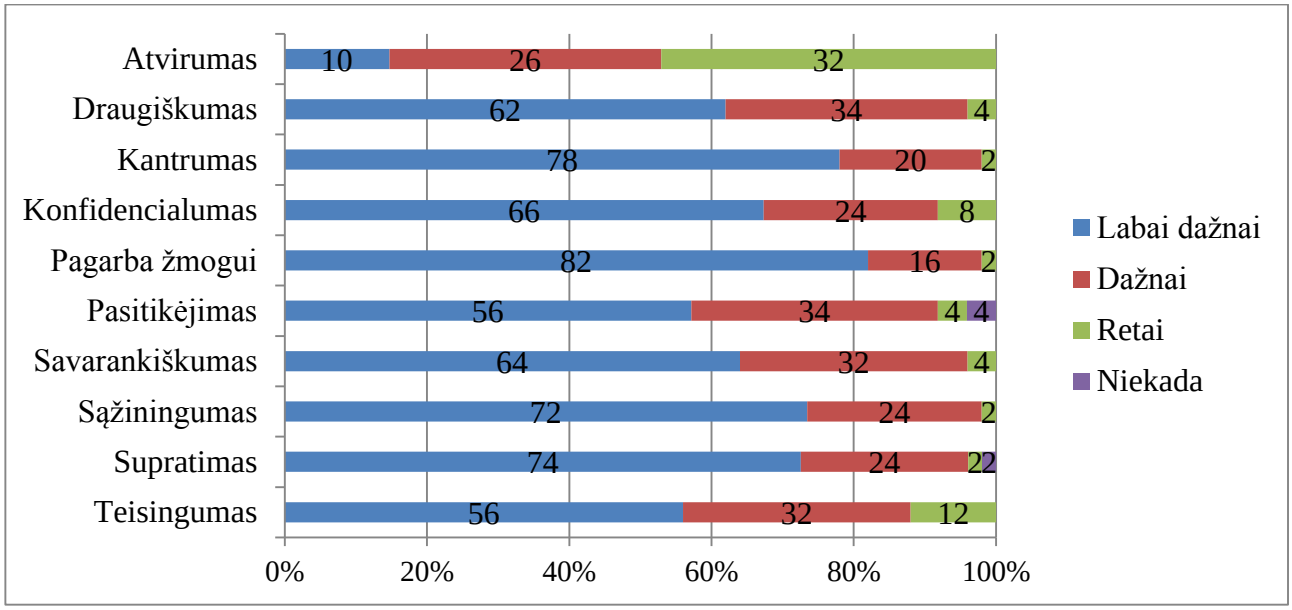
Tyrime gautų duomenų analizė atlikta pasitelkiant Microsoft Excel programą bei aprašomąją statistiką (padėties skaitinė charakteristika, grafinis duomenų vaizdavimas). *Tyrimo organizavimas.* Tyrimo procesas organizuotas ir vykdytas šiais etapais: 1) Anketos-klausimyno sudarymas ir suderinimas su magistro baigiamojo darbo vadovu; 2) Apklausos vykdymas. Tyrimas vykdytas 2016 m. kovo 8-10 dienomis; 3) Tyrimo metu gautų respondentų atsakymų analizė ir apdorojimas naudojant Microsoft Excel programą; 4) Gautų rezultatų apibendrinimas ir išvadų pateikimas.

Tyrimo etika. Atliekant anketinę apklausą, laikytasi tam tikrų tyrimo etikos principų, t.y. konfidencialumo principo (respondentams pateiktos anoniminio pobūdžio anketos, kuriose nereikalaujama identifikuoti savo tapatybės bei atskleisti tokių asmens duomenų kaip vardas, pavardė, asmens kodas, telefono numeris, gyvenamasis adresas ir pan.), savanoriškumo principo (respondentai galėjo savarankiškai apsispręsti dalyvauti tyrime ar ne), teisės gauti tikslią informaciją principo, geranoriškumo principo, teisingumo principo, pagarbos asmens orumui principo.

3.3. Empirinio tyrimo rezultatų analizė

Kadangi respondentų charakteristika (bendro pobūdžio informacija apie tiriamiuosius) pateikta prieš tai esančiame darbo poskyryje 3.2., tai šiame darbo poskyryje analizuojami tyrimo rezultatai, atspindintys pensionato darbuotojų atsakymus, susijusius su jų darbo specifika, pensionato gyventojais, taip pat atskleidžiantys respondentų požiūrį į pensionatą bei jo vykdomą veiklą.

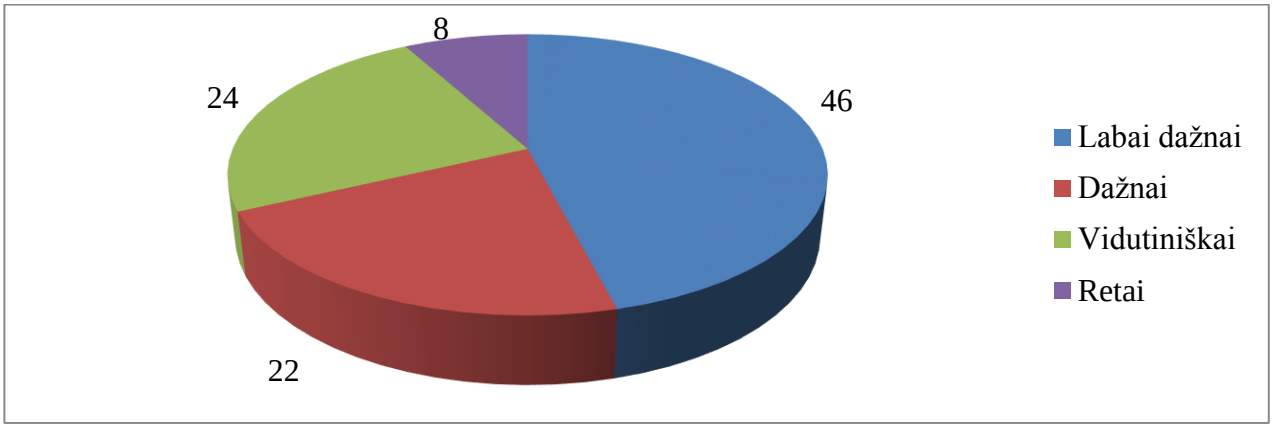
Anketos 6-uoju klausimu (žr. 5 priedą), siekta sužinoti, ***kokiomis vertybėmis ir kaip dažnai pensionato darbuotojams (toliau – respondentams) tenka vadovautis savo darbe.***

2 pav. **Respondentų atsakymai kokiomis vertybėmis ir kaip dažnai tenka vadovautis darbe**

Kaip matyti iš paveiksle Nr. 2 esančių duomenų, *labai dažnai* respondentai dirbdami savo darbą

vadovaujasi tokiomis vertybėmis kaip pagarba žmogui (82 proc.), kantrumas (78 proc.), supratimas (74 proc.), sąžiningumas (72 proc.), konfidencialumas (66 proc.), savarankiškumas (64 proc.), draugiškumas (62 proc.), pasitikėjimas ir teisingumas (po 56 proc.). Taip pat nemažai pensionato darbuotojų nurodė, kad jiems darbe *dažnai* tenka vadovautis tokiomis vertybėmis kaip pasitikėjimas bei draugiškumas (po 34 proc.), savarankiškumas ir teisingumas (po 32 proc.), atvirumas (26 proc.), konfidencialumas, sąžiningumas ir supratimas (po 24 proc). Didžiausia dalis respondentų nurodė, jog *retai* darbe naudojasi tokiomis vertybėmis kaip atvirumas (32 proc.), teisingumas (12 proc.), konfidencialumas (8 proc.), draugiškumas, pasitikėjimas ir savarankiškumas (po 4 proc.). Nors ir itin maža dalis (t. y. po 2 proc.) respondentų, tačiau nurodė, jog retai darbe naudojasi tokiais principais (vertybėmis) kaip kantrumas, pagarba žmogui, sąžiningumas ir supratimas. Tyrime dalyvavusių pensionato darbuotojų tarpe atsirado ir tokių respondentų, kurie nurodė tam tikromis vertybėmis savo darbe nesinaudojantys niekada, t. y. pasitikėjimu (4 proc.) ir supratimu (2 proc.).

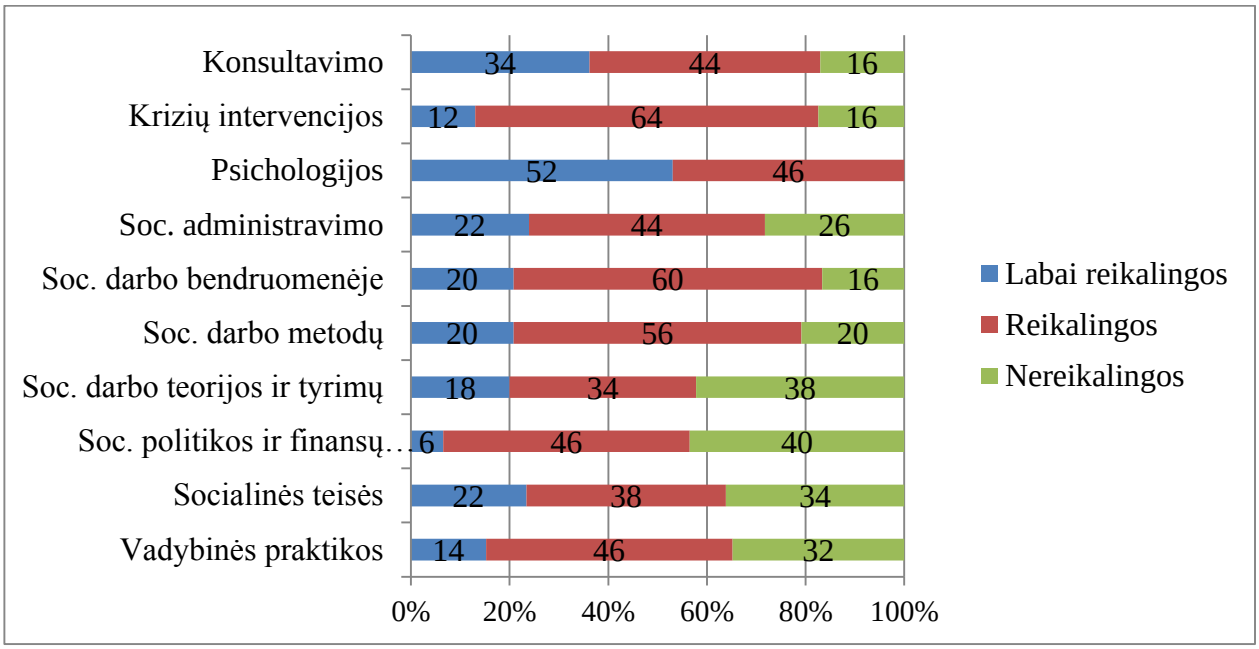

3 pav. **Respondentų atsakymai ar darbe dažnai susiduria su stresinėmis situacijomis**

Respondentų taip pat buvo klausiama ar savo darbe jie dažnai susiduria su stresinėmis situacijomis. Kaip matyti iš paveiksle Nr. 3 esančių duomenų (žr. 3 pav.), pensionato darbuotojams stresinės situacijos tikrai nėra retas reiškinys, kadangi kone pusė respondentų (46 proc.) nurodė, jog su stresinėmis situacijomis darbe susiduria *labai dažnai*. Dar 24 proc. respondentų nurodė, jog savo darbe su stresinėmis situacijomis susiduria *vidutiniškai*, 22 proc. – kad *dažnai* ir tik 8 proc. respondentų teigė, kad savo darbe su stresinėmis situacijomis susiduria *retai*. Pažymėtina tai, jog nei vienas tyrime dalyvavęs asmuo atsakydamas į šį klausimą nenurodė, jog savo darbe niekada nesusiduria su stresinėmis situacijomis. Tokie respondentų atsakymai į šį, jiems pateiktą klausimą rodo, kad stresinės situacijos jų darbe yra ganėtinai dažnas reiškinys.

Sekančiu klausimu respondentų buvo prašoma nurodyti, ***kokio pobūdžio žinios jiems labiausiai reikalingos jų darbe***, pateiktus galimus atsakymų variantus pažymint atitinkamose anketos (žr. 5 priedą, 8 anketos klausimą) skiltyse. *Labai reikalingomis* (žr. 4 pav.), respondentai įvardijo esant šio pobūdžio žinias: psichologijos (52 proc.), konsultavimo (34 proc.), socialinio administravimo bei

socialinės teisės (po 22 proc.), socialinio darbo bendruomenėje ir socialinio darbo metodų (po 20 proc.), socialinio darbo teorijos ir tyrimų (18 proc.), vadybinės praktikos (14 proc.) bei krizių intervencijos (12 proc.).

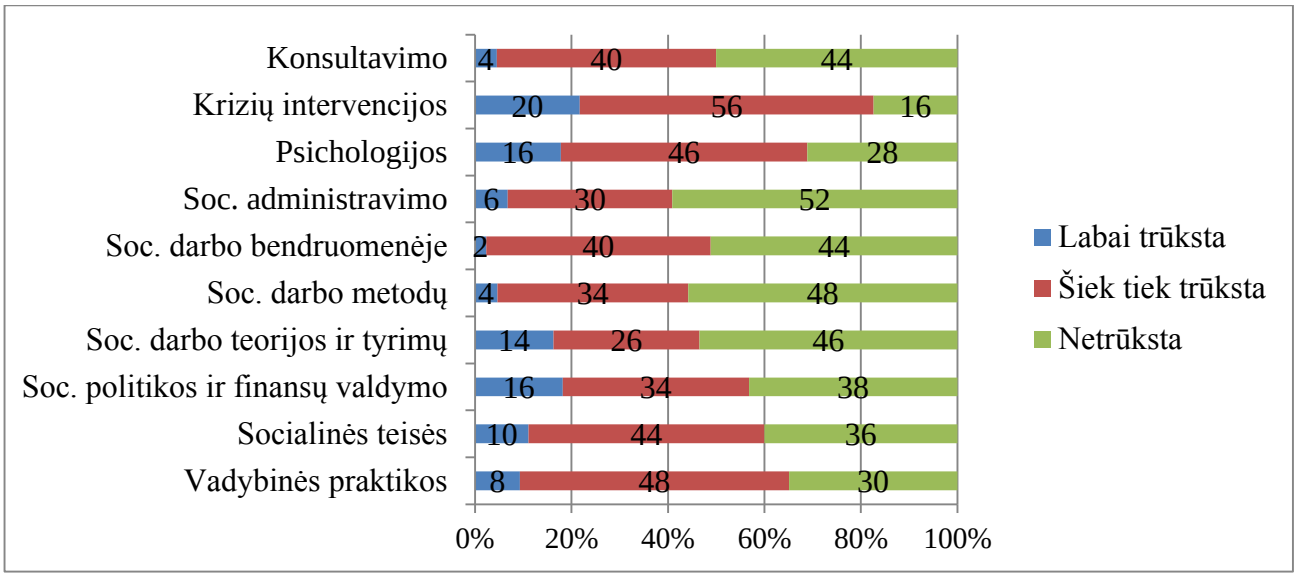

4 pav. **Respondentų atsakymai apie tai, kokio pobūdžio žinių jiems labiausiai reikia darbe**

Reikalingomis žiniomis (žr. 4 pav.) respondentai manė esant krizių intervencijos žinias (64 proc.), socialinio darbo bendruomenėje (60 proc.), socialinio darbo metodų (56 proc.), psichologijos, socialinės politikos ir finansų valdymo bei vadybinės praktikos (po 46 proc.), konsultavimo ir socialinio administravimo (po 44 proc.) žinias. Didžiausia dalis respondentų manė, jog *nereikalingomis* jų darbe yra tokios žinios kaip: socialinės politikos ir finansų valdymas (40 proc.), socialinio darbo teorijos ir tyrimų (38 proc.), socialinės teisės (34 proc.), vadybinės praktikos (32 proc.), socialinio administravimo (26 proc.), socialinio darbo metodų (20 proc.), konsultavimo, krizių intervencijos ir socialinio darbo bendruomenėje (po 16 proc.).

Išsiaiškinus kokio pobūdžio žinios yra reikalingos respondentams jų darbe, buvo tikslinga sužinoti ir tai, ***kokio pobūdžio žinių trūkumą savo darbe jaučia respondentai.*** Respondentų atsakymai į šį klausimą pavaizduoti paveiksle Nr. 5 (žr. 5 pav.). Pastebėtina tai, jog procentiškai sąlyginai nedidelė respondentų dalis nurodė, jog tam tikro pobūdžio žinių jiems *labai trūksta*: 20 proc. respondentų nurodė, jog labiausiai jiems stinga krizių intervencijos žinių, po 16 proc. tiriamųjų savo darbe pasigedo psichologijos bei socialinės politikos ir finansų valdymo žinių, 14 proc. – socialinio darbo teorijos ir tyrimų žinių. Dar 10 proc. respondentų nurodė, jog jiems atliekant savo darbą labai trūksta socialinės teisės, o 8 proc. – vadybinės praktikos žinių. Socialinio administravimo žinių labiausiai trūksta 6 proc. respondentų, konsultavimo bei socialinio darbo metodų žinių – po 4 proc. respondentų, o socialinio darbo bendruomenėje žinių labiausiai stinga tik 2 proc. tyrime dalyvavusių

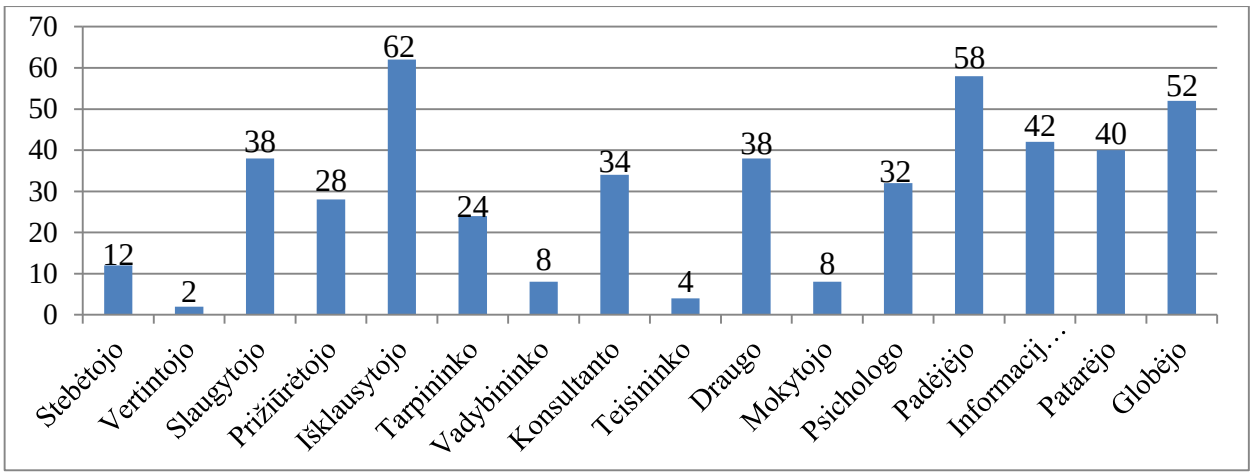
asmenų.

5 pav. **Respondentų atsakymai apie tai, kokio pobūdžio žinių jiems labiausiai trūksta darbe**

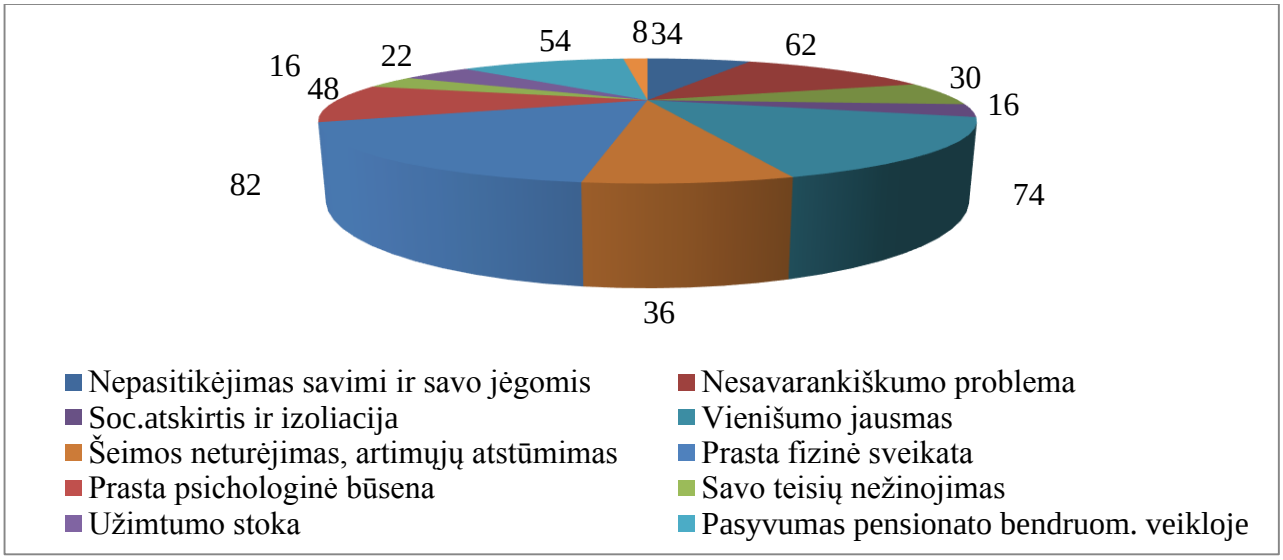
Pažymėtina ir tai, jog nemažai tiriamųjų nurodė, jog tam tikrų žinių jiems nors ir ne itin stipriai, tačiau *šiek tiek* vis dėlto trūksta. Tarp taip atsakiusiųjų pateko šis procentinis asmenų skaičius: krizių intervencijos (56 proc.), vadybinės praktikos (48 proc.), psichologijos (46 proc.), socialinės teisės (44 proc.), konsultavimo bei socialinio darbo bendruomenėje (po 40 proc.), socialinio darbo metodų ir socialinės politikos bei finansų valdymo (po 34 proc.), socialinio administravimo (30 proc.), socialinio darbo teorijos ir tyrimų (26 proc.) respondentų. Išanalizavus atsakymų rezultatus paaiškėjo, jog darbe respondentams *mažiausiai stinga* tokių žinių kaip socialinio administravimo (52 proc.), socialinio darbo metodų (48 proc.), socialinio darbo teorijos ir tyrimų (46 proc.), konsultavimo bei socialinio darbo bendruomenėje (po 44 proc.), socialinės politikos ir finansų valdymo (38 proc.), socialinės teisės (36 proc.), vadybinės praktikos (30 proc.) ir psichologijos (28 proc.) bei krizių intervencijos (16 proc.) žinių.

Respondentų buvo prašoma nurodyti ir ne daugiau kaip penkis socialinio darbuotojo vaidmenis, kuriuos jie galėtų priskirti sau. Kaip matyti iš paveikslo Nr. 6 (žr. 6 pav.), *daugiau nei pusė respondentų sau priskyrė* tokius socialinio darbuotojo vaidmenis kaip: išklausytojas (62 proc.), padėjėjas (58 proc.), globėjas (52 proc.). *Kiti respondentų atsakymai neperžengė 50 proc. ribos* ir pagal procentinį atsakymų pasiskirstymą buvo sekantys: informacijos teikėjas (42 proc.), patarėjas (40 proc.), slaugytojas ir draugas (po 38 proc.), konsultantas (34 proc.), psichologas (32 proc.), prižiūrėtojas (28 proc.), tarpininkas (24 proc.). *Mažiausia dalis* respondentų sau, kaip svarbiausius socialinio darbuotojo vaidmenis priskyrė stebėtojo (12 proc.), vadybininko ir mokytojo (po 8 proc.), teisininko (4 proc.) bei vertintojo (2 proc.) vaidmenis.

6 pav. **Respondentų atsakymai apie tai, kokius svarbiausius socialinio darbuotojo vaidmenis jie galėtų priskirti sau**

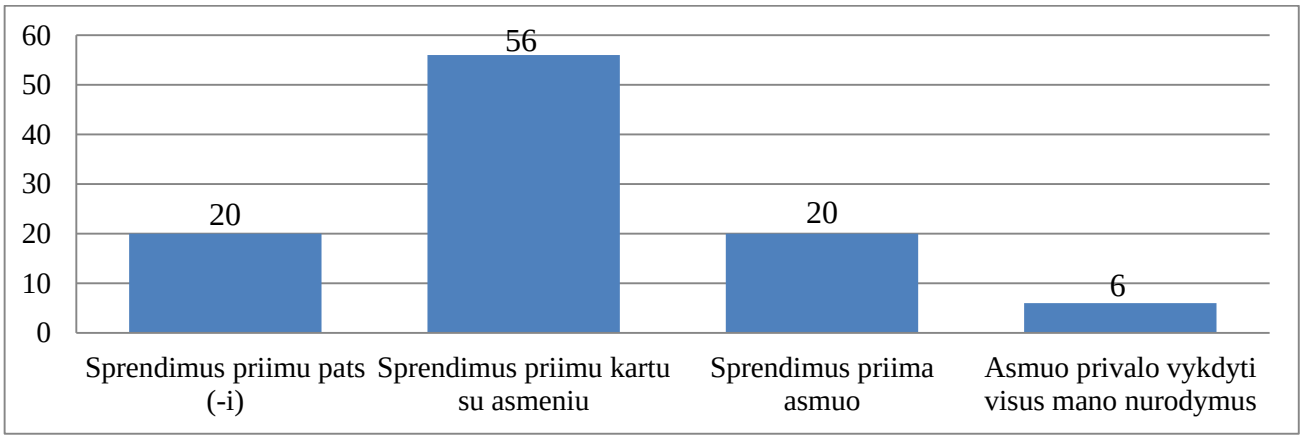
Anketos 11 klausimas buvo skirtas sužinoti ***kokių problemų, respondentų nuomone, dažniausiai turi pensionate gyvenantys asmenys.*** Respondentų atsakymų į šį klausimą pasiskirstymas grafiškai pavaizduotas paveiksle Nr. 7 (žr. 7 pav.).

7 pav. **Respondentų atsakymai apie tai, kokių problemų jų manymu, dažniausiai turi pensionato gyventojai**

Didžiausios dalys tiriamųjų nurodė (žr. 7 pav.), jog jų nuomone pensionato gyventojus dažniausiai kamuoja prasta fizinė sveikata (82 proc.), vienišumo jausmas (74 proc.), savarankiškumo stoka (62 proc.), pensionato gyventojų pasyvumas ir jų nenoras dalyvauti pensionato bendruomeninėje veikloje (54 proc.), taip pat ir prasta jų psichologinė būsena (48 proc.), šeimos neturėjimas arba artimųjų atstūmimas (36 proc.), nepasitikėjimas savimi ir savo jėgomis ir galimybėmis (34 proc.), socialinių įgūdžių trūkumas (30 proc.), užimtumo trūkumas (22 proc.). *Mažiausia dalis* respondentų pensionato gyventojų problemomis įvardijo esant socialinę atskirtį ir izoliaciją bei savo teisių nežinojimą (po 16 proc.) ir neigiamą visuomenės požiūrį į juos (8 proc.).

Respondentų buvo prašoma nurodyti ir tai, **kokį bendravimo būdą, priimant sprendimus pensionato gyventojo atžvilgiu, jie, kaip pensionato darbuotojai, dažniausiai taiko savo darbe.** Respondentų atsakymai į šį, jiems pateiktą klausimą pavaizduoti paveiksle Nr. 8 (žr. 8 pav.).

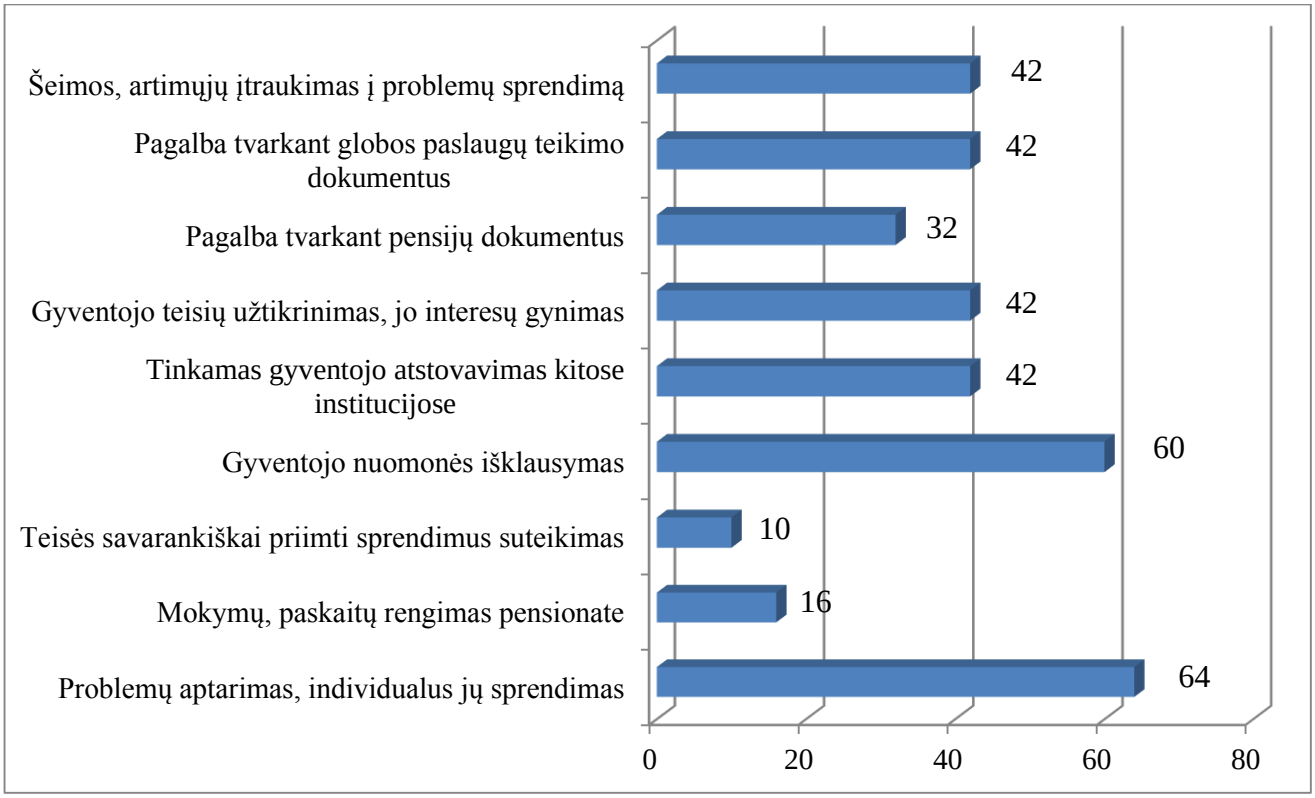

8 pav. **Respondentų atsakymai apie tai, kokį bendravimo būdą, priimant sprendimus pensionato gyventojo atžvilgiu, jie taiko dažniausiai savo darbe**

Didžiausia dalis (žr. 8 pav.), t. y. daugiau nei pusė tyrime dalyvavusių respondentų (56 proc.) nurodė, jog sprendimus jie priima kartu su pensionato gyventoju. Dar po 20 proc. respondentų nurodė, jog sprendimus priima savarankiškai, tačiau apie juos asmenį informuoja ir atsižvelgia į jo pareikštą nuomonę arba sprendimus priima pensionato gyventojas pagal respondento jam pateiktas rekomendacijas. Tik 6 proc. tiriamųjų nurodė, jog pensionato gyventojai privalo vykdyti visus respondentų jiems pateiktus nurodymus.

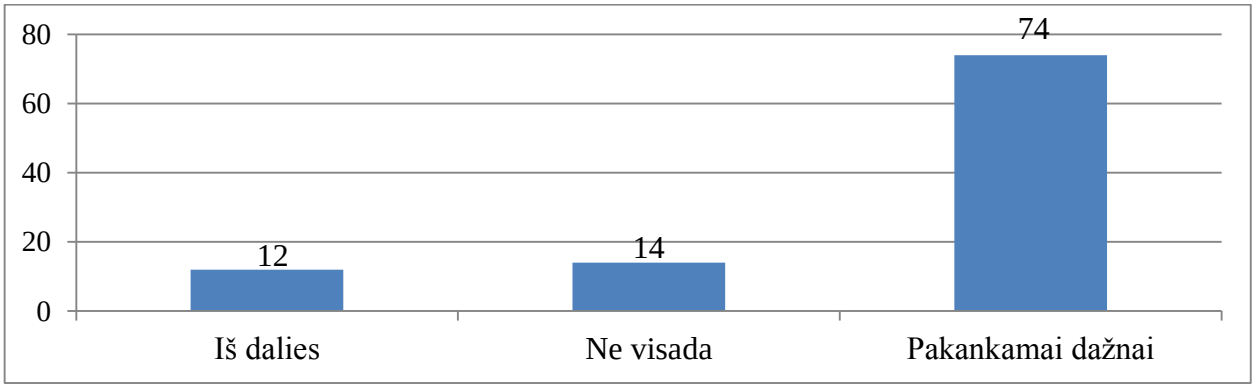
Tyrimui skirtoje anketoje, sekantis klausimas Nr. 13 (žr. 5 priedą) buvo skirtas respondentams siekiant sužinoti, ***kurie iš atsakymų variantuose pateiktų nurodytųjų būdų jų manymu yra svarbiausi, teikiant socialinę pagalbą senyvo amžiaus asmenims, gyvenantiems pensionate.*** *Daugiau nei pusė respondentų* (žr. 9 pav.) buvo įsitikinę tuo, jog pensionato gyventojams itin svarbus yra problemų aptarimas ir individualus jų sprendimas pagal kiekvieno pensionato gyventojo individualius poreikius ir jų atveju susiklosčiusią situaciją (64 proc.) bei itin svarbus veiksnys yra pensionato gyventojo nuomonės išklausymas ir atsižvelgimas į ją, priimant įvairius sprendimus, susijusius su jo gerove (60 proc.). Po 42 proc. tiriamųjų nurodė, kad jų manymu svarbiausi socialinės pagalbos teikime pensionato gyventojams yra šeimos bei artimųjų įtraukimas į problemų, su kuriomis susiduria gyventojas, sprendimą, pagalba gyventojui tvarkant globos paslaugų teikimui gauti reikalingus dokumentus, gyventojo teisių užtikrinimas ir interesų gynimas bei tinkamas gyventojo atstovavimas kitose institucijose. Dar 32 proc. respondentų svarbiu veiksniu laikė esant pagalbos gyventojui teikimą, tvarkant pensijų gavimui gauti būtinus dokumentus. *Mažiausios dalys respondentų* išskyrė tokias aplinkybes kaip mokymų, paskaitų rengimas pensionate, į juos įtraukiant aktyviai dalyvauti ir

pensionato gyventojus (16 proc.) bei teisės savarankiškai priimti sprendimus pensionato gyventojui suteikimas (10 proc.).

9 pav. **Respondentų atsakymai apie tai, kuris iš būdų yra svarbiausias, teikiant socialinę pagalbą asmenims, gyvenantiems pensionate**

Respondentų buvo klausiama ir apie tai, ***ar pensionato socialiniai darbuotojai, jų nuomone, geba padėti pensionato gyventojams atstovauti save ir tinkamai orientuotis, išreiškiant savo interesus.*** Respondentų atsakymų procentinis pasiskirstymas į šį klausimą pateiktas paveiksle Nr. 10 (žr. 10 pav.).

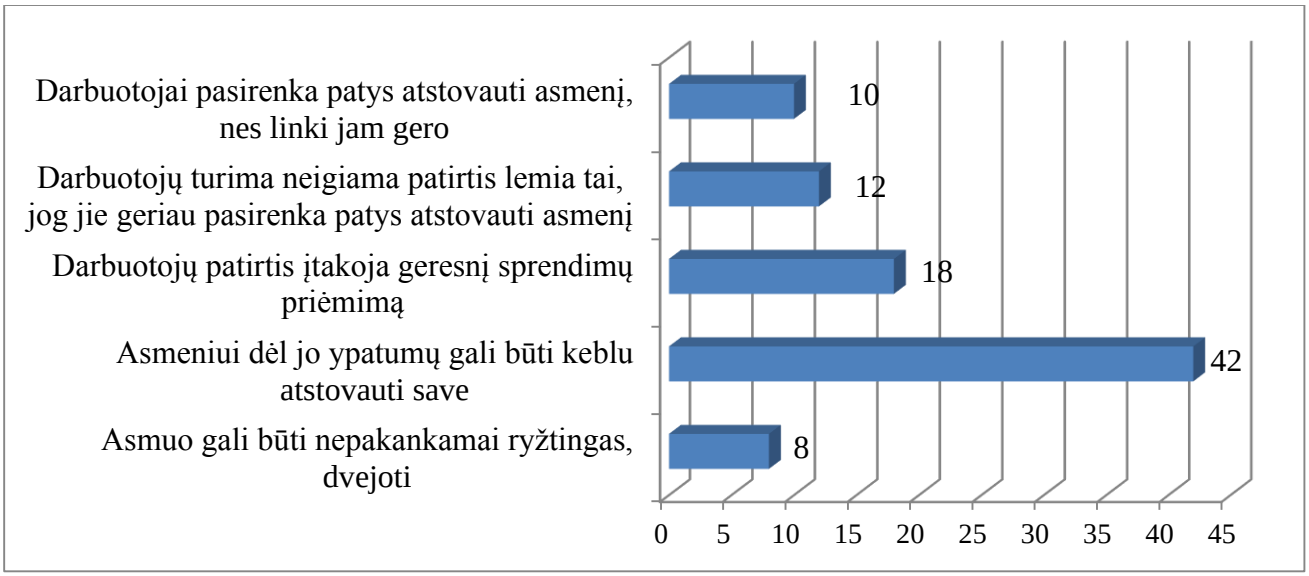

10 pav. **Respondentų atsakymai apie tai, ar pensionato socialiniai darbuotojai geba padėti pensionato gyventojams atstovauti save ir išreikšti savo interesus**

Didžiausia dalis tiriamųjų (74 proc.) nurodė, jog jų nuomone, pakankamai dažnai pensionato

socialiniai darbuotojai tai geba padaryti, 14 proc. manė, jog ne visada, o 12 proc., - jog iš dalies.

Sekančiu klausimu (anketos klausimas Nr. 15, žr. darbo priedą Nr. 5), respondentų buvo prašoma pasirinkti tik vieną atsakymą iš penkių galimų ir taip pagrįsti savo nuomonę į prieš tai buvusį klausimą ***apie tai, kas įtakoja pensionato socialinių darbuotojų sprendimą teikti pagalbą asmenims, juos atstovaujant.*** *Didžiausia dalis respondentų* (42 proc.) (žr. 11 pav.) nurodė, jog pensionato darbuotojai žino, jog dėl fizinių ar psichologinių gyventojo ypatumų savęs atstovavimas jam gali būti pernelyg sudėtingas procesas (42 proc.). 18 proc. teigė, kad pensionato darbuotojų patirtis įtakoja geresnį sprendimų priėmimą ir problemų sprendimą negu tai galėtų atlikti pats gyventojas, 12 proc. respondentų teigimu, pensionato darbuotojai turi nemažą darbinę patirtį, kurioje yra buvę atvejų, kuomet pensionato gyventojui suteikus teisę pačiam save atstovauti, buvo sulaukta neigiamų padarinių, 10 proc. nurodė, jog pensionato darbuotojai tai daro tik pensionato gyventojams linkėdami gero, o *mažiausia dalis* tyrime dalyvavusių pensionato darbuotojų, t.y. 8 proc. buvo įsitikinę tuo, jog pensionato gyventojas gali būti nepakankamai ryžtingas, dvejoti, todėl savęs atstovavimas gali būti nepakankamai efektyvus, užtrukti ilgesnį laiką nei tai turėtų trukti įprastais atvejais.

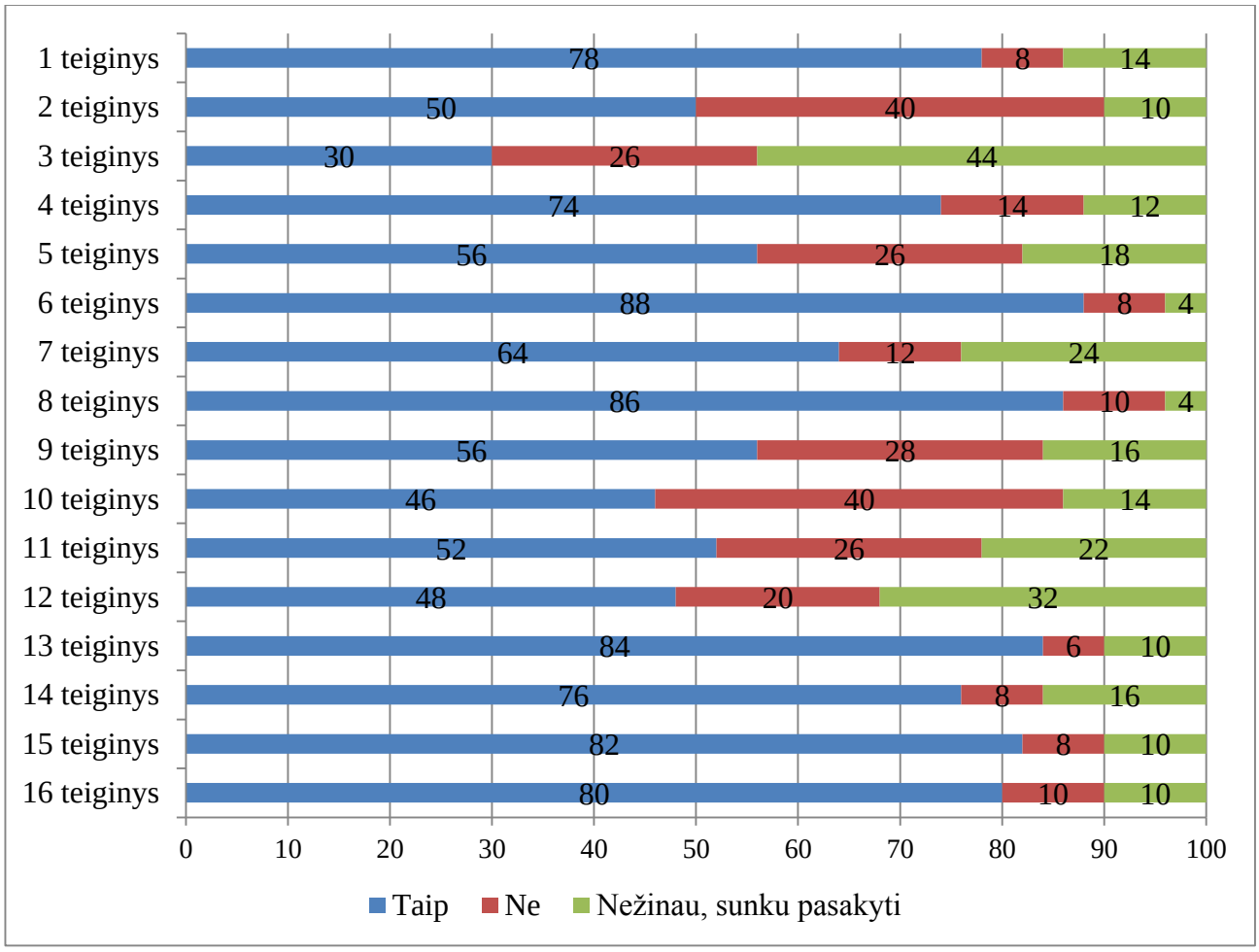

11 pav. **Respondentų atsakymai apie tai, kas įtakoja pensionato socialinių darbuotojų sprendimą teikti pagalbą asmenims, juos atstovaujant**

Anketos-klausimyno šešioliktas klausimas (žr. 5 priedą) buvo sudarytas iš 16 teiginių į kuriuos atsakydami respondentai turėjo pasirinkti ir pažymėti vieną iš šalia teiginio duotų atsakymų, t.y. *„taip“, „ne“* ir *„nežinau, sunku pasakyti“*.

Daugiausiai respondentų (žr. 12 pav.) *pritarė sekantiems teiginiams,* nurodydami, kad: jie yra susipažinę su pareigybėmis ir darbo laiko normatyvais (88 proc.), jog pensionate organizuojami mokymai, seminarai ir pan. jame dirbantiems darbuotojams (arba ar jie yra siunčiami tobulinti savo kvalifikaciją) (86 proc.), pensionate teikiamų paslaugų kokybę net 84 proc. respondentų nurodė

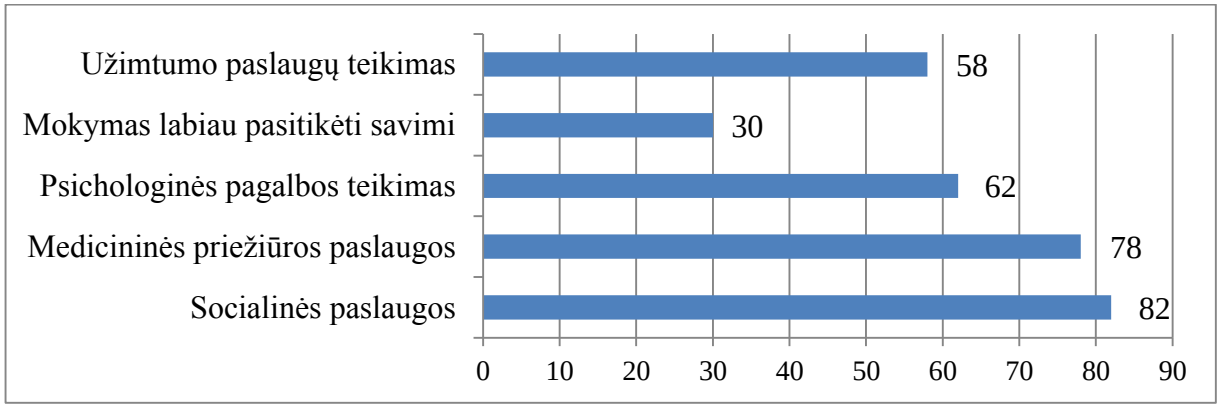
galintys įvertinti teigiamai, pensionate dirbantį personalą net 82 proc. respondentų įvertino esant kaip pakankamai dėmesingą pensionato gyventojams bei suinteresuotą atsižvelgti į gyventojų nuomonę (80 proc.). Dar 78 proc. respondentų teigė, jog pensionate dirba pakankamas skaičius administracijos darbuotojų, o lygiai pusė tyrimo dalyvių (50 proc.) nurodė, jog pensionate jų manymu dirba ir pakankamas skaičius socialinių darbuotojų. 76 proc. respondentų nurodė, jog jų manymu, pensionato gyventojams yra siūloma pakankamai paslaugų. Darbo krūvį, tenkantį vienam soc. darbuotojui, jo padėjėjui, slaugytojui kaip nesant per didelį vertino 74 proc. respondentų. 64 proc. respondentų manymu, socialinę globą pensionate teikiančių darbuotojų išsilavinimas yra pakankamas, o po 56 proc. tiriamųjų nurodė, jog pensionate pakanka kitų sričių specialistų, o taip pat, jog administracija pakankamai lėšų ir dėmesio skiria socialinių darbuotojų kvalifikacijos kėlimui. 52 proc. respondentų sutiko su teiginiu, jog pensionatas yra pakankamai aprūpintas darbui reikalingomis medicinos priemonėmis. Dar beveik pusė respondentų sutiko su teiginiais, jog pensionate teikiamų paslaugų kaina yra atininkanti jų kokybę (48 proc.) ir, kad pensionatas pakankamai aprūpina darbuotojus darbo priemonėmis (46 proc.).

12 pav. **Respondentų atsakymai į teiginius apie pensionatą apie tai, kas įtakoja pensionato socialinių darbuotojų sprendimą teikti pagalbą asmenims, juos atstovaujant**

Mažiausia dalis tiriamųjų (30 proc.) manė (žr. 12 pav.), kad pensionate specialistų pareigybių sąrašas ir skaičius atitinka dabar galiojančių norminių aktų reikalavimus. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad net 40 proc. respondentų buvo įsitikinę, jog pensionate dirbančių socialinių darbuotojų skaičius yra per mažas, o dar tiek pat, t. y. 40 proc. pensionato darbuotojų nuomone, įstaiga darbuotojus darbo priemonėmis aprūpina nepakankamai. Dar 28 proc. respondentų buvo įsitikinę tuo, jog pensionato administracija nepakankamai lėšų bei dėmesio skiria ir socialinių darbuotojų kvalifikacijos kėlimui. Po 26 proc. respondentų nurodė, jog pensionate specialistų pareigybių sąrašas ir skaičius nėra atitinkantys šiuo metu galiojančių norminių aktų reikalavimų bei, kad įstaiga yra nepakankamai aprūpinta darbui reikalingomis medicinos priemonėmis (26 proc.). Taip pat 20 proc. respondentų nurodė, jog pensionate teikiamų paslaugų kaina nėra atitinkanti jų kokybės.

Sekančiu klausimu siekta sužinoti respondentų nuomonę, ***kurios paslaugos pensionato gyventojams yra svarbesnės ir reikalingesnės*** (žr. 13 pav.).

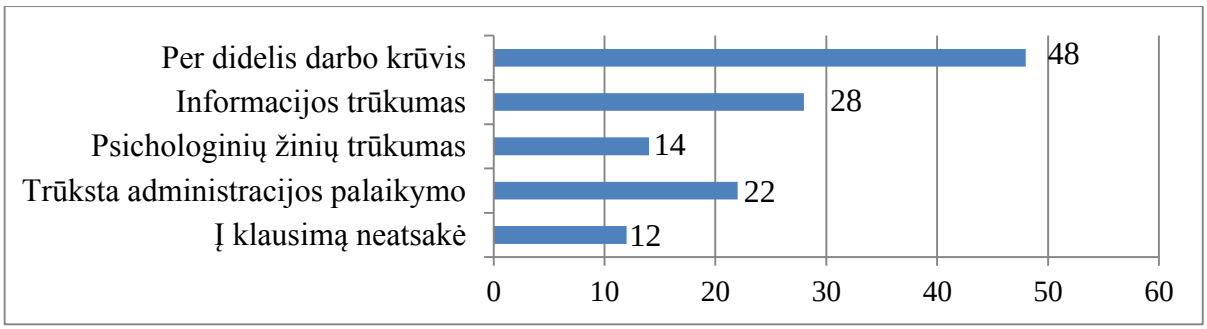

13 pav. **Respondentų atsakymai apie tai, kokios paslaugos jų manymu yra svarbesnės ir reikalingesnės pensionato gyventojams**

Respondentų atsakymai nuo daugiausiai procentiškai pasirinkusių atitinkamą atsakymą iki mažiausiai išsidėstė sekančiai (žr. 13 pav.): socialinės paslaugos (82 proc.), medicininės priežiūros paslaugos (78 proc.), psichologinės pagalbos teikimas (62 proc.), užimtumo paslaugų teikimas (58 proc.), mokymas labiau pasitikėti savimi ir būti savarankiškesniais (30 proc.).

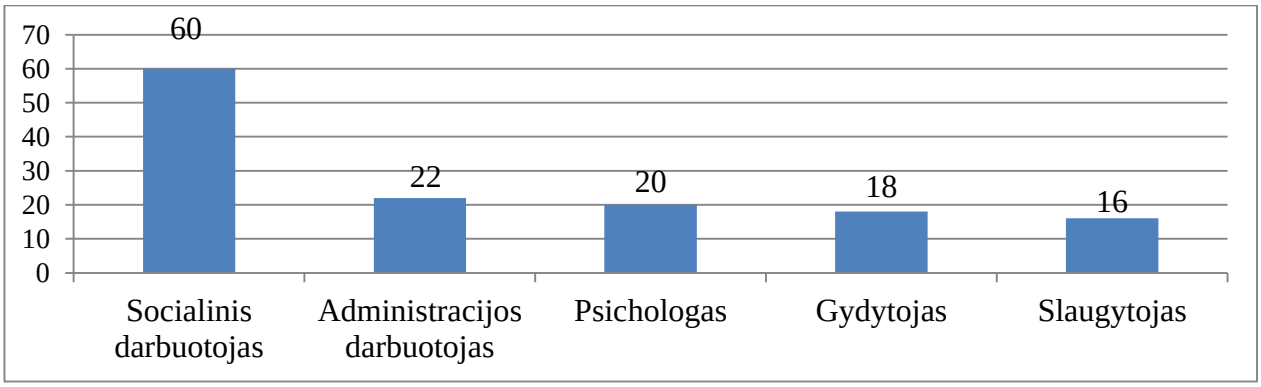
Į sekantį klausimą apie tai ***ar kasdieniniame darbe socialiniai darbuotojai ir medikai bendradarbiauja, tenkinant gyventojų poreikius,*** visi respondentai absoliučiai atsakė teigiamai, pasirinkdami atsakymą, jog *„taip, bendradarbiauja“* (100 proc.).

Taip pat buvo svarbu sužinoti ir tai, ***kokie veiksniai, respondentų nuomone, trukdo pensionato darbuotojų bendradarbiavimui.*** Beveik pusė respondentų (48 proc.) (žr. 14 pav.) įvardijo per didelį darbo krūvį, 28 proc. – informacijos trūkumą, 22 proc. – administracijos palaikymo trūkumas, o 14 proc. – psichologinių žinių trūkumą. Dar 12 proc. į šį, anketoje pateiktą klausimą, neatsakė.

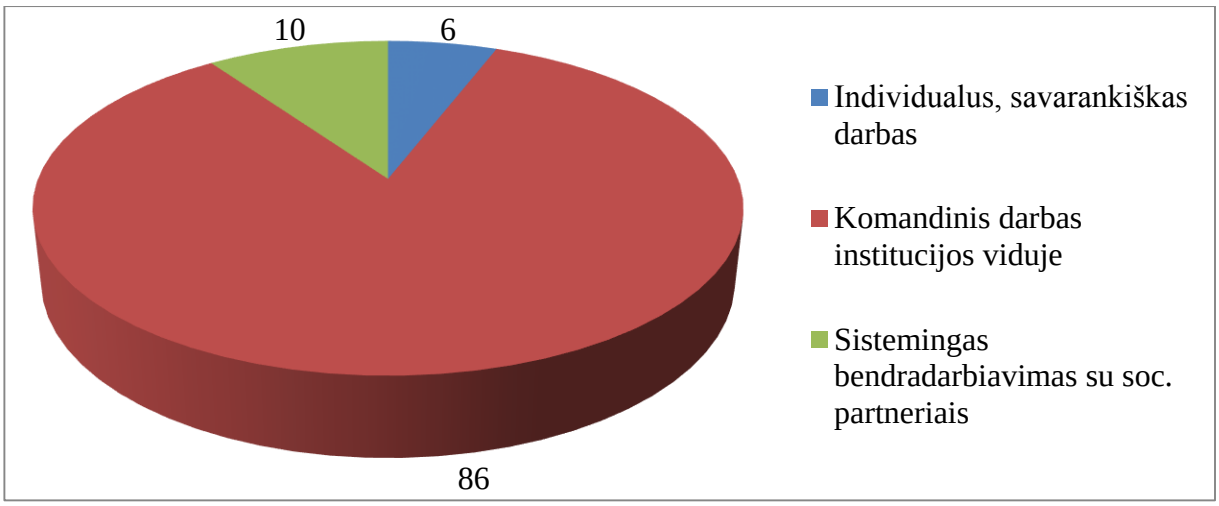
14 pav. **Respondentų atsakymai apie tai, kokie veiksniai trukdo bendradarbiavimui**

Sekančiu anketoje esančiu klausimu Nr. 20 (žr. 5 priedą), respondentų buvo prašoma ***pažymėti darbuotoją, kuris, jų nuomone, yra bendradarbiavimo iniciatorius pensionate.*** Grafinis šių duomenų atvaizdavimas pateiktas paveiksle Nr. 15 (žr. 15 pav.). Daugiausiai respondentų (60 proc.) teigė, jog bendradarbiavimo iniciatoriumi pensionate yra socialinis darbuotojas. Kiti atsakymai pasiskirstė sekančiai: administracijos darbuotojas (22 proc.), psichologas (20 proc.), gydytojas (18 proc.), slaugytojas (16 proc.).

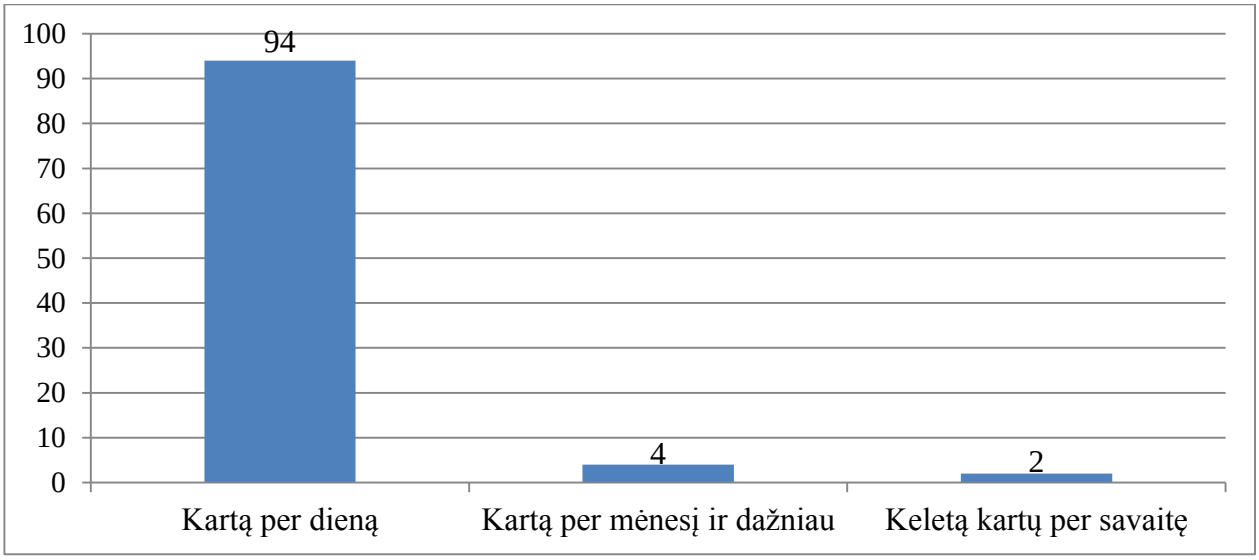
15 pav. **Respondentų atsakymai apie tai, kuris pensionato darbuotojas yra bendradarbiavimo iniciatorius**

Atsakydami į anketoje pateiktą klausimą Nr. 21 (žr. 5 priedą), apie tai ***kokia darbo forma/būdas dominuoja pensionate,*** didžioji dauguma respondentų (86 proc.) nurodė (žr. 16 pav.), jog pensionate vyrauja komandinis darbas institucijos viduje. Dar 10 proc. teigė, kad pensionate vyskta sistemingas bendradarbiavimas su socialiniais partneriais, o 6 proc. – jog pensionate dominuoja individualus, savarankiškas darbas.

16 pav. **Respondentų atsakymai apie tai, kokia darbo forma/būdas dominuoja pensionate**

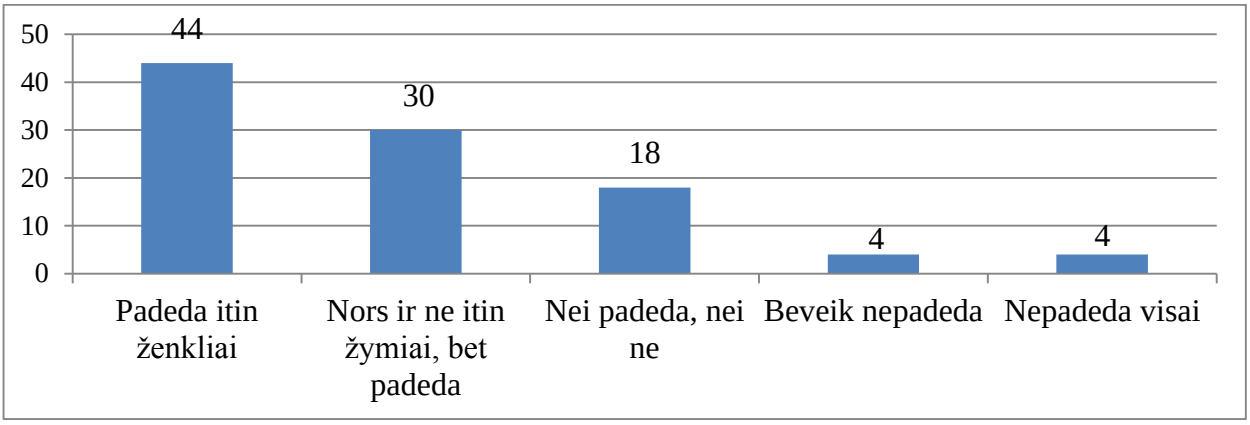
Atliekant tyrimą, buvo svarbu sužinoti ir tai, ***kaip dažnai vyksta bendri pensionato specialistų pasitarimai dėl asmenų poreikių.*** Atsakymai atsispindi paveiksle Nr. 17 (žr. 17 pav.). Net 94 proc. respondentų nurodė, jog bendri pensionato specialistų pasitarimai dėl asmenų poreikių vyksta kartą per dieną ir tik 4 proc. nurodė, kad kartą per mėnesį ir dažniau arba, jog keletą kartų per savaitę (2 proc.).

17 pav. **Respondentų atsakymai apie tai, kaip dažnai vyksta bendri pensionato specialistų pasitarimai dėl asmenų poreikių**

Atliktame tyrime, respondentų buvo klausiama ir apie tai, ***kiek jų nuomone, įstaigos veiklai padeda programinis finansavimas (per įgyvendinamus projektus).*** Paveiksle Nr. 18 pavaizduotas respondentų atsakymų į šį klausimą skirstinys (žr. 18 pav.). Beveik pusė (44 proc.) tyrime dalyvavusių pensionato darbuotojų (žr. 18 pav.) buvo nuomonės, *jog programinis finansavimas pensionato veiklai padeda tin ženkliai*. 30 proc. respondentų teigimu, *programinis finansavimas nors ir ne itin ženkliai,*

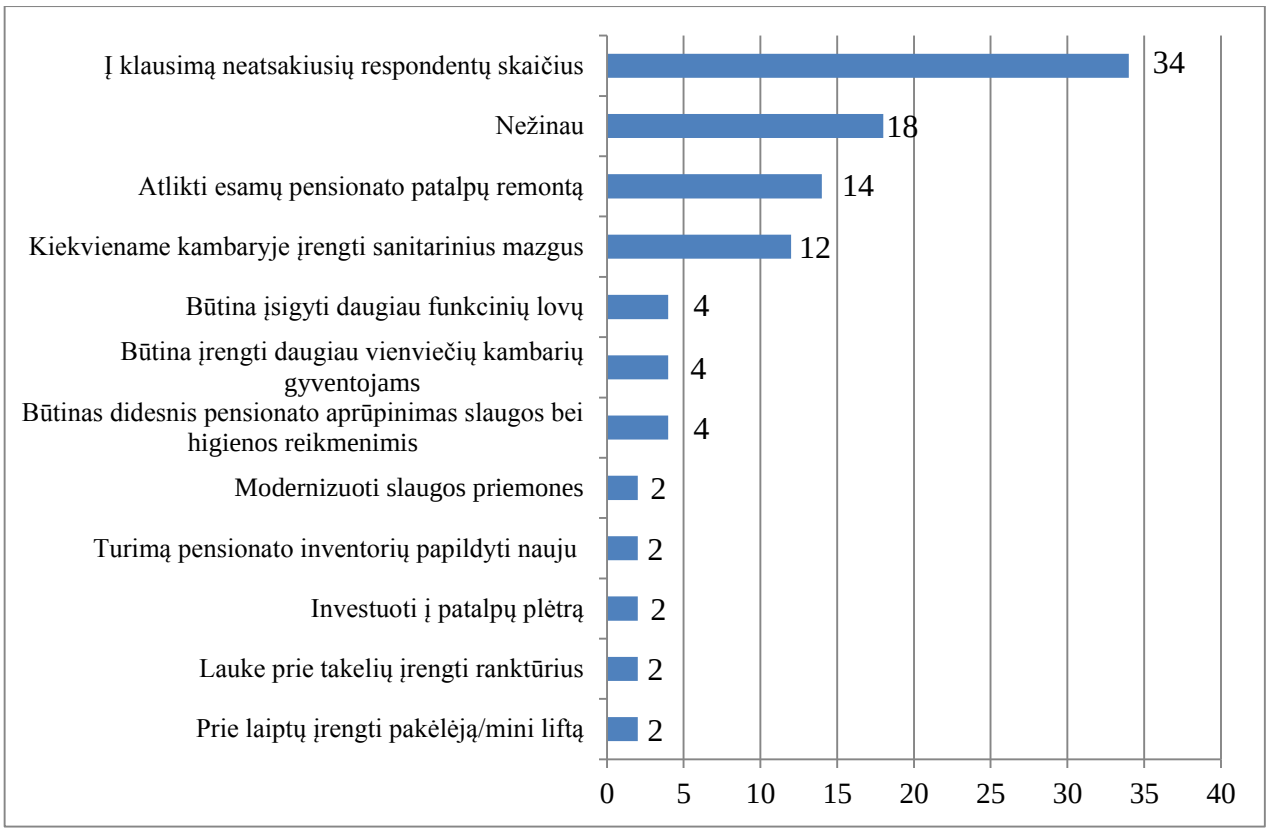
bet pensionato veiklai padeda, o 18 proc. nurodė, jog *jų nuomone programinis finansavimas pensionato veiklai nei padeda, nei nepadeda*. Tik nedidelė dalis tyrime dalyvavusiųjų (t. y. po 4 proc.) nurodė, jog programinis finansavimas pensionato veiklai arba *beveik nepadeda* arba *nepadeda visai* (žr. 18 pav.).

18 pav. **Respondentų atsakymai apie tai, kiek padeda įstaigos veiklai programinis finansavimas**

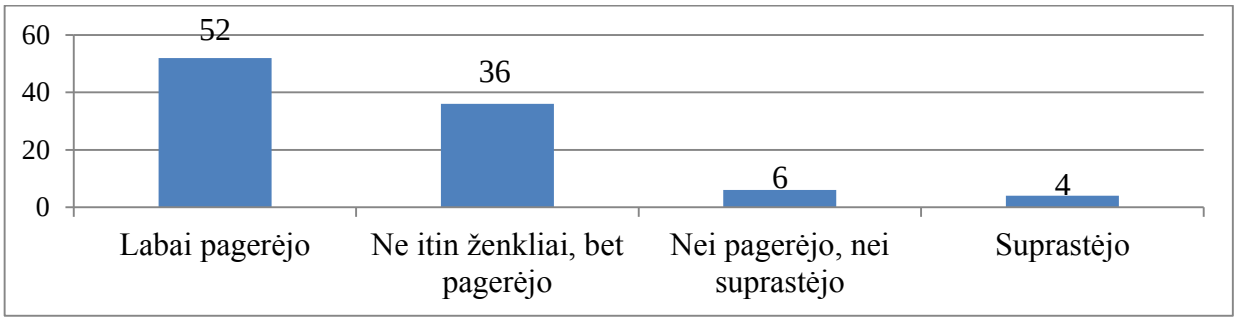
Tai pat respondentams pateiktoje anketoje-klausimyne buvo pateiktas ir vienas atviro pobūdžio klausimas apie tai ***kokias materialines infrastruktūras reikėtų realizuoti pensionate, siekiant pagerinti socialinės globos paslaugų teikimo kokybę pensionato gyventojams.*** Atsakymus į šį klausimą respondentai turėjo pateikti laisva forma, išreikšdami savo nuomonę ir ją įrašydami. Pažymėtina tai (žr. 19 pav.), jog net 34 proc. respondentų į šį klausimą neatsakė, o dar 18 proc. atsakė, jog nežino.

Kiti respondentų atsakymai pasiskirstė sekančiai (žr. 19 pav.): reikėtų atlikti patalpų remontą (14 proc.), reikėtų suprojektuoti ir kiekviename gyvenamajame kambaryje įrengti sanitarinius mazgus (12 proc.), pensionatui būtina įsigyti daugiau funkcinių lovų (4 proc.), įrengti daugiau vienviečių gyvenamųjų kambarių (4 proc.), pensionatas turėtų būti labiau aprūpinamas slaugos ir higienos priemonėmis (4 proc.), pensionate esančios slaugos priemonės turi būti modernizuojamos (2 proc.), pensionato turimas inventorius turi būti papildomas nauju (2), įstaiga turėtų daugiau investuoti į pensionato patalpų plėtrą (2 proc.), turėtų būti daugiau įrangos žmogaus perkėlimui į vonią ar dušą (2 proc.), lauke prie takelių reikėtų įrengti ranktūrius (2 proc.), o prie laiptų būtina įrengti pakėlėją/mini liftą (2 proc.).

19 pav. **Materialinės infrastruktūros, kurias reikėtų realizuoti, siekiant pagerinti socialinės globos paslaugų teikimo kokybę pensionato gyventojams**

Paskutiniuoju anketoje esančiu klausimu (žr. 5 priedą), respondentų buvo prašoma nurodyti, ***ar jų nuomone, socialinės globos paslaugų teikimo kokybė pensionate per paskutinius metus pagerėjo ar išliko nepakitusi*** (žr. 20 pav.).

20 pav. **Respondentų atsakymai apie tai, ar jų nuomone, socialinės globos paslaugų teikimo kokybė pensionate per paskutinius metus pagerėjo ar išliko nepakitusi**

Daugiau kaip pusė tiriamųjų (52 proc.) (žr. 20 pav.), nurodė, jog socialinės globos paslaugų teikimo kokybė pensionate *labai pagerėjo*, dar 36 proc. nurodė, jog pensionate socialinės globos paslaugų teikimo kokybė *nors ir nežymiai, tačiau pagerėjo*. Tik maža dalis tiriamųjų nurodė, kad pensionate teikiamų paslaugų kokybė *išliko tokia pati* (6 proc.), arba netgi *suprastėjo* (4 proc.). Dar 2 proc. respondentų, nurodė, jog negali atsakyti į šį klausimą.

3.4. Empirinio tyrimo apibendrinimas

Atlikus respondentų charakteristikos analizę, paaiškėjo, jog tyrime dalyvavusių pensionato darbuotojų didžiausią dalį sudarė moterys (92 proc.). Daugiausiai tyrimo dalyviai buvo 46-55m., 56-65 m. arba 36-45 m. amžiaus. Respondentų įgytas išsilavinimas dažniausiai buvo aukštasis universitetinis, tokie asmenys sudarė beveik trečdalį tiriamųjų (26 proc.) arba aukštesnysis, arba vidurinis su įgyta profesine kvalifikacija. Pažymėtina tai, jog didžiausia dalis respondentų socialinio darbo srityje turi pakankamai mažą darbinę patirtį, kuri siekia nuo 1 m. iki 5 m. (32 proc.). Šiek tiek daugiau nei 20 proc. respondentų nurodė, socialinio darbo sferoje dirbantys 5-10 m. (24 proc.) arba 15 m. ir daugiau (22 proc.). Taip pat kaip ir socialinio darbo srityje dirbančių asmenų, dalyvavusių tyrime skaičius, didžiausias dirbančių tiriamoje įstaigoje skaičius buvo 1-5 m., tokie tiriamieji sudarė beveik pusę visų respondentų (46 proc.), o 15 m. ir daugiau pensionate dirbančių asmenų skaičius sudarė 22 proc.. Tik 4 proc. respondentų nurodė, jog VšĮ Antavilių pensionate dirba trumpiau nei vienerius metus. Toks respondentų patirties socialinio darbo srityje bei konkrečiai tiriamoje įstaigoje procentinis pasiskirstymas leidžia daryti prielaidą, jog tyrime dalyvavusieji pensionato darbuotojai pakankamai gerai žino pensionato darbo (veiklos) ypatumus, dirbdami susiduria su įvairiomis problemomis ir spręstinomis situacijomis, žino kokių priemonių darbe jiems trūksta ir gali pasakyti ką pensionato vadovybė turėtų pensionate pakeisti, kad teikiamos socialinės globos paslaugos pensionate taptų dar kokybiškesnės ir veiksmingesnės.

Aptariant tyrimo rezultatus, gautus apibendrinus šio tyrimo metu respondentų pateiktus atsakymus į anketoje esančius klausimus, išryškėjo šios pagrindinės tendencijos: **dažniausiai savo darbe respondentai vadovaujasi šiomis vertybėmis**: pagarba žmogui, kantrumas, supratimas, sąžiningumas, konfidencialumas, savarankiškumas, draugiškumas, pasitikėjimas ir teisingumas. Retai pensionato darbuotojai nurodė savo darbe besivadovaujantys tokiomis vertybėmis kaip atvirumas, teisingumas ir konfidencialumas. Nors sąlyginai ir maža dalis tiriamųjų (po 2 proc.), tačiau nurodė, jog savo darbe retai vadovaujasi kantrumu, pagarba žmogui, sąžiningumu ir supratimu, o kai kuriomis vertybėmis po 2 proc. bei 4 proc. respondentų nurodė savo darbe nesivadovaujantys niekuomet (tai pasitikėjimu ir supratimu). **Pensionato darbuotojų darbinėje veikloje stresinės situacijos yra itin dažnas reiškinys**, nes su stresu ir stresinėmis situacijomis pensionato veikloje susiduria beveik pusė visų tyrime dalyvavusių asmenų ir nei vienas respondentas nenurodė, kad savo darbe su stresinėmis situacijomis niekada netenka susidurti.

Įvertinus tai, kokio pobūdžio žinios respondentams, dirbant pensionate yra labiausiai reikalingos ir kokių žinių vis dėlto jiems labiausiai trūksta, išryškėjo tai, jog labiausiai reikalingomis pensionato darbuotojų veikloje respondentai laikė esant psichologijos, konsultavimo, socialinio administravimo, socialinės teisės, socialinio darbo bendruomenėje ir

socialinio darbo metodų žinias, o **žiniomis, kurių pensionato darbuotojams labiausiai trūksta, respondentai įvardijo** krizių intervencijos, psichologijos, socialinės politikos ir finansų valdymo bei socialinio darbo teorijos ir tyrimų žinias.

Respondentai sau dažniausiai priskyrė tokius socialinio darbuotojo darbui būdingus vaidmenis, kaip: išklausytojas, padėjėjas, globėjas, informacijos teikėjas, patarėjas, slaugytojas, draugas, konsultantas bei psichologas. *Mažiausia dalis* respondentų sau priskyrė tokius svarbiausius socialinio darbuotojo vaidmenis kaip stebėtojas, vadybininkas, mokytojas, teisininkas ar vertintojas.

Dažniausiai esančiomis problemomis, su kuriomis susiduria pensionato gyventojai, respondentai įvardijo esant: prastą pensionato gyventojų fizinę sveikatą, jų patiriamą vienišumo jausmą, stokojamą savarankiškumą, pensionato gyventojų pasyvumą ir nenorą dalyvauti pensionato bendruomeninėje veikloje, taip pat prastą jų psichologinę būseną, šeimos neturėjimą ir (arba) artimųjų atstūmimą, nepasitikėjimą savimi ir savo jėgomis, socialinių įgūdžių bei užimtumo trūkumą. Įdomu tai, jog tik nedidelė dalis respondentų prie pensionato gyventojus dažniausiai kamuojančių problemų priskyrė jų patiriamą socialinę atskirtį bei izoliaciją, savo teisių nežinojimą ar į juos susiformavusį neigiamą visuomenės požiūrį.

Pensionato veikloje dominuoja institucijos viduje vykstantis komandinis darbas, o **bendri pensionato specialistų pasitarimai dėl asmenų poreikių** absoliučios daugumos respondentų teigimu (94 proc.) vyksta kartą per dieną.

Priimant sprendimus pensionato gyventojo požiūriu, dažniausiai pensionato darbuotojai nurodė naudojantys ir savo darbe taikantys sprendimų priėmimą kartu su pensionato gyventoju arba sprendimus darbuotojai nurodė priimantys savarankiškai, tačiau apie juos prieš tai informuodami pensionato gyventoją ir atsižvelgdami į jo pareikštą nuomonę. Taip pat dalis tiriamųjų nurodė, jog kartais pensionato gyventojams suteikia teisę sprendimus priimti savarankiškai, pagal pensionato darbuotojo gyventojui pateiktas rekomendacijas. Džiugina tai, jog tik santykinai palyginti nedidelė dalis pensionato darbuotojų laikosi pozicijos, kad pensionato gyventojai privalo betarpiškai vykdyti visus jiems pateiktus pensionato darbuotojų nurodymus.

Išaiškėjo ir tai, jog **teikiant socialinę pagalbą senyvo amžiaus asmenims, gyvenantiems pensionate, svarbiausiais būdais pensionato darbuotojai nurodė esant** tai, kad pensionato gyventojams itin svarbi aplinkybė yra jų turimų problemų aptarimas bei individualus sprendimas pagal kiekvieno pensionato gyventojo individualius poreikius bei jų atveju susiklosčiusią konkrečią situaciją, taip pat akcentuotas ir pensionato gyventojo nuomonės išklausymas ir atsižvelgimas į ją, priimant įvairius sprendimus, susijusius su gyventojo gerove. Vienais svarbiausių socialinės pagalbos teikime pensionato gyventojams respondentai laikė esant ir šeimos bei jų artimųjų įtraukimą į problemų, su kuriomis susiduria gyventojas, sprendimą, taip pat gyventojui teikiama pagalba tvarkant globos paslaugų teikimui bei pensijų gavimui gauti reikalingus dokumentus, jo teisių užtikrinimas ir interesų

gynimas bei tinkamas atstovavimas kitose institucijose. **Pensionato socialinių darbuotojų sprendimas teikti pagalbą asmenims savarankiškai juos atstovaujant, dažniausiai yra įtakojamas tokių veiksnių kaip šie:** pensionato darbuotojai žino, jog dėl fizinių ar psichologinių gyventojo ypatumų savęs atstovavimas jam gali būti pernelyg sudėtingas procesas, be to, pensionato darbuotojų turima darbinė patirtis (kuri kartais būna ne tik teigiama, bet ir neigiama, tais atvejais, kuomet pensionato darbuotojas leidžia sprendimus savarankiškai primti pačiam pensionato gyventojui) įtakoja geresnį sprendimų priėmimą ir problemų sprendimą, kuomet sprendimus priima pensionato darbuotojas, negu tai galėtų atlikti pats gyventojas. Be to, **pensionato socialiniai darbuotojai, respondentų nuomone, pakankamai dažnai geba padėti pensionato gyventojams atstovauti save ir tinkamai orientuotis, išreiškiant savo interesus.**

Išnagrinėjus pensionato darbuotojų atsakymus apie pensionate esančią situaciją, paaiškėjo, jog: didžiausia respondentų dalis yra susipažinusi su pareigybėmis ir darbo laiko normatyvais, o pensionate yra organizuojamas darbuotojų kvalifikacijos kėlimas, rengiami mokymai bei seminarai, šiek tiek daugiau nei pusė respondentų mano, kad administracija socialinių darbuotojų kvalifikacijos kėlimui skiria pakankamai lėšų ir dėmesio. Pensionate teikiamų paslaugų kokybė didelės dalies respondentų įvertinta teigiamai, o pensionate dirbantį personalą didžioji dalis respondentų vertina esant pakankamai dėmesingu pensionato gyventojams bei suinteresuotu atsižvelgti į gyventojų išsakomą nuomonę. Paaiškėjo ir tai, jog pakankamai didelė dalis respondentų mano, jog pensionate, kuriame jie dirba, yra pakankamas skaičius tiek administracijos, tiek ir socialinių bei kitų sričių darbuotojų (atkreiptinas dėmesys, jog 40 proc. respondentų nuomone, pensionate dirba per mažai socialinių darbuotojų). Pensionato gyventojams, anot tyrime dalyvavusių respondentų, yra siūloma pakankamai paslaugų, o darbo krūvis, tenkantis vienam soc. darbuotojui, jo padėjėjui, slaugytojui, didesnės dalies tiriamųjų įvertintas kaip normalus, neviršijantis esamo darbo krūvio. Daugiau nei pusė respondentų buvo įsitikinę ir tuo, jog socialinės globos paslaugas pensionate teikiantys darbuotojai turi pakankamą išsilavinimą, o pensionato įstaiga yra pakankamai aprūpinta darbui reikalingomis medicinos bei darbo priemonėmis (dėl darbo priemonių nepakankamo buvo pensionate pasisakė 40 proc. tiriamųjų). Beveik pusė respondentų nurodė manantys, kad pensionate teikiamų paslaugų kaina atininka jų kokybę (priešingai manė penktadalis respondentų). Beveik po 30 proc. pensionato darbuotojų nurodė, jog jų nuomone, pensionato administracija nepakankamai lėšų bei dėmesio skiria socialinių darbuotojų kvalifikacijos kėlimui, o pensionate esantis specialistų pareigybių sąrašas ir skaičius neatitinka šiuo metu galiojančių norminių teisės aktų reikalavimų, be to, jų nuomone, įstaiga yra nepakankamai aprūpinta darbui reikalingomis medicinos priemonėmis.

Didžiausia dalis respondentų (daugiau nei pusė) buvo įsitikinusi tuo, jog **pensionato gyventojams svarbesnės ir reikalingesnės** yra pensionate teikiamos socialinės, medicininės priežiūros, psichologinės pagalbos bei užimtumo teikimo paslaugos, tuo tarpu pensionato gyventojų

mokymui labiau pasitikėti savimi bei skatinimui būti savarankiškesniais reikšmę teikė tik sąlyginai nedidelė tyrime dalyvavusių pensionato darbuotojų dalis.

Kadangi tinkamas institucijos darbo organizavimas, jos veiklos užtikrinimas yra neįsivaizduojamas be joje dirbančių darbuotojų bendradarbiavimo, tai absoliuti dauguma respondentų (100 proc.) nurodė, jog **tenkinant pensionato gyventojų poreikius kasdieniniame darbe vyksta nuolatinis socialinių darbuotojų ir medicinos darbuotojų bendradarbiavimas,** vis dėlto pagrindiniu **darbuotoju, esančiu bendradarbiavimo iniciatoriumi pensionate,** didžiausia dalis respondentų (60 proc.) įvardijo esant socialinį darbuotoją. **Pensionato darbuotojų efektyvesniam bendradarbiavimui trukdančiais veiksniais, respondentai dažniausiai įvardijo esant:** per didelį darbo krūvį, informacijos stoką bei administracijos palaikymo trūkumą.

Pažymėtina tai, kad **nors daugiau kaip pusė pensionato darbuotojų mano, jog socialinės globos paslaugų teikimo kokybė pensionate paskutiniųjų metų bėgyje itin ženkliai pagerėjo,** tačiau pensionate **dar reikėtų realizuoti kai kurias materialines infrastruktūras, kurios padėtų pagerinti socialinės globos paslaugų teikimo kokybę pensionato gyventojų atžvilgiu.** Respondentai nurodė tam tikrus darbus, kuriuos turėtų atlikti įstaiga, siekdama pagerinti teikiamų socialinės globos paslaugų kokybę. **Prie tokių darbų atlikimo, respondentai priskyrė:** poreikį didesnę dalį lėšų investuoti į pensionato patalpų plėtrą, būtinybę atlikti patalpų remontą, įrengti daugiau vienviečių gyvenamųjų kambarių ir kiekviename gyvenamajame kambaryje įrengti sanitarinius mazgus, prie laiptų įrengti pakėlėją/mini liftą, o lauke prie takelių įrengti trūkstamus ranktūrius. Respondentai akcentavo, jog pensionate turėtų būti daugiau įrangos, įstaigai reikėtų įsigyti daugiau funkcinių lovų bei įrangos pensionato gyventojų perkėlimui į vonią ar dušą, pensionato darbuotojai turėtų būti labiau apsirūpinami slaugos ir higienos priemonėmis, o pensionato turimos slaugos priemonės turėtų būti modernizuojamos bei atnaujinamas pensionate esantis inventorius. **Prie įstaigos veiklos gerinimo nemažai prisideda programinis finansavimas, kuris vykdomas per įgyvendinamus projektus,** jog programinio finansavimo teikiama nauda pensionatui yra itin ženkli buvo įsitikinę beveik pusė tyrime dalyvavusių pensionato darbuotojų.

IŠVADOS

Atlikta socialinės globos politikos analizė ir empirinis tyrimas bei asmeninė patirtis leidžia teigti, kad:

1. Socialinės globos politika yra viena iš svarbiausių socialinės apsaugos politikos sričių, kurios vystymosi raidą stipriai įtakojo sovietinio režimo palikimas, todėl po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo, socialinės globos politika buvo pradėta formuoti iš naujo, nes atsirado poreikis iš esmės pakeisti visą socialinės apsaugos politikos įgyvendinimą ir sistemą. Lietuvoje buvo priimami nauji teisės aktai, steigiamos socialinės politikos įgyvendinimą atliekančios ir už socialinę apsaugą atsakingos institucijos. Socialinės globos politikos įgyvendinimas įvairiose ES valstybėse skiriasi, tai įtakoja įvairūs veiksniai bei aplinkybės: konkrečioje šalyje veikianti politinė valdžia, pasirinktas ir įgyvendinamas socialinės politikos modelis, įstatyminė bazė, finansavimo šaltiniai ir pan.

2. Itin svarbūs elementai socialinės apsaugos politikos formavimui bei jos įgyvendinimui kiekvienoje valstybėje yra gerovės valstybių modeliai, kuriais remiantis formuojami ir socialinės globos politikos modeliai. Pagrindiniais gerovės valstybės modeliais laikytini *socialdemokratinis, konservatyvusis-korporatyvinis* bei *liberalusis kitaip dar vadinamas marginalinis,* greta jų dar išskiriami ir *Vidužemio jūros baseino (pietietiškasis)* bei *Vidurio ir Rytų Europos (pokomunistinis)* modeliai. Kiekviena valstybė gali būti priskiriama prie vieno ar kito, joje vyraujančio gerovės valstybės modelio.

3. Socialinės globos politikos finansavimas Lietuvoje reguliuojamas įvairiais teisės bei poįstatyminiais aktais, atskiruose norminiuose dokumentuose reguliuojamos atskiros socialinės globos formos, atsižvelgiant į jų rūšį bei šių paslaugų gavėjų grupės tipą. Finansavimas skiriamas arba iš valstybės biudžeto arba iš savivaldybių biudžetų lėšų. Šiuo metu esantis socialinių globos paslaugų sektoriaus finansavimas yra nepakankamas, o dėl to nukenčia socialinės globos paslaugų gavėjai. Pagrindinė institucija, įgyvendinanti socialinės apsaugos politiką Lietuvos mastu yra SADM, o regioniniame lygmenyje svarbiausias vaidmuo tenka savivaldybėms ir jų įsteigtoms socialinės globos paslaugas teikiančioms institucijoms.

4. Pensionato darbuotojai darbe dažniausiai vadovaujasi tokiomis vertybėmis kaip: pagarba žmogui, kantrumas, supratimas, sąžiningumas, konfidencialumas, savarankiškumas, draugiškumas, pasitikėjimas ir teisingumas. Reikalingiausiomis žiniomis jų darbe įvardytinos psichologijos, konsultavimo, socialinio administravimo, socialinės teisės, socialinio darbo bendruomenėje ir socialinio darbo metodų žinios, pensionato darbuotojams labiausiai stinga krizių intervencijos, psichologijos, socialinės politikos ir finansų valdymo bei socialinio darbo teorijos ir tyrimų žinių. Todėl atkreiptinas dėmesys, jog personalo vadovybė, turėtų didesnį dėmesį skirti pensionato darbuotojų mokymui bei jų žinių gilinimui minėtose srityse, kad darbuotojai įgytų daugiau trūkstamų

žinių ir galėtų veiksmingiau atlikti jiems pavestas funkcijas.

5. Sprendimų priėmimas pensionate dažniausiai vyksta juos priimant kartu su pensionato gyventojais, o sprendimas teikti pagalbą asmenims savarankiškai juos atstovaujant, dažniausiai yra įtakojamas tokių veiksnių kaip pensionato darbuotojų darbinė patirtis, fiziniai ar psichologiniai gyventojų ypatumai. Socialiniai darbuotojai dažniausiai geba padėti pensionato gyventojams atstovauti save ir tinkamai orientuotis, išreiškiant savo interesus.

6. Pensionate gyvenantys asmenys dažniausiai susiduria su tokiomis problemomis kaip prasta fizinė sveikata ir psichologinė būsena, patiriamas vienišumo jausmas, savarankiškumo stoka, pasyvumas, šeimos nebuvimas ir (arba) artimųjų atstūmimas, nepasitikėjimas savimi bei socialinių įgūdžių ir užimtumo trūkumas. Pensionato gyventojams svarbiausios yra pensionate teikiamos socialinės, medicininės priežiūros, psichologinės pagalbos bei užimtumo teikimo paslaugos.

7. Itin svarbus veiksnys pensionate yra tinkama administracijos, vadovybės bei pensionato personalo komunikacija. Atliktas tyrimas atskleidė, jog efektyvesniam darbuotojų bendradarbiavimui trukdo per didelis darbo krūvis, informacijos stoka bei administracijos palaikymo stygius. Nors socialinės globos paslaugų teikimo kokybė pensionate paskutiniųjų metų bėgyje itin ženkliai pagerėjo, tačiau pensionate dar reikėtų realizuoti kai kurias materialines infrastruktūras, padėsiančias ateityje pagerinti socialinės globos paslaugų teikimo kokybę pensionato gyventojų atžvilgiu. Pagrindiniais darbais įvardijami patalpų plėtros ir jų remonto darbai, naujesnės ir modernesnės įrangos įsigijimas bei turimo pensionato inventoriaus atnaujinimas.

PASIŪLYMAI

Anksčiau pateiktos išvados leidžia formuluoti eilę pasiūlymų, kurie galėtų pozityviai įtakoti socialinės globos proceso tobulinimą Lietuvoje:

LR Seimui:

1. Atsižvelgiant į tai, kad senyvo amžiaus asmenų socialinė globa globos įstaigose yra finansuojama iš savivaldybių biudžetų lėšų, kurių ne visuomet pakanka šių paslaugų finansavimui tinkamai padengti, LR Seimui siūlytina atlikti Socialinių paslaugų įstatymo 34 str. pakeitimą, 3-iąją jo dalį papildant nuostata, jog socialinės globos paslaugos, teikiamos senyvo amžiaus asmenims yra finansuojamos ne tik iš savivaldybės biudžeto lėšų, bet ir iš asmens (šeimos) asmeninių lėšų. Siūloma sekanti 34 str. 3 d. formuluotė: *„Socialinė globa suaugusiems asmenims su negalia, vaikams su negalia (išskyrus asmenis su sunkia negalia), socialinės rizikos vaikams, socialinės rizikos suaugusiems asmenims finansuojamos iš savivaldybės biudžeto lėšų. Socialinės globos paslaugos, teikiamos senyvo amžiaus asmenims finansuojamos iš savivaldybės biudžeto lėšų ir pagal asmens (šeimos) finansines galimybes (pajėgumus) iš asmeninių lėšų.“*

LR Vyriausybei, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai:

1. Atsižvelgiant į šiuo metu galiojančios Socialinių paslaugų finansavimo ir lėšų apskaičiavimo metodikos paskirtį, LR Vyriausybei siūloma į metodiką papildomai įtraukti ir ilgalaikės socialinės globos senyvo amžiaus asmenims finansavimo sprendimus, kadangi šiuo metu minėtoji metodika šiai sričiai nėra taikoma. Metodikoje turėtų būti numatyta, jog *Socialinių paslaugų finansavimo ir lėšų apskaičiavimo metodika, yra taikoma be išimčių finansuojant ilgalaikę socialinę globą senyvo amžiaus asmenims,* suaugusiems asmenims su negalia, vaikams su negalia, likusiems be tėvų globos vaikams, *panaikinant nuostatą, jog ši metodika netaikoma finansuojant ilgalaikę socialinę globą senyvo amžiaus asmenims, suaugusiems asmenims su negalia, vaikams su negalia, likusiems be tėvų globos vaikams, pradėjusiems ją gauti apskričių viršininkų socialinių paslaugų įstaigose iki 2007 m. sausio 1 dienos;*

2. Atsižvelgiant į senyvo amžiaus asmenų socialinės globos paslaugų finansavimo ypatumus, LR Vyriausybei siūloma metodikoje įtraukti punktą, jog senyvo amžiaus asmenims teikiamos ilgalaikės socialinės globos paslaugos yra finansuojamos iš savivaldybės biudžeto lėšų bei asmens (šeimos) asmeninių lėšų. Siūloma sekanti metodikos 8 str. formuluotė: *„Socialinė globa suaugusiems asmenims su negalia, vaikams su negalia (išskyrus asmenis su sunkia negalia), socialinės rizikos vaikams, socialinės rizikos suaugusiems asmenims finansuojamos iš savivaldybės biudžeto lėšų. Socialinės globos paslaugos, teikiamos senyvo amžiaus asmenims finansuojamos iš savivaldybės biudžeto lėšų ir pagal asmens (šeimos) finansines galimybes (pajėgumus) iš asmeninių lėšų.“*

VšĮ Antavilių pensionato administracijai:

1. Personalo darbuotojų skaičius šioje socialinės globos įstaigoje, pagal jos veiklos pobūdį ir joje gyvenančių asmenų skaičių, turi būti reguliuojamas vadovaujantis teisės aktuose numatytomis pareigybių normomis. Todėl, pensionatas, vienareikšmiškai privalo vadovautis LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro patvirtintu įsakymu dėl socialinę globą teikiančių darbuotojų darbo laiko sąnaudų normatyvų, reglamentuojančiu personalo darbuotojų skaičių senyvo amžiaus asmenų socialinės globos paslaugų teikimo procese;

2. Peržiūrėti įstaigoje esančią kainų politiką dėl apmokėjimo už asmenų gyvenimą vienviečiame ir (arba) dviviečiame kambaryje, kadangi šiuo metu kainos yra vienodo dydžio, o tai nėra socialiai teisinga, kadangi už tuos pačius pensionato nustatytus įkainius klientas gauna skirtingus patogumus, kurie gyvenant vienviečiame arba dviviečiame kambaryje skiriasi. Pensionato vadovybė turi peržiūrėti, dalininkų protokalą ir viešosios įstaigos norminius aktus, bei pateikti atitinkamą pasiūlymą dėl apmokėjimo, už asmenų gyvenimą vienviečiame ir (arba) dviviečiame kambaryje, per dalininkų susirinkimą;

3. Skirti didesnį finansavimą pensionato infrastruktūros plėtrai bei jos materialinės bazės tobulinimui, gerinant pastato būklę ir pensionate gyvenančių asmenų gyvenimo kokybę. Tai pensionatas gali atlikti teikdamas paraiškas Europos Sąjungos finansuojamiems projektams bei dalį finansinių lėšų skirdamas iš pensionato gyventojų surenkamų įmokų už apgyvendinimo paslaugų teikimą pensionate;

4. Personalo vadovybei siūlytina rengti daugiau mokymų personalo darbuotojams, kad jie įgytų daugiau tokio pobūdžio trūkstamų žinių kaip: krizių intervencijos, psichologijos, socialinės politikos ir finansų valdymo, socialinio darbo teorijos ir tyrimų žinių. Turėdami didesnį žinių bagažą, darbuotojai galėtų veiksmingiau atlikti jiems pavestas funkcijas ir taip pagerėtų jų darbo kokybė. Šį pasiūlymą pensionato vadovybė gali įgyvendinti organizuodama personalo darbuotojų mokymus organizacijos viduje bei siųsdama juos kelti kvalifikaciją į LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos organizuojamus mokymus, seminarus ar konferencijas tiek regioniniame (vietiniame), tiek ir nacionaliniame lygmenyje.

LITERATŪRA

Įstatymai ir kiti norminiai dokumentai:

1. LR Konstitucija. *Valstybės žinios*. 1992, Nr. 33-1014.
2. LR Socialinių paslaugų įstatymas. *Valstybės žinios.* 1996, Nr. 104-2367.
3. LR Socialinių paslaugų įstatymas. *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 17-589.
4. LR Socialinių paslaugų įstatymo Nr. X-493 2, 11, 13, 14, 19, 20, 21, 23, 24, 26, 29, 30, 31, 32, 38 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 141, 241 straipsniais įstatymas. *Teisės aktų registras.* 2014, Nr. 10465.
5. LR Vietos savivaldos įstatymas. *Valstybės žinios.* 2008, Nr. 113-4290.
6. LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2014 metų veiklos ataskaita. 2015 m. vasario 27 d. Nr. D1-1, Vilnius.
7. LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. balandžio 5 d. įsakymas Nr. A1-93 „Dėl socialinių paslaugų katalogo patvirtinimo". *Valstybės žinios.* 2006, Nr. 43-1570.
8. LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2007 m. vasario 20 d. įsakymas Nr. A1-46 „Dėl socialinės globos normų aprašo patvirtinimo". *Valstybės žinios.* 2007, Nr. 24-931.
9. LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2014 m. balandžio 7 d. įsakymas Nr. A1-181 „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. lapkričio 30 d. įsakymo Nr. A1-317 „Dėl socialinę globą teikiančių darbuotojų darbo laiko sąnaudų normatyvų patvirtinimo" pakeitimo". *Teisės aktų registras.* 2014, Nr. 4202.
10. LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2014 m. sausio 20 d. įsakymas Nr. A1-23 „Dėl socialinių paslaugų išvystymo normatyvų patvirtinimo". *Teisės aktų registras.* 2014, Nr. 376.
11. LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2014 m. sausio 20 d. įsakymas Nr. A1-24 „Dėl socialinių paslaugų įstaigų investicijų projektų įgyvendinimo programos patvirtinimo". *Teisės aktų registras.* 2014, Nr. 375.
12. LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2015 m. vasario 13 d. įsakymas Nr. A1-75 „Dėl socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. balandžio 5 d. įsakymo Nr. A1-92 „Dėl socialinių darbuotojų ir socialinių darbuotojų padėjėjų kvalifikacinių reikalavimų, socialinių darbuotojų ir socialinių darbuotojų padėjėjų profesinės kvalifikacijos kėlimo tvarkos bei socialinių darbuotojų atestacijos tvarkos aprašų patvirtinimo" pakeitimo". *Teisės aktų registras.* 2015, Nr. 2177.
13. LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2014 m. spalio 13 d. įsakymas Nr. A1-487 „Dėl socialinių paslaugų srities darbuotojų pareigybių sąrašo patvirtinimo". *Teisės aktų registras.* 2014, Nr. 14019.
14. LR Vyriausybės 2006 m. lapkričio 15 d. nutarimas Nr. 1132 „Dėl socialinių paslaugų planavimo metodikos patvirtinimo". *Valstybės žinios.* 2006, Nr. 124-4705.
15. LR Vyriausybės 2006 m. spalio 10 d. nutarimas Nr. 978 „Dėl socialinių paslaugų finansavimo ir lėšų apskaičiavimo metodikos patvirtinimo". *Valstybės žinios.* 2006, Nr. 110-4163.
16. LR Vyriausybės 2006 m. birželio 14 d. nutarimas Nr. 583 „Dėl mokėjimo už socialines paslaugas tvarkos aprašo patvirtinimo". *Valstybės žinios.* 2006, Nr. 68-2510.
17. LR Vyriausybės 2004 m. birželio 14 d. nutarimas Nr. 737 „Dėl Nacionalinės gyventojų senėjimo pasekmių įveikimo strategijos patvirtinimo". *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 95-3501.
18. VŠĮ Antavilių pensionato direktoriaus 2016 m. sausio 12 d. įsakymu patvirtinta VŠĮ Antavilių pensionato 2015 m. veiklos ataskaita.

Moksliniai šaltiniai:

19. Aidukaitė J. Gerovės valstybių patirtis vertinant socialinio teisingumo principo įgyvendinimą švietime: Švedijos, Škotijos ir Vokietijos atvejai. *Viešoji politika ir administravimas.* 2010, 34, 47-60.

20. Aidukaitė J., Bogdanova N., Guogis A. *Gerovės valstybės kūrimas Lietuvoje: mitas ar realybė?* Vilnius: Lietuvos socialinių tyrimų centras, 2012.

21. Anheier H. K., Kumar S. *SocialServicesinEurope: AnAnnotatedBibliography.*Frakfurt: InstitutfürSozialarbeitundSozialpädagogik, 2003.

22. Bernotas D., Guogis A. *Globalizacija, socialinė apsauga ir Baltijos šalys.* Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2006.

23. Bitinas A., Tartilas J., Litvaitienė J. *Socialinės apsaugos teisė.* Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2011.

24. Čepinskis J., Kanišauskaitė V. ModelofSocial Care ServicesfortheElderly: TheoreticalApproach. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai.* 2011, 59, p. 23-33.

25. Dikčius V. *Marketingo tyrimai: teorija ir praktika.* Vilnius: Vadybos kolegija, 2005.

26. Dvarionas D., Motiečienė R., Ruškus J., Mažeikienė N., Naujanienė R. Įgalinančių socialinių paslaugų modelis socialinės gerovės kontekste. *Filosofija. Sociologija.* 2014, 25(2), p. 89-97.

27. Davulis G. Socialinės politikos principai Europos Sąjungoje ir Lietuvoje. *Socialinės inovacijos globaliai plėtrai: mokslo darbai.* 2012, 1(1), p. 582-597.

28. Dauderys V., Bandzevičienė R. Socialinių paslaugų inovacija: dienos globos centro senyvo amžiaus žmonėms patirtis. *Socialinis darbas.* 2008, 7(1), p. 93-99.

29. Dromantienė L. *Socialinės Europos kūrimas: monografija.* Antroji laida. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2008.

30. Dunajevas E. Socialinių paslaugų sistemos raida gerovės pliuralizmo požiūriu. *Sociologija. Mintis ir veiksmas*. 2009, 2(25), p. 120-129.

31. Gataūlinas A., Zabarauskaitė R. ES šalių subjektyvioji gerovė ekonominio išsivystymo ir socialinės politikos kontekste. *Verslas: teorija ir praktika*. 2013, 14(2), p. 147-156.

32. Gudžinskienė V., Mačiuikienė D. Senyvo amžiaus asmenų, gyvenančių socialinės globos namuose, socialinių darbuotojų teikiamos pagalbos vertinimas. *Socialinis ugdymas.* 2011, 15(26), p. 41-51.

33. Guogis A. Lietuvos ekspertų socialinės politikos modelio sampratos problema. *Tiltai.* 2013, 2, p. 163-174.

34. Guogis A. Dėl Lietuvos socialinės apsaugos sampratos. *Socialinis darbas.* 2008, 7(2), p. 26-34.

35. Guogis A. Kai kurie socialiniai-politiniai gerovės valstybių kūrimo Europoje ir Lietuvoje aspektai. *Filosofija. Sociologija.* 2014, 25(2), p. 71-79.

36. Guogis A. Socialinės politikos modeliavimas Europos integracijos procese. *Viešoji politika ir administravimas*. 2006, 17, p. 29-41.

37. Guogis A., Gudelis D. Socialinių paslaugų sektoriaus plėtros galimybės Lietuvoje. *Viešoji politika ir administravimas.* 2005, 12, p. 77-85.

38. Išoraitė M., *Socialinių paslaugų administravimas: mokomasis leidinys,* Vilnius: Saulelė, 2007, 344 p.

39. Kazlauskienė A., Ostrauskienė I. Assessment of Quality of Social Services in Lithuania: Context of Conceptions of Quality and Assessment Criteria. *Socialiniai tyrimai/ Social Research.* 2010, 1(18), p. 76-83.

40. *Lietuvos sveikatos statistika. Health Statistics of Lithuania 2014*. Vilnius, 2015.

41. Ogg J. Social Exclusion and Insecurity Among Older Europeans: The Influence of Welfare Regimes. *Ageing & Society*. 2005, 25, p. 69-90.

42. Österle A. Long-term Care in Central and South-Eastern Europe: Challenges and Perspectives in Addressing a 'New' Social *Risk. Social Policy & Administration.* 2010, 44(4),

p. 461-480.

43. Österle A. *Long-term Care in Central and South-Eastern Europe*. Frankfurt am Main: Peter Lang AG, 2011.

44. Pivorienė J., Mikalauskaitė D. Tarpukario Lietuvos socialinės apsaugos sistemos formavimosi prielaidos. *Socialinis darbas.* 2005, 4(1), p. 87-94.

45. Raipa A. ir kt. *Modernus viešasis valdymas.* Kolektyvinė monografija. Kaunas: Vitae Litera, 2012.

46. Raipa A. Naujojo viešojo valdymo indikatorių diagnozavimo galimybės. *Viešoji politika ir administravimas*. 2011, 10(2), p. 167-182.

47. Raipa A. Šiuolaikinio viešojo valdymo pokyčių kryptys ir tendencijos. *Viešoji politika ir administravimas.* 2009, 30, p. 22-32.

48. Raipa A., Petukienė E. Klientų dalyvavimas viešosiose paslaugose: bendrasis paslaugų kūrimas. *Viešoji politika ir administravimas*. 2009, 27, p. 54-62.

49. Skučienė D. ir kt. *Senėjanti visuomenė: kaip mes pasirengę?* Monografija. Vilnius: Lietuvos socialinių tyrimų centras, 2015.

50. Smalskys V. „Gerovės valstybės“ ir socialinės viešosios politikos krypčių teoriniai aspektai. *Viešoji politika ir administravimas*. 2005, 11, p. 86-94.

51. *Socialinis pranešimas 2014-2015*. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Vilnius, 2015.

52. Vareikytė A., Kaziliūnas A., Guogis A., Gudelis D., Mickus J. *Socialinių paslaugų tobulinimas Lietuvos savivaldybėse.* Vilnius:Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2006.

53. Žalimienė L., Lazutka R. Socialinės globos paslaugos Lietuvoje: nuo hierarchinio prie mišrios globos ekonomikos modelio. *Pinigų studijos. Ekonomikos teorija ir praktika.* 2009, 2, p. 22-35.

54. Žalimienė L. Nauji iššūkiai socialinių paslaugų plėtrai – mišrios socialinių paslaugų rinkos kūrimas, STEPP. *Socialinė teorija, empirija ir praktika.* 2006, 3, p. 139-148.

55. Žalimienė L. Socialinės globos paslaugų pagyvenusiems žmonėms standartizavimas: Lietuvos praktika ir užsienio šalių patirtis. *Gerontologija*. 2007, 8(1), p. 44-54.

56. Žalimienė L. *Socialinės globos pagyvenusiems asmenims kokybė ir jos vertinimas.* Vilnius: Efrata. 2005.

Internetiniai šaltiniai:

57. Apie departamentą. 2015, prieiga per internetą: <http://www.sppd.lt/lt/apie-mus/>, (žiūrėta 2016 02 20).

58. Darbuotojai ir savanoriai globos įstaigose ir savarankiško gyvenimo namuose suaugusiems asmenims. 2015, prieiga per internetą: <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize1>, (žiūrėta 2016 02 22).

59. Demografinės senatvės koeficientas metų pradžioje. 2015, prieiga per internetą: <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize1>, (žiūrėta 2016 02 03).

60. Driest O. F. Long-term care inEurope. *FarmingforHealth*. 2006, p. 101-106. Prieiga per internetą: <http://library.wur.nl/WebQuery/edepot/137379>, (žiūrėta 2016 02 06).

61. Dunajevas E. Asmeninių socialinių paslaugų deinstitucionalizacija pokomunistinėje Lietuvoje. Prieiga per internetą: <http://www.zurnalai.vu.lt/files/journals/180/articles/1859/public/45-63.pdf>, (žiūrėta 2016 02 03).

62. Globos įstaigų seniems žmonėms skaičius metų pabaigoje, Vietų skaičius globos įstaigose seniems žmonėms metų pabaigoje, Gyventojų skaičius globos įstaigose seniems žmonėms metų pabaigoje. 2015, prieiga per internetą: <http://osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliu-analize?portletFormName=visualization&hash=9b64f97c-6a5d-46e1-9a0a-d02a4f167827>, (žiūrėta 2016 02 22).

63. Gyventojų senėjimas ir gerovės valstybės politika. 2015, prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/economy_finance/structural_reforms/ageing/index_lt.htm>, (žiūrėta 2016 01 10).

64. Račkelienė A. Socialinės globos Lietuvoje istoriniai aspektai. Prieiga per internetą: <http://www.zurnalai.vu.lt/socialine-teorija-empirija-politika-ir-praktika/article/view/8577/6409>, (žiūrėta 2016 02 03).

65. Klaipėdos miesto savivaldybės valdymo ir struktūros schema. 2015, prieiga per internetą: <http://www.klaipeda.lt/lit/Valdymo-ir-strukturos-schema/3015>, (žiūrėta 2016 02 20).

66. Kviečiame į Antavilių pensionatą. Prieiga per internetą: <http://www.antaviliai.lt/>, (žiūrėta 2016 03 14).

67. Medianinis gyventojų amžius metų pradžioje. Šiuolaikinė Lietuva (1991–dabar). 2015, prieiga per internetą: <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?id=1813&status=A>, (žiūrėta 2016 02 04).

68. Nacionalinė 2012-ųjų Europos vyresnio amžiaus žmonių aktyvumo ir kartų solidarumo metų programa, prieiga per internetą: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:uK0DmfwhEYcJ:ec.europa.eu/social/ajax/BlobServlet%3FdocId%3D7492%26langId%3Dlt+&cd=24&hl=lt&ct=clnk&gl=lt>, (žiūrėta 2016 02 07).

69. Senų žmonių globos įstaigos, 2016, prieiga per internetą: <http://www.socmin.lt/lt/socialine-integracija/socialines-paslaugos-ir-dca9/globos-istaigu-sarasai/senu-zmoniu-globos-istaigos.html>, (žiūrėta 2016 02 22).

70. Socialinės įtraukties didinimo 2014–2020 m. veiksmų planas, patvirtintas LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2013 m. spalio 22 d. įsakymu Nr. A1-588. Prieiga per internetą: <http://www.socmin.lt/public/uploads/233_veiksmu_planas_2014-2020_bendras.pdf>, (žiūrėta 2016 02 24).

71. Struktūra nuo 2014-11-01, prieiga per internetą: <http://www.socmin.lt/lt/struktura-ir-kontaktai_1319/strukturos-schema.html>, (žiūrėta 2016 02 19).

72. Trumpa istorija. Prieiga per internetą:<http://www.antaviliai.lt/Trumpa-istorija-830.html>, (žiūrėta 2016 03 14).

73. Visų gyventojų vidutinis amžius. Sovietmetis (1940–1990). Prieiga per internetą: <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize1?epoch=SL>, (žiūrėta 2016 02 04).

74. Veiklos sritys. 2015, prieiga per internetą: <http://www.sppd.lt/lt/veikla/veiklos-sritys/>, (žiūrėta 2016 02 20).

75. Vilniaus miesto savivaldybės valdymo ir Vilniaus miesto savivaldybės administracijos struktūra, patvirtinta Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2015 m. birželio 17 d. sprendimu Nr. 1-60. 2015, Prieiga per internetą: <http://www.vilnius.lt/index.php?1021912170>, (žiūrėta 2016 02 20).

76. Socialinės įtraukties didinimo 2014 – 2020 m. veiksmų plano 2014 metais įgyvendinimo ataskaita. Prieiga per internetą: <http://www.socmin.lt/lt/ataskaitos/nacionaliniu-dokumentu-igyvendinimo/soc-itraukties-didinimo-ataskaitos.html>, (žiūrėta 2016 02 23).

77. Socialinių paslaugų priežiūros departamento prie LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2014 metų veiksmų ataskaita. 2015 m. vasario 10 d. Prieiga per internetą: <http://www.sppd.lt/media/mce_filebrowser/2015/03/26/DEPARTAMENTO_ATASKAITA.pdf>, (žiūrėta 2016 02 20).

Suslavičiūtė K. Socialinės globos kokybės vertinimas. Prieiga per internetą: <http://vilniausvsc.sam.lt/pub/vilnius/imagelib/file/Suaugusiu%20globos%20istaigos%20(kokyb%C4%97)%2020151214.pdf>, (žiūrėta 2016 02 20).

Stukienė J. Senyvo amžiaus asmenų socialinės globos politikos įgyvendinimas Lietuvoje: VŠĮ Antavilių pensionato atvejis/ Sveikatos apsaugos įstaigų administravimo magistro baigiamasis darbas. Mokslinis vadovas prof. dr. A. Raipa. - Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Politikos ir vadybos fakultetas, Viešojo administravimo institutas, 2016. - 86 p.

ANOTACIJA

Tyrimo esmė: magistro baigiamojo darbo praktinėje dalyje analizuojamas socialinės globos politikos įgyvendinimas VŠĮ Antavilių pensionate. **Darbo tikslas** – atlikti teorinę ir empirinę analizę socialinės globos politikos įgyvendinime, remiantis VŠĮ Antavilių pensionato atveju. **Tyrimo rezultatai:** pensionato darbuotojai darbe dažniausiai vadovaujasi tokiomis vertybėmis kaip: pagarba žmogui, kantrumas, supratimas, sąžiningumas, konfidencialumas, savarankiškumas, draugiškumas, pasitikėjimas ir teisingumas; Reikalingiausiomis žiniomis jų darbe įvardytinos psichologijos, konsultavimo, socialinio administravimo, socialinės teisės, socialinio darbo bendruomenėje ir socialinio darbo metodų žinios, pensionato darbuotojams labiausiai stinga krizių intervencijos, psichologijos, socialinės politikos ir finansų valdymo bei socialinio darbo teorijos ir tyrimų žinių; Sprendimų priėmimas pensionate dažniausiai vyksta juos priimant kartu su pensionato gyventojais, o socialiniai darbuotojai dažniausiai geba padėti pensionato gyventojams atstovauti save ir tinkamai orientuotis, išreiškiant savo interesus; Dažniausiomis pensionato gyventojų problemomis įvardijama prasta fizinė sveikata ir psichologinė būsena, patiriamas vienišumo jausmas, savarankiškumo stoka, pasyvumas, šeimos nebuvimas ir (arba) artimųjų atstūmimas, nepasitikėjimas savimi bei socialinių įgūdžių ir užimtumo trūkumas, todėl jiems svarbiausios yra pensionate teikiamos socialinės, medicininės priežiūros, psichologinės pagalbos bei užimtumo teikimo paslaugos; Efektyvesniam pensionato darbuotojų bendradarbiavimui trukdo per didelis darbo krūvis, informacijos stoka bei administracijos palaikymo stygius. Nors socialinės globos paslaugų teikimo kokybė pensionate paskutiniųjų metų bėgyje itin ženkliai pagerėjo, tačiau pensionate dar reikėtų realizuoti kai kurias materialines infrastruktūras, padėsiančias ateityje pagerinti socialinės globos paslaugų teikimo kokybę pensionato gyventojų atžvilgiu. Pagrindiniais darbais įvardijami patalpų plėtros ir jų remonto darbai, naujesnės ir modernesnės įrangos įsigijimas bei turimo pensionato inventoriaus atnaujinimas

Stukienė J. Implementation of social care policy for the elderly in Lithuania: PE Antaviliai residential care home case / Public Administration Master's thesis. Scientific supervisor assoc. Prof. dr. A. Raipa. - Vilnius: Mykolas Romeris University, Faculty of Politics and Management, Institute of Public Administration, 2016. - 86 p.

ANNOTATI

The essence of research: an analysis of implementation of social care policy in PE Antaviliai residential care home. **The purpose of thesis** is to theoretically and empirically analyze the social welfare policy implementation based on PE Antaviliai residential care home. **Results of research:** residential care home's staff is guided by the values – such as respect, patience, understanding, honesty, confidentiality, independence, friendliness, trust and justice. The most important knowledge areas for this work are psychology, consulting, social administration, rights and work in community, also methods of social work. The biggest social care workers' lack of knowledge is on crisis intervention, psychology, social policy and financial management and theory about social work and investigations. Decision-making usually happens with residents, social workers help residents to reproduce themselves and to properly orientate on their interests' expression. Common problems for residential care home's residents are indentified as poor physical health and psychological status, loneliness, lack of self-sufficiency, passivity, the lack of family and (or) relativs alienation, lack of self-confidence, social skills and employment, accordingly all social, medical care, employment facilities, psychological support in residential care home are very important for the residents. More efficient residential care home's staff co-operation is hampered by heavy workload, lack of information and administrative support. Although social care service quality has improved significantly over the past year, but still have to be realized some of material infrastructure for the elderly social care services' quality improving in the future. The main works are identified such as development and repair works of premises, purchase of newer and more modern equipment and also renewal of existing inventory items in residential care home.

Stukienė J. Senyvo amžiaus asmenų socialinės globos politikos įgyvendinimas Lietuvoje: VšĮ Antavilių pensionato atvejis/ Sveikatos apsaugos įstaigų administravimo magistro baigiamasis darbas. Mokslinis vadovas prof. dr. A. Raipa. - Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Politikos ir vadybos fakultetas, Viešojo administravimo institutas, 2016. - 86 p.

SANTRAUKA

Magistro baigiamojo darbo tema „Senyvo amžiaus asmenų socialinės globos politikos įgyvendinimas Lietuvoje: VšĮ Antavilių pensionato atvejis “. **Temos aktualumas.** Globalizacijos sąlygomis, visuomenei senstant, ilgalaikės globos ir slaugos politika tampa vis aktualesnė ir reikšmingesnė šiuolaikinėje socialinėje politikoje. Socialinės globos paslaugos – tai įvairaus amžiaus iš dalies nesavarankiškam individui teikiama kasdieniniam gyvenime jam būtina pagalba. **Darbo tikslas** – atlikti teorinę ir empirinę analizę socialinės globos politikos įgyvendinime, remiantis VšĮ Antavilių pensionato atveju. **Darbo uždaviniai:** 1. Išanalizuoti socialinės globos politikos įgyvendinimą teoriniu aspektu, aptariant jos įgyvendinimo pokyčius istorijos raidoje, atskleidžiant jos įgyvendinimo praktiką ES šalyse; 2. Identifikuoti socialinės globos politikos įgyvendinimo modelius ir pateikti jų charakteristikas; 3. Atlikti finansavimo ir organizacinės struktūros pokyčių analizę; 4. Atlikti tyrimą VšĮ Antavilių pensionatas, nustatyti esmines joje esančias problemas bei trūkumus ir pateikti siūlymus dėl institucijos veiklos tobulinimo socialinės globos politikos įgyvendinime. **Tyrimo rezultatai:** pensionato darbuotojai darbe dažniausiai vadovaujasi tokiomis vertybėmis kaip: pagarba žmogui, kantrumas, supratimas, sąžiningumas, konfidencialumas, savarankiškumas, draugiškumas, pasitikėjimas ir teisingumas; Reikalingiausiomis žiniomis jų darbe įvardytinos psichologijos, konsultavimo, socialinio administravimo, socialinės teisės, socialinio darbo bendruomenėje ir socialinio darbo metodų žinios, pensionato darbuotojams labiausiai stinga krizių intervencijos, psichologijos, socialinės politikos ir finansų valdymo bei socialinio darbo teorijos ir tyrimų žinių; Sprendimų priėmimas pensionate dažniausiai vyksta juos priimant kartu su pensionato gyventojais, o socialiniai darbuotojai dažniausiai geba padėti pensionato gyventojams atstovauti save ir tinkamai orientuotis, išreiškiant savo interesus; Dažniausiomis pensionato gyventojų problemomis įvardijama prasta fizinė sveikata ir psichologinė būsena, patiriamas vienišumo jausmas, savarankiškumo stoka, pasyvumas, šeimos nebuvimas ir (arba) artimųjų atstūmimas, nepasitikėjimas savimi bei socialinių įgūdžių ir užimtumo trūkumas, todėl jiems svarbiausios yra pensionate teikiamos socialinės, medicininės priežiūros, psichologinės pagalbos bei užimtumo teikimo paslaugos; Efektyvesniam pensionato darbuotojų bendradarbiavimui trukdo per didelis darbo krūvis, informacijos stoka bei administracijos palaikymo stygius. Nors socialinės globos paslaugų teikimo kokybė pensionate paskutiniųjų metų bėgyje itin ženkliai pagerėjo, tačiau pensionate dar reikėtų realizuoti kai kurias materialines infrastruktūras, padėsiančias ateityje pagerinti socialinės globos paslaugų teikimo kokybę pensionato gyventojų atžvilgiu. Pagrindiniais darbais įvardijami patalpų plėtros ir jų remonto darbai, naujesnės ir modernesnės įrangos įsigijimas bei turimo pensionato inventoriaus atnaujinimas. **Atlikto darbo praktinis reikšmingumas:** atlikus veiklos analizę VšĮ Antavilių pensionate ir nustačius esančias problemas bei trūkumus, remiantis šiame darbe gautomis išvadomis bei pasiūlymais, juos galima pritaikyti sprendžiant panašaus pobūdžio problemas, su kuriomis susiduria ir kitos institucijos, atliekančios socialinės globos politikos įgyvendinimą mūsų šalyje. **Tyrimo metodai:** mokslinės literatūros ir dokumentų analizė, lyginamoji ir atvejo analizė, klasifikavimas, aprašomoji statistika, apibendrinimas, prognozavimas bei anketinė apklausa. **Darbo struktūra**: įvadas, 3 darbo skyriai, išvados ir pasiūlymai, anotacija ir santrauka lietuvių bei anglų kalbomis, literatūros sąrašas. Darbe pateiktos 10 lentelių, 20 paveikslų bei 4 priedai. Darbo apimtis be priedų – 86 puslapiai. *Pirmajame darbo skyriuje* apžvelgti socialinės globos politikos įgyvendinimo pokyčiai XX-XXI a. sandūroje. Taip pat nagrinėtas socialinės globos politikos įgyvendinimas įvairiose ES valstybėse ir kuo jis skiriasi. Aptarti gerovės valstybių modeliai, kuriais remiantis formuojami ir socialinės globos politikos modeliai. *Antrame darbo skyriuje* nagrinėjama teisinė bazė, reglamentuojanti socialinių paslaugų teikimą bei socialinę globą, kurį nuolat kito bei buvo plečiama. Taip pat nagrinėtas socialinės globos finansavimas Lietuvoje, aptarta organizacinė strūktura ir institucijų personalas, dalyvaujantys įgyvendinant socialinės apsaugos politiką Lietuvoje. *Trečiame darbo skyriuje* pateikta ištirtos institucijos charakteristika, taip pat aprašyta tyrimo metodologija, konkretizuojami darbo rezultatai. Darbo pabaigoje pateikti pasiūlymai įvairioms institucijoms.

Reikšminiai žodžiai: socialinės globos politika, socialinės globos paslaugos, senyvo amžiaus asmenys, VšĮ Antavilių pensionatas.

Stukienė J. Implementation of social care policy for the elderly in Lithuania: PE Antaviliai residential care home case / Public Administration Master's thesis. Scientific supervisor assoc. Prof. dr. A. Raipa. - Vilnius: Mykolas Romeris University, Faculty of Politics and Management, Institute of Public Administration, 2016. - 86 p.

SUMMARY

Master's thesis topic "Implementation of social care policy for the elderly in Lithuania, PE Antaviliai residential care home case". **The relevance of the subject.** Under conditions of globalization, population aging, long-term care and nursing policy is more and more significant in today's social policies. Social care services provide help and support in daily life for various ages, partially dependent person. **The purpose of work** is to theoretically and empirically analyze of social welfare policy implementation based on the PE Antaviliai residential care home. **Work tasks:** 1. to analyze implementation of the social care policies in theoretical terms, discussing the implementation of changes in development of the history, revealing its implementation in practice of the EU countries; 2. to identify social care policy models and present their characteristics; 3. to carry out financing and organizational changes in the structure analysis; 4. to investigate PE Antaviliai residential care home, to set out the main existing problems and weaknesses, and submit proposals for the institution's activities improvement on social care policy implementation. **The results of research:** residential care home's staff is guided by the values – such as respect, patience, understanding, honesty, confidentiality, independence, friendliness, trust and justice. The most important knowledge areas for this work are psychology, consulting, social administration, rights and work in community, also methods of social work. The most important knowledge areas for this work are psychology, consulting, social administration, rights and work in community, also methods of social work. The biggest social care workers' lack of knowledge is on crisis intervention, psychology, social policy and financial management and theory about social work and investigations. Decision-making usually happens with residents, social workers help residents to reproduce themselves and to properly orientate on their interests' expression. Common problems for residential care home's residents are indentified as poor physical health and psychological status, loneliness, lack of self-sufficiency, passivity, the lack of family and (or) relativs alienation, lack of self-confidence, social skills and employment, accordingly all social, medical care, employment facilities, psychological support in residential care home are very important for the residents. More efficient residential care home's staff co-operation is hampered by heavy workload, lack of information and administrative support. Although social care service quality has improved significantly over the past year, but still have to be realized some of material infrastructure for the elderly social care services' quality improving in the future. The main works are identified such as development and repair works of premises, purchase of newer and more modern equipment and also renewal of existing inventory items in residential care home. **Practical significance of accomplished work:** following an analysis of the activity in PE Antaviliai residential care home the main existing problems and deficiencies were identified, on this work conclusions and proposals basis it can be applied to the solution of similar problems faced by other similar institutions in our country. **Methods of research:** scientific literature and document analysis, comparative and case analysis, classification, descriptive statistics, summary, forecasting, questionnaire. **Structure of the work**: introduction, 3 chapters, conclusions and recommendations, annotation and summary on the Lithuanian and English languages, list of literature. The work includes 10 tables, 20 illustrations and 4 annexes. Thesis consists without annexes - 86 pages. *In the first chapter* includes an overview of social care policy changes in the XX-XXI century. It also analyzed social care policy implementation in the various EU countries and how it differs. Discussed models of the welfare states for the development of social care and policy models. *The second chapter* analyzes the legal basis which governing the provision of social services and social care, which is constantly evolved and has been expanded. It also analyzed social care funding in Lithuania, discussed the organizational structure and the staff of the institutions involved in the implementation of social security policy in Lithuania. *The third chapter* includes characteristic of the researched institution, also described methodology of the research and concretized work results. At end of work submitted proposals to various similar institutions.

Key words: Social care policy, social care facilities, elderly, PE Antaviliai residential care home

PRIEDAI

1 PRIEDAS

Socialinių paslaugų įstaigų investicijų projektų įgyvendinimo programos lėšomis finansuojami investicijų projektai

Eil. Nr.	Finansuojami investicijų projektai	Lėšų suma, tūkst. Litų
1.	Prūdiškių socialinės globos namų nebaigto statyti 160 vietų gyvenamojo korpuso su jungiamaja dalimi statybos užbaigimas	370
2.	Strėvininkų socialinės globos namų gyvenamųjų pastatų 1A2p ir 2A2p šlaitinių stogų renovavimas	100
3.	Lavėnų socialinės globos namų virtuvės ir valgyklos patalpų renovavimas ir įrangos įsigijimas	70
4.	Kėdainių socialinės globos namų perkėlimas į kitas patalpas ir įrangos įsigijimas	900
5.	Obelių vaikų globos namų pastato rekonstravimas ir aplinkos sutvarkymas	470
6.	Šiaulių vaikų globos namų „Šaltinis“ gyvenamųjų patalpų rekonstrukcija	270
7.	Vilijampolės socialinės globos namų Kaune, Apuolės g.44, gyvenamojo pastato (1N3p) sanitarinių patalpų ir grindų dangos keitimo ir remonto darbai	100
8.	Jasiuliškių socialinės globos namų 12N2/P, 13N2/P, 14N2/P korpusų gyvenamųjų patalpų rekonstravimas	598
9.	Ventos socialinės globos namų B korpuso patalpų remontas	100
10.	Švenčionių rajono socialinių paslaugų centro Senų ir neįgalių žmonių globos namų viešosios aplinkos pritaikymas neįgaliesiems	700
11.	Varėnos savivaldybės specializuotų socialinės globos ir slaugos namų seniems ir neįgaliems žmonėms steigimas	250
12.	Gaigalaičio globos namų gyventojams saugių gyvenimo sąlygų užtikrinimas teritoriją atitveriant tvora	200
13.	Adakavo socialinės globos namų I-ojo gyvenamojo korpuso kapitalinio remonto darbai	500
14.	Pagėgių vaikų darželio rekonstrukcija išplečiant patalpas ir pritaikant vaikų globos namų reikmėms	2700
15.	Lentvario vaikų globos namų rekonstravimas	300
16.	Suvalkijos socialinės globos namų 100 vietų gyvenamojo gydomojo korpuso Katiliškių k., Šunskų sen., Marijampolės sav., atnaujinimas	304
7.	Aknystos socialinės globos namų Debeikių filialo atitvarinių konstrukcijų šiltinimas	255
18.	Zarasų socialinės globos namų katilinės renovacija	410
19.	Pabradės socialinės globos namų pastato 4N1/P apšiltinimas iš išorės	262
20.	Stonaičių socialinės globos namų gyvenamųjų patalpų pastato (unikalus Nr. 6897-6007-7010 plane pažymėtas 1N2p) renovacija (sienų šiltinimas)	300
21.	Jurdaičių socialinės globos namų 150 vietų gyvenamojo korpuso, valgyklos ir administracinio korpuso vidaus patalpų kapitalinis remontas	300
22.	Veisiejų socialinės globos namų lodžijų senų medinių langų keitimas	143
23.	Dūseikių socialinės globos namų vidaus patalpų atnaujinimas	350

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2014 m. sausio 20 d. įsakymą Nr. A1-24, 2014, Nr. 375.

2 PRIEDAS

Lietuvoje 2016 m. pradžioje veikiančios senų žmonių globos įstaigos

Eil. Nr.	Apskritis, savivaldybė	Įstaiga	Vietų skaičius	Steigėjas	Adresas
Alytaus apskritis					
1.	Alytaus r.	Miroslavo globos namai	49	Savivaldybė	Dainavos g. 3, Miroslavo k.
2.		Pivašiūnų Švč. M. Marijos Ėmimo į dangų parapija	20	Visuomeninė organizacija, religinė bendruomenė ir pan.	Pivašiūnų k.
3.		Rumbonių Švč. Trejybės parapija	10	Visuomeninė organizacija, religinė bendruomenė ir pan.	Rumbonių k.
4.	Lazdijų r.	VšĮ Lazdijų socialinių paslaugų centras	27	Savivaldybė	Kauno g. 8, Lazdijai
5.		VšĮ Kapčiamiesčio globos namai	35	Visuomeninė organizacija, religinė bendruomenė ir pan.	Vytauto g. 11, Kapčiamiestis
6.	Varėnos r.	Varėnos globos namai	25	Savivaldybė	Gedimino g. 6A, Varėna
7.		Merkinės globos namai	35	Savivaldybė	Bakšio g. 10, Merkinė
Kauno apskritis					
8.	Jonavos r.	Jonavos globos namai	98	Savivaldybė	Žeimių takas 7, Jonava
9.		VšĮ senelių namai „Užusaliai“	9	Privatus asmuo	Pavėsio g. 13, Krėslynų k.
10.	Kaišiadorių r.	VšĮ Rumšiškių senelių globos namai „Auksinis amžius“	18	Privatus asmuo	J. Aisčio g. 4 n.2,3 bt., Rumšiškės
11.	Kauno m.	VšĮ Šv. Elžbietos seserų kongregacijos senelių namai	5	Visuomeninė organizacija, religinė bendruomenė ir pan.	J. Pabrėžos g. 1
12.		Kauno Panemunės senelių namai	59	Savivaldybė	Pušų g. 6
13.		Kauno kartų namai	32	Savivaldybė	Sąjungos a. 13a
14.		VšĮ „Gerumo namai“	59	Privatus asmuo	Medekšinės g. 17
15.		Kauno Švč. Jėzaus Širdies parapija	11	Visuomeninė organizacija, religinė bendruomenė ir pan.	A. Juozapavičiaus pr. 60
16.		UAB „Slaugava“	22	Privatus asmuo	Griniaus g. 7-36
17.		VšĮ „MedGloba“	17	Privatus asmuo	Naujakurių g. 17
18.	Kauno r.	Čekiškės senelių namai	22	Savivaldybė	L. Markelio g. 5, Čekiškės
19.		VšĮ „Senjorų Vila“	32	Privatus asmuo	Žalioji g. 19B, Garliava
20.		VšĮ „Ežerėlio slaugos namai“	40	Privatus asmuo	Kauno g. 27, Ežerėlis
21.		VšĮ „Senelių rojus“	85	Privatus asmuo	Piliuonos g. 7, Vaišvydavos k.
22.		VšĮ „Specializuoti Muniškių socialinės globos namai“	69	Visuomeninė organizacija, religinė bendruomenė ir pan.	Saulėtekio g. 6, Muniškių k.

23.	Kėdainių r.	Krakių Šv. apaštalo ir evangelisto Mato parapija	16	Visuomeninė organizacija, religinė bendruomenė ir pan.	J.Basanavičiaus g. 8, Krakiai
24.		Josvainių socialinis ir ugdymo centras	41	Savivaldybė	Skroblų g. 6, Josvainiai
25.		Šėtos socialinis ir ugdymo centras	30	Savivaldybė	Ramygalos g. 34A, Šėta
26.		Dotnuvos slaugos namai	45	Savivaldybė	Kranto g. 16, Dotnuva
27.	Prienų r.	Prienų globos namai	210	Savivaldybė	Panemunės g. 28, Prienai
28.	Raseinių r.	Raseinių r. Blinstrubiškių socialinės globos namai	207	Savivaldybė	Dvaro g. 6, Blinstrubiškių k.
Klaipėdos apskritis					
29.	Klaipėdos m.	Klaipėdos miesto globos namai	82	Savivaldybė	Žalgirio g. 3a - 5a
30.		VšĮ Telšių vyskupijos Caritas Klaipėdos regiono globos namai	38	Visuomeninė organizacija, religinė bendruomenė ir pan.	Taikos pr. 29A
31.	Kretingos r.	VšĮ Rietavo parapijos senelių globos namai	20	Visuomeninė organizacija, religinė bendruomenė ir pan.	J. Naujalio g. 3, Rietavas
32.	Palangos m.	Palangos miesto globos namai	40	Savivaldybė	Klaipėdos pl. 74, Palanga
33.	Skuodo r.	VšĮ Ylakių globos namai	31	Savivaldybė	Dariaus ir Girėnog. 71, Ylakiai
34.		VšĮ Skuodo globos namai	49	Privatus asmuo	Gedimino g. 14, Skuodas
35.	Šilutės r.	Šilutės senelių globos namai	42	Savivaldybė	Taikos g. 12, Šilutė
36.		VšĮ „SENJORŲ ELDORADAS“	43	Privatus asmuo	Pašusčių k., Šilutės r.
37.	Klaipėdos r.	VšĮ „Gyvenimo gija“	10	Privatus asmuo	Naujoji g. 3a, Priekulė
38.		Viliaus Gaigalaičio globos namai	230	Savivaldybė	Klaipėdos g. 53, Gargždai
39.		VšĮ „Gyvenimo viltis“	32	Privatus asmuo	Lašupio g. 1, Dovilai
Marijampolės apskritis					
40.	Kalvarijos sav.	Kalvarijos globos ir užimtumo centras	25	Savivaldybė	Ugniagesių g. 18, Kalvarija
41.	Kazlų Rūdos sav.	VšĮ Kazlų Rūdos socialinės paramos centras	57	Visuomeninė organizacija, religinė bendruomenė ir pan.	Maironio g. 12, Kazlų Rūda
42.	Marijampolės sav.	VšĮ „Marijampolės Švento arkangelo Mykolo globos namai“	61	Visuomeninė organizacija, religinė bendruomenė ir pan.	Bažnyčios g. 48, Marijampolė
43.		Marijampolės socialinės pagalbos centras	27	Savivaldybė	Bažnyčios g. 19, Marijampolė
44.		VšĮ Švč. Marijos globos namai	30	Visuomeninė organizacija, religinė bendruomenė ir pan.	P. Kriaučiūno g.13, Marijampolė
45.		Marijampolės specialieji socialinės globos namai	45	Valstybė	Bažnyčios g. 23A, Marijampolė
46.	Šakių r.	VšĮ Šakių vaikų ir jaunimo centras	15	Visuomeninė organizacija, religinė bendruomenė ir pan.	Bažnyčios g. 5, Šakiai
47.		Kukarskės globos namai	45	Savivaldybė	Nemuno g. 136, Kukarskės k.
48.		Kudirkos Naumiesčio parapijos socialinės	46	Visuomeninė organizacija, religinė bendruomenė ir	Tilto g. 20, Kudirkos

		pagalbos centras		pan.	Naumiestis
49.	Vilkaviškio r.	Vilkaviškio rajono savivaldybės Gudkaimio globos namai	70	Savivaldybė	Liepų g. 1, Gudkaimio k.
Panevėžio apskritis					
50.	Biržų r.	Biržų rajono Legailių globos namai	50	Savivaldybė	Legailių g. 1, Legailių k.
51.		VšĮ Onos Milienės senelių globos namai	24	Visuomeninė organizacija, religinė bendruomenė ir pan.	Alytaus g. 4, Nemunėlio k., Radviliškis
52.		VšĮ Biržų parapijos Šv. Vincento Pauliečio globos namai	27	Visuomeninė organizacija, religinė bendruomenė ir pan.	Radvilos g. 2a, Biržai
53.	Kupiškio r.	Kupiškio socialinių paslaugų centras	30	Savivaldybė	Kupiškio 4, Subačius
54.	Panevėžio r.	Panevėžio rajono socialinių paslaugų centras	63	Savivaldybė	Dariaus ir Girėnog. 28, Ramygala
55.	Pasvalio r.	Pasvalio rajono paslaugų ir užimtumo centras pagyvenusiems ir neįgaliesiems	36	Savivaldybė	Joniškėlio g. 1, Pasvalys
56.	Rokiškio r.	Rokiškio Šv. Apaštalo evangelisto Mato parapijos senelių globos namai	40	Visuomeninė organizacija, religinė bendruomenė ir pan.	Vytauto g. 35A, Rokiškis
57.	Panevėžio m.	VšĮ Šv. Juozapo globos namai	85	Visuomeninė organizacija, religinė bendruomenė ir pan.	Katedros a. 4, Panevėžys
Šiaulių apskritis					
58.	Akmenės r.	Akmenės rajono socialinių paslaugų namai	95	Savivaldybė	Respublikos g. 28, Naujoji Akmenė
59.	Joniškio r.	UAB „SAGERA“	35	Privatus asmuo	Sodo g. 20D, Šiauliai
60.		Joniškio Švč. M. Marijos parapijos senelių globos namai „Santara“	35	Visuomeninė organizacija, religinė bendruomenė ir pan.	Livonijos g. 10, Joniškis
61.	Kelmės r.	Liolių socialinės globos namai	81	Savivaldybė	Nepriklausomybės g. 39, Lioliai
62.	Pakruojo r.	Linkuvos socialinių paslaugų centras	50	Savivaldybė	Taikos g. 24, Linkuva
63.	Radviliškio r.	Polekėlės globos namai	26	Savivaldybė	Mokyklos g. 6, Polekėlės k.
64.		Šeduvos globos namai	60	Savivaldybė	Vilniaus g. 4a, Šeduva
65.	Šiaulių m.	Šiaulių miesto savivaldybės globos namai	33	Savivaldybė	Trakų g. 14
66.	Šiaulių r.	VšĮ „Senolių namai“	20	Privatus asmuo	Bridų g. 43, Bridų k.
Tauragės apskritis					
67.	Jurbarko r.	Seredžiaus senelių globos namai	21	Savivaldybė	J. Marcinkevičiaus g. 5, Seredžius
68.		VšĮ Jurbarko socialinių paslaugų centro Eržvilko socialinės globos filialas	21	Savivaldybė	Piliakalnio g. 4, Eržvilkas
69.		VšĮ Smalininkų senjorų namai	25	Privatus asmuo	Nemuno g. 51, Smalininkai
70.	Šilalės r.	Kvėdarnos parapijos senelių globos namai	22	Visuomeninė organizacija, religinė bendruomenė ir pan.	Piliakalnio g. 4, Kvėdarna

71.		Kaltinėnų parapijos senelių globos namai	61	Visuomeninė organizacija, religinė bendruomenė ir pan.	Slėnio g. 3, Kaltinėnai
72.	Tauragės r.	Tauragės rajono savivaldybės biudžetinė įstaiga Lauksargių globos namai	50	Savivaldybė	Šlaito g. 5, Lauksargių k.
73.	Pagėgių	Pagėgių palaikomojo gydymo, slaugos ir senelių globos namai	40	Savivaldybė	Žemaičių g. 7, Pagėgiai
Telšių apskritis					
74.	Mažeikių r.	VšĮ Sedos pirminės sveikatos priežiūros centras	13	Savivaldybė	A. Baranausko a.8, Seda
75.		Mažeikių rajono vaikų našlaičių ir senelių globos namai	28	Savivaldybė	Laisvės g. 83, Mažeikiai
76.	Plungės r.	Plungės parapijos senelių globos namai	22	Visuomeninė organizacija, religinė bendruomenė ir pan.	Birutės g. 2, Plungė
77.		Žemaičių Kalvarijos Caritas skyriaus globos namai	30	Visuomeninė organizacija, religinė bendruomenė ir pan.	Tvenkinio g. 1, Žemaičių Kalvarija
78.	Rietavo sav.	VšĮ Rietavo parapijos senelių globos namai	40	Visuomeninė organizacija, religinė bendruomenė ir pan.	J. Naujalio g. 3, Rietavas
79.	Telšių r.	Telšių rajono senelių globos namai	55	Savivaldybė	Rambyno g.24, Telšiai
Utenos apskritis					
80.	Anykščių r.	Anykščių socialinės globos namų Svėdasų senelių globos namų filialas	40	Savivaldybė	Alaušo g. 4, Svėdasai
81.	Ignalinos r.	Dūkšto globos namai	33	Savivaldybė	Zarasų g. 5, Dūkštos
82.		VšĮ Mielagėnų Pal. J. Matulaičio parapiniai globos namai	68	Visuomeninė organizacija, religinė bendruomenė ir pan.	Senoji g. 3, Mielagėnai
83.	Molėtų r.	Molėtų rajono Alantos senelių globos namai	33	Savivaldybė	Naujakurių g. 5, Alanta
84.	Utenos r.	VšĮ Utenos Kristaus Žengimo į dangų parapijos globos namai	21	Visuomeninė organizacija, religinė bendruomenė ir pan.	Bažnyčios g. 18, Utena
85.		Utenos rajono savivaldybės Leliūnų socialinės globos namai	28	Savivaldybė	Liepų g. 1, Leliūnai
86.	Visagino sav.	Visagino socialinių paslaugų centras	27	Savivaldybė	Taikos pr. 13, Visaginas
87.	Zarasų r.	Salako bendruomenės centras	30	Savivaldybė	Salakas
Vilniaus apskritis					
88.	Elektrėnų sav.	Elektrėnų socialinės globos namai	40	Savivaldybė	Taikos g. 13, Elektrėnai
89.	Šalčininkų r.	VšĮ Eišiškių asmens sveikatos priežiūros centras	38	Savivaldybė	Ligoninės g. 2 a., Eišiškės
90.		Šalčininkų rajono savivaldybės Čiužiakampio senelių globos namai	22	Savivaldybė	Vilties g. 10, Čiužiakampio k.

91.	Širvintų r.	Labdaros ir paramos fondas Širvintų parapijos globos namai	30	Visuomeninė organizacija, religinė bendruomenė ir pan.	P. Cvirkos g. 13, Širvintos
92.		Širvintų rajono savivaldybės Socialinių paslaugų centras	40	Savivaldybė	P. Cvirkos g. 13, Širvintos
93.	Švenčionių r.	Švenčionių socialinių paslaugų centras	30	Savivaldybė	Stoties g. 16, Švenčionys
94.	Ukmergės r.	VšĮ Ukmergės rajono Deltuvos senelių namai	35	Visuomeninė organizacija, religinė bendruomenė ir pan.	Žalgirio g. 5, Deltuva
95.		Ukmergės rajono Želvos parapijos katalikiški senelių namai	11	Visuomeninė organizacija, religinė bendruomenė ir pan.	Dariaus ir Girėnog. 3, Želva
96.	Vilniaus m.	VšĮ Vilniaus evangelikų liuteronų bažnyčios diakonija „VILNIAUS SANDORA“	7	Privatus asmuo	Vokiečių g. 22
97.		Specialieji socialinės globos namai „Tremtinių namai“	80	Valstybė	Meškeriotojų g. 22
98.		VšĮ Antavilių pensionatas	276	Privatus asmuo	Antavilių g. 11
99.		VšĮ „SEVILIS“	50	Privatus asmuo	M. K. Čiurlionio g. 17-4A
100.		Gerontologijos ir reabilitacijos centras	193	Valstybė	Kalvarijų g. 323
101.	Vilniaus r.	UAB „SENEVITA“	230	Valstybė	Ryšininko k.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal Senų žmonių globos įstaigos, 2016, prieiga per internetą: <http://www.socmin.lt/lt/socialine-integracija/socialines-paslaugos-ir-dca9/globos-istaigu-sarasai/senu-zmoniu-globos-istaigos.html>, (žiūrėta 2016 02 22

3 PRIEDAS

Socialinę globą senyvo amžiaus asmenims teikiančių darbuotojų darbo laiko sąnaudų normatyvai pagal institucijos pobūdį ir gavėjus

	Gavėjai	Darbuotojai, teikiantys socialinę globą	Pareigybių intervalas
Dienos socialinę globą institucijoje teikiančių darbuotojų darbo laiko sąnaudų normatyvai (pareigybėmis)			
Dienos socialinę globą institucijoje teikiančių darbuotojų darbo laiko sąnaudų normatyvai (pareigybėmis)	1 senyvo amžiaus asmuo ar asmuo su negalia/sunkia negalia	Socialinis darbuotojas	0,03–0,05
		Slaugytojas[1]	0,03–0,07
		Individualios priežiūros personalas/ Slaugytojo padėjėjas	0,44–1,1
		Kineziterapeutas[1]/ Masažuotojas[1]/ Ergoterapeutas[1]	0,03–0,06
Institucinę socialinę globą teikiančių darbuotojų darbo laiko sąnaudų normatyvai			
Dienos socialinę globą institucijoje teikiančių darbuotojų darbo laiko sąnaudų normatyvai (pareigybėmis)	1 senyvo amžiaus ar suaugęs asmuo su negalia	Socialinis darbuotojas	0,11–0,18
		Individualios priežiūros personalas/ Slaugytojo padėjėjas	0,11–0,25
	1 senyvo amžiaus ar suaugęs asmuo su sunkia negalia	Socialinis darbuotojas	0,08–0,18
		Individualios priežiūros personalas/ Slaugytojo padėjėjas	0,3–0,9
	Visi gavėjai įstaigoje (papildomai)	Vyriausiasis socialinis darbuotojas[2]/ Socialinio darbo padalinio vadovas[2]/ Įstaigos vadovo pavaduotojas socialiniams reikalams[2]	iki 50 gavėjų – 0,5–1, daugiau nei 50 gavėjų – 1–2
		Slaugytojas[1]	0,5–1
		Psichologas[1]	0,5–1
		Gydytojas[1]	daugiau nei 50 gavėjų – 0,5
		Kineziterapeutas[1]/ Masažuotojas[1]/ Ergoterapeutas[1]	15–30 gavėjų – 1
		Specialusis pedagogas[1]/ Neformaliojo ugdymo pedagogas[1]/ Užimtumo specialistas[1]	12–30 gavėjų – 1

Ilgalaikę (trumpalaikę) socialinę globą senyvo amžiaus asmenims ir suaugusiems asmenims su negalia teikiančių darbuotojų darbo laiko sąnaudų normatyvai (pareigybėmis)	1 senyvo amžiaus asmuo	Socialinis darbuotojas	0,04–0,1
		Individualios priežiūros personalas*/ Slaugytojo padėjėjas*	0,08–0,3
	1 senyvo amžiaus ar suaugęs asmuo su sunkia negalia	Socialinis darbuotojas	0,03–0,06
		Individualios priežiūros personalas*/ Slaugytojo padėjėjas*	0,3–0,5
		Vyriausiasis socialinis darbuotojas[2]/ Socialinio darbo padalinio vadovas[2]/ Įstaigos vadovo pavaduotojas socialiniams reikalams[2]	iki 50 gavėjų – 0,5–1, daugiau nei 50 gavėjų – 1–2
		Gydytojas[1]	iki 100 gavėjų – 0,5–1, daugiau nei 100 gavėjų – 1–1,5
		Užimtumo specialistas[1]/ Specialusis pedagogas[1]/ Neformaliojo ugdymo pedagogas[1]	25–50 gavėjų – 1
		Slaugytojas[2*]	10–30 gavėjų – 1
		Kineziterapeutas[1]/ Masažuotojas[1]/ Ergoterapeutas[1]	30–70 gavėjų – 1
		Psichologas[1]	iki 100 gavėjų – 0,5–1, daugiau nei 100 gavėjų – 1–2
		Sielovados darbuotojas[1]	0,5–1
		Dietistas[1]	0,5–1

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2014 m. balandžio 7 d. įsakymą Nr. A1-181, 2014, Nr. 4202.

[1] Specialistų paslaugos gali būti organizuojamos nesteigiant šių pareigybių įstaigoje.

[2] Kai gavėjų skaičius mažesnis nei 25, grupinio gyvenimo namuose, bendruomeniniuose vaikų globos namuose specialistų paslaugos gali būti organizuojamos nesteigiant šių pareigybių įstaigoje.

* Vienam naktį dirbančiam darbuotojui turi tekti ne daugiau nei 45 gavėjai.

4 PRIEDAS

ANKETA

VŠĮ ANTAVILIŲ PENSIONATO DARBUOTOJAMS

Gerbiami respondentai,

esu, Mykolo Romerio universiteto, Politikos ir vadybos fakulteto studentė Janina Stukienė. Rašau magistro baigiamąjį darbą, kurio tema *„Socialinės globos politikos įgyvendinimas Lietuvoje: VšĮ Antavilių pensionato atvejis“.* Šiuo tikslu atlieku kiekybinį tyrimą, siekiant išanalizuoti socialinės globos paslaugų teikimą VšĮ Antavilių pensionate gyvenantiems senyvo amžiaus asmenims ir išanalizavus tyrimo metu gautus rezultatus pateikti siūlymus dėl socialinės globos paslaugų teikimo bei jos kokybės tobulinimo šioje įstaigoje.

Anketa yra anoniminio pobūdžio, todėl tikiuosi, jog į joje pateiktus klausimus atsakysite atvirai ir nuoširdžiai. Jūsų atsakymai į anketoje pateiktus klausimus bus naudojami tik šiame magistro baigiamajame darbe. Atsakymus į anketos klausimus prašau pažymėti šiuo ženklu ✓ šalia duoto (-ų) atsakymo (-ų) esančiame (-iuose) langelyje (-iuose).

Iš anksto dėkoju Jums už skirtą laiką, dalyvaujant anketinėje apklausoje.

1. Jūsų lytis:
☐ Vyras
☐ Moteris

2. Jūsų amžius:
☐ 18-25 m.
☐ 26-35 m.
☐ 36-45 m.
☐ 46-55 m.
☐ 56-65 m.
☐ 66 m. ir daugiau

3. Koks yra Jūsų įgytas išsilavinimas?
☐ Aukštasis universitetinis
☐ Aukštasis neuniversitetinis
☐ Aukštesnysis
☐ Vidurinis su įgyta profesine kvalifikacija
☐ Vidurinis
☐ Pagrindinis

4. Kiek metų dirbate socialinio darbo srityje?

☐ Mažiau nei 1 metus;
☐ 1-5 m.
☐ 5-10 m.
☐10-15 m.
☐ 15 m. ir daugiau

5. Kiek metų dirbate būtent VšĮ Antavilių pensionate?

☐ Mažiau nei 1 metus;
☐ 1-5 m.
☐ 5-10 m.
☐ 10-15 m.
☐ 15 m. ir daugiau

6. Prašau nurodyti, kokiomis vertybėmis ir kaip dažnai Jums tenka vadovautis atliekant savo darbą:

Vertybės	***Labai dažnai***	***Dažnai***	***Retai***	***Niekada***
Atvirumas				
Draugiškumas				
Kantrumas				
Konfidencialumas				
Pagarba žmogui				
Pasitikėjimas				
Savarankiškumas				
Sąžiningumas				
Supratimas				
Teisingumas				

7. Ar savo darbe dažnai susiduriate su stresinėmis situacijomis?

☐ Taip, labai dažnai
☐ Dažnai
☐ Vidutiniškai
☐ Retai
☐ Niekada

8. Kokio pobūdžio žinių Jums labiausiai reikia Jūsų darbe? *(Prašau prie kiekvieno atsakymo varianto pažymėti jų reikalingumą Jūsų kasdieniame darbe)*

Žinių pobūdis	***Labai reikalingos***	***Reikalingos***	***Nereikalingos***
Konsultavimo			
Krizių intervencijos			
Psichologijos			
Socialinio administravimo			
Socialinio darbo bendruomenėje			
Socialinio darbo metodų			
Socialinio darbo teorijos ir tyrimų			
Socialinės politikos ir finansų valdymo			
Socialinės teisės			
Vadybinės praktikos			

9. Kokio pobūdžio žinių Jums labiausiai trūksta Jūsų darbe? *(Prašau prie kiekvieno atsakymo varianto pažymėti jų trūkumą Jūsų kasdieniame darbe)*

Žinių pobūdis	***Labai trūksta***	***Šiek tiek trūksta***	***Netrūksta***
Konsultavimo			
Krizių intervencijos			
Psichologijos			
Socialinio administravimo			
Socialinio darbo bendruomenėje			
Socialinio darbo metodų			
Socialinio darbo teorijos ir tyrimų			
Socialinės politikos ir finansų valdymo			
Socialinės teisės			
Vadybinės praktikos			

10. Kokius svarbiausius socialinio darbuotojo vaidmenis galėtumėte priskirti sau? *(Prašau pažymėti ne daugiau kaip 5 vaidmenis)*

Globėjo		Konsultanto	
Patarėjo		Vadybininko	
Informacijos teikėjo		Tarpininko	
Padėjėjo		Išklausytojo	
Psichologo		Prižiūrėtojo	
Mokytojo		Slaugytojo	
Draugo		Vertintojo	
Teisininko		Stebėtojo	

11. Kokių problemų, Jūsų manymu, dažniausiai turi pensionato gyventojai?

☐ Nepasitikėjimas savimi ir savo jėgomis ir (ar) galimybėmis
☐ Nesavarankiškumo problema
☐ Socialinių įgūdžių trūkumas
☐ Socialinė atskirtis ir izoliacija
☐ Vienišumo jausmas
☐ Šeimos neturėjimas arba artimųjų atstūmimas
☐ Prasta fizinė sveikata
☐ Prasta psichologinė būsena
☐ Savo teisių nežinojimas
☐ Užimtumo trūkumas
☐ Pasyvumas, nenoras dalyvauti pensionato bendruomeninėje veikloje
☐ Neigiamas visuomenės požiūris

12. Kokį bendravimo būdą dažniausiai taikote savo darbinėje veikloje, dirbdami su senyvo amžiaus pensionato gyventojais? *(Prašau pažymėti tik 1 atsakymą):*

☐ Sprendimus priimu pati (pats), tačiau apie juos asmenį informuoju ir atsižvelgiu į jo išreikštą nuomonę
☐ Sprendimus priimu kartu su pensionato gyventoju
☐ Sprendimus priima pensionato gyventojas pagal mano jam pateiktas rekomendacijas
☐ Pensionato gyventojas privalo vykdyti visus mano jam pateiktus nurodymus

13. Kaip manote, kurie iš nurodytųjų būdų yra svarbiausi, teikiant socialinę pagalbą senyvo amžiaus asmenims, gyvenantiems pensionate?

☐ Šeimos bei artimųjų įtraukimas į problemų, su kuriomis susiduria gyventojas, sprendimą

☐ Pagalba gyventojui tvarkant globos paslaugų teikimui gauti reikalingus dokumentus

☐ Pagalba gyventojui tvarkant pensijų gavimui gauti būtinus dokumentus

☐ Gyventojo teisių užtikrinimas ir interesų gynimas

☐ Tinkamas gyventojo atstovavimas kitose institucijose

☐ Gyventojo nuomonės išklausymas ir atsižvelgimas į ją priimant įvairius sprendimus, susijusius su jo gerove

☐ Teisės savarankiškai priimti sprendimus suteikimas gyventojui

☐ Mokymų, paskaitų rengimas pensionate, į juos įtraukiant aktyviai dalyvauti pensionato gyventojus

☐ Problemų aptarimas ir individualus jų sprendimas pagal kiekvieno pensionato gyventojo individualius poreikius ir jų atveju susiklosčiusią situaciją

14. Ar Jūsų nuomone, socialiniai darbuotojai, dirbantys pensionate geba padėti pensionato gyventojams atstovauti ir orientuotis išreiškiant savo interesus?

☐ Iš dalies

☐ Ne visada

☐ Pakankamai dažnai

15. Jei į prieš tai buvusį klausimą atsakėte pakankamai dažnai, prašau pasirinkite vieną atsakymą ir pagrįskite savo nuomonę *(jei į prieš tai buvusį klausimą Nr. 14 atsakėte „iš dalies“ arba „ne visada“, pereikite prie sekančio klausimo):*

☐ Pensionato darbuotojai tai daro tik pensionato gyventojams norėdami gero

☐ Pensionato darbuotojai turi nemažą darbinę patirtį, kurioje yra buvę atvejų, kuomet pensionato gyventojui suteikus teisę pačiam save atstovauti, buvo sulaukta neigiamų padarinių

☐ Pensionato darbuotojų patirtis įtakoja geresnį sprendimų priėmimą ir problemų sprendimą negu tai galėtų atlikti pats gyventojas

☐ Pensionato darbuotojai žino, kad dėl fizinių ar psichologinių gyventojo ypatumų savęs atstovavimas jam gali būti pernelyg sudėtingas procesas

☐ Pensionato gyventojas gali būti nepakankamai ryžtingas, dvejoti, todėl savęs atstovavimas gali būti nepakankamai efektyvus

16. Prašau nurodyti, kokia situacija yra pensionate, kuriame šiuo metu Jūs dirbate, prie kiekvieno atsakymo varianto pasirenkant ir pažymint lentelėje po vieną galimą indikatorių:

	Taip	***Ne***	***Nežinau, sunku pasakyti***
1. Ar pensionate dirba pakankamas skaičius administracijos darbuotojų?			
2. Ar pensionate dirba pakankamas skaičius socialinių darbuotojų?			
3. Ar pensionate specialistų pareigybių sąrašas ir skaičius atitinka dabar galiojančių norminių aktų reikalavimus?			
4. Ar darbo krūvis, tenkantis vienam soc. darbuotojui, jo padėjėjui, slaugytojui nėra per didelis?			
5. Ar pensionate pakanka kitų sričių specialistų?			
6. Ar esate susipažinęs su pareigybėmis, darbo laiko normatyvais?			
7. Ar pakankamas socialinę globą pensionate teikiančių darbuotojų išsilavinimas?			
8. Ar pensionate organizuojami mokymai, seminarai ir pan. jame dirbantiems darbuotojams (arba ar jie yra siunčiami tobulinti savo kvalifikaciją)?			

9. Ar administracija pakankamai lėšų ir dėmesio skiria socialinių darbuotojų kvalifikacijos kėlimui?			
10. Ar įstaiga pakankamai aprūpina darbuotojus darbo priemonėmis?			
11. Ar įstaiga pakankamai aprūpinta darbui reikalingomis medicinos priemonėmis?			
12. Ar pensionate teikiamų paslaugų kaina atitinka jų kokybę?			
13. Ar pensionate teikiamų paslaugų kokybę galite vertinti teigiamai?			
14. Ar pensionato gyventojams siūloma pakankamai paslaugų?			
15. Ar pensionato personalas pakankamai dėmesingas gyventojų atžvilgiu?			
16. Ar pensionato personalas yra suinteresuotas atsižvelgti į gyventojų nuomonę?			

17. Kokios, Jūsų nuomone, paslaugos yra svarbesnės ir reikalingesnės pensionato gyventojams?

☐ Socialinės paslaugos
☐ Medicininės priežiūros paslaugos
☐ Psichologinės pagalbos teikimas
☐ Mokymas labiau pasitikėti savimi ir būti savarankiškesniais
☐ Užimtumo paslaugų teikimas

18. Ar kasdieniniame darbe socialiniai darbuotojai ir medikai bendradarbiauja, tenkinant gyventojų poreikius?

☐ Taip, bendradarbiauja
☐ Ne, nebendradarbiauja

19. Kokie veiksniai, Jūsų nuomone, trukdo bendradarbiavimui?

☐ Per didelis darbo krūvis
☐ Informacijos, reikalingos darbui, stygius
☐ Psichologinių žinių trūkumas apie pagyvenusių žmonių raidos ypatumus
☐ Trūksta administracijos palaikymo

20. Prašau pažymėti darbuotoją, kuris, Jūsų nuomone, yra bendradarbiavimo iniciatorius pensionate:

☐ Socialinis darbuotojas
☐ Slaugytojas
☐ Psichologas
☐ Gydytojas
☐ Administracijos darbuotojas

21. Kokia darbo forma/būdas dominuoja pensionate?

☐ Individualus, savarankiškas darbas
☐ Komandinis darbas institucijos viduje
☐Sistemingas bendradarbiavimas su socialiniais partneriais

22. Kaip dažnai vyksta bendri pensionato specialistų pasitarimai dėl asmenų poreikių?

☐ Kartą per dieną
☐ Porą kartų per savaitę
☐ Kartą per mėnesį ir dažniau

23. Kaip manote, kiek padeda įstaigos veiklai programinis finansavimas (per įgyvendinamus projektus)?

☐ Padeda itin ženkliai
☐ Nors ir ne itin žymiai, bet padeda
☐ Nei padeda, nei nepadeda
☐ Beveik nepadeda
☐ Nepadeda visai

24. Kokias materialines infrastruktūras reikėtų realizuoti, siekiant pagerinti socialinės globos paslaugų teikimo kokybę gyventojams? *(Įrašykite)*

_____

_____

25. Prašau nurodykite, ar Jūsų nuomone, socialinės globos paslaugų teikimo kokybė pensionate per paskutinius metus pagerėjo ar išliko nepakitusi?

☐ Labai pagerėjo
☐Ne itin ženkliai, bet pagerėjo
☐ Nei pagerėjo, nei suprastėjo
☐ Suprastėjo

Labai ačiū Jums už bendradarbiavimą!